

'N ONDERSOEK NA DIE WENSLIKHEID

VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK

BY KLEURLINGSKOLE

deur

S.P. KRUGER

Verhandeling goedgekeur ter verkryging van die
Graad Magister in Maatskaplike Werk aan die
Universiteit van Stellenbosch

Promotor: Prof.Dr. J.J. de Villiers

Maart 1978.

WAARDERING

Graag betuig ek hiermee my opregte dank en waardering aan die volgende persone en instansies:

My promotor, prof. dr. J.J. de Villiers vir sy belangstellende aanmoediging asook bekwame leiding.

Dr. A. Muller vir die deurlees van hierdie verhandeling en die maak van waardevolle aanbevelings.

Die Administrasie van Kleurlingsake vir belangstelling en hulp om hierdie ondersoek moontlik te maak.

Die skoolhoofde en onderwysers wat by die ondersoek betrek is.

My eggenoot, Fanie vir geduld en aanmoediging.

My ouers vir hulp en opofferings gedurende my studiejare.

Mev. P.J. de Waal vir die tik van hierdie verhandeling.

INHOUDSOPGAWEBLADSYHOOFSTUK I INLEIDING

1. Motivering vir die ondersoek	1
2. Navorsingsopset	2
3. Probleme ervaar	3
4. Tydperk van ondersoek	7
5. Begripsbepaling	7
6. Aanbieding van hoofstukke	8

AFDELING A

<u>TEORETIESE ORIENTERING</u>	10
-------------------------------	----

HOOFSTUK II GESKIEDKUNDIGE ONTWIKKELING VAN SKOOL-
MAATSKAPLIKE WERK

1. Inleiding	11
2. Die ontwikkeling van skool-maat- skaplike werk in die V.S.A.:	12
Die periode vóór 1913	12
Die tydperk 1913 tot 1940	13
Die tydperk 1940 tot 1960	17
Vanaf 1960 tot die hede	18
3. Ontwikkelingstendense in enkele Westerse lande:	20
Engeland	20
Nederland	23
Suid-Afrika	24
4. Samevatting	26

HOOFSTUK III	<u>DIE ONDERWYS EN SKOOL-MAATSKAP-</u>	
	<u>LIKE WERK</u>	28
	1. Inleiding	28
	2. Gemeenskaplike doelstellings	28
	3. Maatskaplike werk binne skool- verband	32
	4. Samewerking tussen die onderwys- personeel en die skool-maatskap- like werker	37
	5. Samevatting	43
HOOFSTUK IV	<u>DIE DINAMIEK VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE</u>	
	<u>WERK</u>	44
	1. Inleiding	44
	2. Definiëring	44
	3. Motivering vir 'n stelsel van skool-maatskaplike werk	45
	4. Leerlinge wat hulp benodig	53
	5. Kennis en opleiding nodig vir die lewering van skool-maatskap- like werk	62
	6. Plasing van skool-maatskaplike werkers	64
	7. Samevatting	68

HOOFSTUK V	<u>DIE FUNKSIONERING VAN SKOOL-MAAT-</u>	
	<u>SKAPLIKE WERK</u>	70
1.	Inleiding	70
2.	Inskakeling by die skoolopset	70
	a) Bekendstelling aan onderwys- personeel, leerlinge, ouers en welsynsorganisasies	70
	b) Inskakeling by die skool	73
	c) Aanvaarding deur onderwys- personeel, leerlinge en wel- synsorganisasies	75
3.	Terrein van dienslewering	78
	a) Algemene funksionering	78
	b) Prioriteite	80
	c) Resente tendense	83
4.	Bepaalde funksies	86
	a) T.o.v. die skoolhoof	86
	b) T.o.v. onderwysers	90
	c) T.o.v. ouers van leerlinge	97
5.	Metodes toegepas	101
	a) Gevallewerk	102
	b) Groepwerk	105
	c) Gemeenskapswerk	109
	d) Konsultasie	111
	e) Samewerking	114
	f) Supervisie	116
6.	Samevatting	117

AFDELING BDIE BEHOEFTE AAN 'N DIENSVAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERKBY KLEURLINGSKOLE 119HOOFSTUK VI KLEURLINGONDERWYS IN SUID-AFRIKA 120

1. Inleiding 120

2. Geskiedkundige ontwikkeling
van kleurlingonderwys in
Suid-Afrika 1203. Stremmende aspekte rakende
Kleurlingonderwys 1244. "Vorige ondersoeke i.v.m. skool-
maatskaplike werk by Kleurling-
skole 131

5. Samevatting 140

HOOFSTUK VII ONDERSOEK NA DIE WENSLIKHEID VANSKOOL-MAATSKAPLIKE WERK BY VIERKLEURLINGSKOLE IN DIE WYNBERGSTREEK 137

1. Inleiding 137

2. Veldwerk 137

3. Veldafbakening 140

(a) Motivering vir keuse van
areas waarin skole geleë is 140(b) Vergelyking van die gemeen-
skappe waaruit leerlinge
van die verskillende skole
afkomstig is 140(c) Beskrywing van die skole
by die ondersoek betrek 144

4. Die vraelys	111
(a) Bespreking van die vraelys	148
(b) Aantal vraelyste voltooi	150
(c) Hantering van die vraelys	152
5. Samevatting	157
 HOOFSTUK VIII <u>BEVINDINGE</u>	158
1. Inleiding	158
2. Bevindinge en gevolgtrekkings	158
(a) Geslag	158
(b) Standerd	161
(c) Ouderdom	163
(d) Skoolbywoning	166
(e) Akademiese prestasie	181
(f) Fisiese probleme	187
(g) Ander probleme	192
3. Samevatting	208
 HOOFSTUK IX <u>GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS</u>	210
1. Inleiding	210
2. Gevolgtrekkings	210
3. Aanbevelings	216
 BIBLIOGRAFIE	221
 BYLAE A	
 BYLAE B	

LYS VAN TABELLEBLADSY

Tabel nr. 1 - Vergelyking van skole	144
Tabel nr. 2 - Aantal vraelyste voltooi	151
Tabel nr. 3 - Voltooing van vraelys	154
Tabel nr. 4 - Verspreiding van probleme volgens geslag en standerd	159
Tabel nr. 5 - Aantal probleme teenoor geslag	160
Tabel nr. 6 - Voorkoms van probleme volgens standerd t.o.v. vier skole	161
Tabel nr. 7 - Aantal probleme in laerskool ver- gelyk met aantal probleme in hoër- skool	162
Tabel nr. 8 - Frekwensie van probleme volgens ouderdom	163
Tabel nr. 9 - Gemiddelde ouderdom per klas	165
Tabel nr.10 - Skoolbywoning	166
Tabel nr.11 - Skoolbywoning volgens geslag	168
Tabel nr.12 - Skoolbywoning volgens standerd	169
Tabel nr.13 - Skoolbywoning: Vergelyking van laerskole met hoërskole	170
Tabel nr.14 - Prestasie teenoor bywoning	171
Tabel nr.15 - Ongereelde skoolbywoning vs. pres- tasie	172
Tabel nr.16 - Verband tussen skoolbywoning en fisiese probleme	132
Tabel nr.17 - Verband tussen skoolbywoning en ander probleme	174
Tabel nr.18 - Skoolbywoning volgens woon-area	176
Tabel nr.19 - Hantering van skoolversuim	177
Tabel nr.20 - Akademiese prestasie	182

Tabel nr.21 - Prestasie volgens geslag	182
Tabel nr.22 - Probleme deur swak presteerders ervaar	184
Tabel nr.23 - Prestasie van leerlinge wat on- voldoende gevoed en kleeed gaan	185
Tabel nr.24 - Onderwysers se hantering van swak prestasie	186
Tabel nr.25 - Prestasie teenoor woon-area	187
Tabel nr.26 - Prestasie teenoor fisiese probleme	188
Tabel nr.27 - Fisiese probleme teenoor ander pro- bleme	189
Tabel nr.28 - Verspreiding van probleme	192
Tabel nr.29 - Probleme teenoor geslag	194
Tabel nr.30 - Probleme volgens ouderdom	196
Tabel nr.31 - Gemiddelde aantal probleme per leerling	198
Tabel nr.32 - Aantal probleme volgens woon-area	199
Tabel nr.33 - Aard van probleme volgens woon-area	201

HOOFSTUK I

INLEIDING

1. MOTIVERING VIR DIE ONDERSOEK

'n Literatuurstudie oor skool-maatskaplike werk soos dit in die V.S.A. funksioneer, het die ondersoeker onder die indruk gebring van die waarde wat so 'n diens inhou vir leerlinge wat aanpassingsprobleme op skool ervaar. In Suid-Afrika waar daar nog nie 'n formele stelsel van skool-maatskaplike werk bestaan nie, word daar tans meer en meer oor die onderwerp gepraat en is verskeie persone besig om deur middel van navorsing op die behoefte aan so 'n diens te wys. Die Administrasie van Kleurlingsake het reeds in die sestigter jare op hierdie behoefte gewys. Maatskaplike werkers in diens van hierdie Staatsdepartement hanteer oorswaar gevalleladings met die gevolg dat probleme meestal net gestuit word en preventiewe dienste prakties onmoontlik is. Daarbenewens is volwassenes waarmee gewerk word, meestal reeds so vasgevang in hul negatiewe ervaringswêreld, dat dit te laat is om 'n heropvoedingstaak te verrig of om kapasiteite te ontwikkel wat te lank reeds latent is. Om hierdie situasie teen te werk, moet die kind betrek word. Probleme wat op 'n vroeë leeftyd ervaar word, moet maatskaplike werk-aandag geniet en voorkomingswerk moet sover moontlik geskied. Skool-maatskaplike werk kan daartoe bydra dat leerlinge hul potensiaal beter benut, beter gebruik maak van die geleenthede wat die onderwys bied en ook minder probleme oordra na hul volwasse lewe.

2.

Die oortuiging bestaan dat skool-maatskaplike werk die onderwyser se taak sal aanvul, leerlinge se aanpassing sal bevorder en uiteindelik die hoë frekwensie probleme wat by volwassenes aangetref word, sal teenwerk. Reeds in 1923 merk Jessie Taft op:

"The only practical and effective way to increase the mental health of a nation is through its school system." 1)

Hierdie ondersoek is gedoen om te bewys dat genoemde doelstellings van skool-maatskaplike werk ook aangewend moet word in belang van Kleurlingonderwys in die algemeen asook tot die voordeel van individuele leerlinge.

2. NAVORSINGSOPSET

Die huidige ondersoek is moontlik gemaak deur die goedkeuring wat daartoe verleen is deur die Administrasie van Kleurlingsake. Die steun wat van die Administrasie ontvang is, het die navorser se taak vergemaklik.

Die ondersoek was beperk tot vier Kleurlingskole in die Wynbergstreek van Kaapstad. Ten einde die frekwensie en

-
- 1) Taft, J.: "The Relation of the School to Mental Health of the Average Child," Proceedings of the National Conference of Social Work, University of Chicago Press, 1923, p. 398

3.

aard van probleme soos deur leerlinge in die laerskool ervaar, te vergelyk met dié van hoërskoolleerlinge, is twee laerskole en twee hoërskole betrek. Daarbenewens het die ondersoek ten doel gehad om te bepaal of die aard van die probleme wat leerlinge ervaar, saamhang met sosio-ekonomiese- en omgewingsfaktore. Vir dié doel is daar besluit om 'n laerskool en 'n hoërskool in 'n hervestigde sub-ekonomiese behuisingskema te betrek, teenoor 'n laerskool en 'n hoërskool in 'n ekonomiese woonbuurt, bestaande uit privaateiendom.

Skool-maatskaplike werk in die algemeen, en die doel van die ondersoek spesifiek, is met skoolhoofde bespreek. Elke hoof het sy eie personeel gemotiveer tot deelname en was ook verantwoordelik vir die insameling van die voltooide vraelyste.²⁾ 'n Vraelys moes deur elke onderwyser voltooi word ten opsigte van dié leerlinge in sy klas wat nie volgens hul vermoë presteer nie, hul aan skoolversuim skuldig maak en/of ander probleme ervaar.

3. PROBLEME ERVAAR

1. Aangesien die ondersoeker nie direk betrokke is by die Administrasie van Kleurlingsake nie en ook tot 'n ander bevolkingsgroep behoort, is belangstelling in leerlinge en doelstellings met die ondersoek

2) Sien Bylae A

deur sommige hoofde en onderwysers met agterdog bejeën. Die meeste onderwysers het egter tot ander insigte gekom, die belang van die ondersoek besef en dus hul samewerking verleen.

2. Aanvanklik is beplan om op grond van 'n steekproef sommige leerlinge, ten opsigte van wie vraelyste voltooi is, se huise te besoek en met die ouers onderhoude te voer. Hierdeur sou 'n duideliker beeld van die kind se huislike omstandighede verkry word. Aangesien albei ouers in die meerderheid van gevalle buitenshuis werk en dus slegs saans tuis is, sou dit noodwendig tuisbesoeke na-ure beteken. In die lig van die feit dat talle huise veraf geleë is in gebiede waar selfs inwoners saans deur bendes geteister word, is die ondersoeker hiervan afgeraai. Daar moes dus volstaan word by die beperkte inligting aangaande die leerling se huislike omstandighede waaroor onderwysers beskik het.

3. Veldwerk is vir die vierde skoolkwartaal beplan omdat daar van die veronderstelling uitgegaan is dat onderwysers teen dié tyd 'n leerling goed behoort te ken. Dit het ongelukkig meegebring dat sommige onderwysers weens druk werksaamhede wat die laaste skoolkwartaal meebring nie die nodige aandag aan die ondersoek kon bestee nie.

4. Onderwysers se hantering van die vraelys het merkbaar verskil en hang moontlik saam met die volgende faktore:

- onderwysers verskil wat betref kulturele agtergrond, lewenstandaard, kwalifikasies en toewyding aan die onderwys. Hierdie faktore hou verband met en beïnvloed sy begrip van en insig in leerlinge se probleme;
- sommige onderwysers woon ver van die omgewing waarin hulle skoolhou. (Dit geld veral vir die gegradueerdes wat verbonde is aan skole in behuisingskemas). So 'n persoon is dus minder betrokke by en bekend met die gemeenskap waaruit die leerlinge afkomstig is as wat die geval is wanneer die onderwyser in dieselfde area as die leerlinge woonagtig is;
- sommige onderwysers bedien groter klasse en het minder geleentheid om leerlinge se probleme te identifiseer;
- skoolhoofde verskil wat betref die mate van outoriteit waaroor hul beskik en gevolglik in hul kontrole oor en invloed op die onderwysers. Dit beïnvloed nie alleen die onder-

wysers se algemene houding ten opsigte van die onderwys nie, maar bepaal ook hulle motivering tot deelname aan ondersoeke van hierdie aard.

Die persentasie leerlinge wat tydens die ondersoek probleme ervaar het en ten opsigte van wie vraelyste voltooi is, ³⁾ was minder as wat verwag is en is moontlik die gevolg van een of meer van die volgende faktore:

- onvermoë by die personeel om probleme te identifiseer en onkunde aangaande die aard en erns van hierdie probleme;
- gebrek aan belangstelling by die onderwysers in die leerlinge;
- die onderwysprofessie se beskerming van sy eie terrein (die hoof beskerm die skool se naam en onderwysers huiwer om probleme te noem uit vrees dat dit refleksie werp op hulle bekwaamheid), en
- ten spyte van herhaaldelike versekering betreffende die vertroulike aard van die onder-

3) Sien Hoofstuk VII, p. 150

7.

soek, het sommige onderwysers gehuiwer om inligting aangaande die leerlinge te verskaf.

4. TYDPERK VAN ONDERSOEK

Die veldwerk verbonde aan die ondersoek is gedurende die vierde kwartaal van 1975 afgehandel, terwyl die verwerking van die vraelyste, verdere literatuurstudie en die dokumentering van die verhandeling gedurende 1976 en 1977 gedoen is.

5. BEGRIPSBEPALING

In hierdie verhandeling is hoofsaaklik van basiese terme eie aan die maatskaplike werk gebruik gemaak in ooreenstemming met omskrywings daarvan in die Verklarende Afrikaanse Woordeboek vir Maatskaplike werk.⁴⁾

Ander terme wat gebruik word, is:

hervestigde gemeenskappe - dit dui op groepe mense wat kragtens die Wet op Groepsgebiede (Wet 36 van 1966) uit een area verskuif is en in 'n nuwe gebied gevestig is.

4) Verklarende Afrikaanse Woordeboek vir Maatskaplike Werk, Departement van Volkswelsyn en Pensioene, Staatsdrukker, Pretoria, 1971

Kleurling - 'n persoon wat kragtens Die Bevolkingsregistrasie Wet (Wet 30 van 1950) as Kleurling geklassifiseer is.

leerling (soos in Afdeling B van die verhandeling gebruik) - 'n Kleurlingkind wat skoolpligtig is.

6. AANBIEDING VAN HOOFSTUKKE

Die gegewens in hierdie verhandeling word in twee afdelings aangebied. Afdeling A bestaan uit 'n teoretiese oriëntering ten opsigte van skool-maatskaplike werk en gee aandag aan die geskiedkundige ontwikkeling van die diens, die aansluiting wat die maatskaplike werk- en onderwysberoepe vind, die dinamiek van skool-maatskaplike werk en die funksionering van hierdie diens.

Afdeling B handel oor die ondersoek na die behoefte aan 'n diens van skool-maatskaplike werk by Kleurlingskole.

As agtergrond word aandag geskenk aan -

(i) enkele basiese aspekte rakende Kleurlingonderwys en

ondersoek in die verband

(ii) ondersoeke in dié verband

wat reeds afgehandel is. Die daaropvolgende hoofstuk het met die huidige

ondersoek te make en bied 'n beskrywing van die veldwerk, die veldafbakening en die vraelys. Ten slotte word die resultate van die ondersoek weergegee. 'n Uiteensetting van die bevindinge en gevolgtrekkings waartoe gekom is, word opgevolg deur 'n aantal aanbevelings in die slothoofstuk.

10.

AFDELING A

TEORETIESE ORIENTERING

HOOFSTUK II

DIE GESKIEDKUNDIGE ONTWIKKELING VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK

1. INLEIDING

Om 'n beeld te vorm aangaande die aard en wese van skool-maatskaplike werk, is dit nodig om na te gaan hoe daardie vertakking van maatskaplike werk ontstaan en ontwikkel het. Skool-maatskaplike werk in die V.S.A. het vroeër ontwikkel en meer literatuur daaroor het die lig gesien as in enige ander land. Daar het dus op hierdie gebied 'n sterk invloed van die V.S.A. uitgegaan. Om dié rede word ter aanvang 'n beskrywing van skool-maatskaplike werk in hierdie land gegee. Volgens navorsing deur Roche ¹⁾ word skool-maatskaplike werk in 15 lande, uitgesonderd die V.S.A., aangetref, naamlik Australië, Duitsland, Engeland, Finland, Frankryk, Hong Kong, Ierland, Israel, Italië, Joegoeslawië, Kanada, Nederland, New Zeeland, Panama en Swede. In hierdie hoofstuk word, benewens die V.S.A., slegs kortliks gelet op ontwikkeling in Engeland en in Nederland. In S.A. bestaan daar nog geen formele stelsel van skool-maatskaplike werk nie ofskoon verskeie instansies en persone sodanige stelsel as 'n dringende behoefte beskou.

Daar word dus ten slotte kortliks op die plaaslike situasie gelet.

1) Roche, H.J.W.: "An Investigation into the Role of School Social Work with special reference to the Republic of South Africa", Ongepubliseerde D.Phil proefskrif, Universiteit van Pretoria, 1977

2. ONTWIKKELING VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK IN DIE V.S.A.

Die periode vóór 1913

Tot die einde van die 19de eeu het die opvoedkunde sy taak gesien as slegs die oordra van feitelike kennis aan enkele verstandelik begaafde leerlinge. Aan die begin van die huidige eeu egter het hierdie siening plek gemaak vir 'n wyer benadering naamlik om alle leerlinge in te sluit. Daar is gepoog om geleenthede daar te stel sodat elke kind die maksimum opleiding kan ontvang waartoe hy in staat is. Om die leerling tot hulp te wees in die uitbouing van sy volle potensiaal, was meer kennis nodig van die kind as mens, en dus van sy huislike omstandighede. Die persoon wat die taak opgelê is om hierdie inligting te bekom en aan die skool oor te dra, is 'n besoekende onderwyser ("visiting teacher") genoem.

Skool-maatskaplike werk is gedurende 1906 vir die eerste maal beoefen en wel in drie verskillende stede, naamlik New York, Boston en Hartford. Private organisasies buite die skool was verantwoordelik vir die instelling en aanvanklike funksionering van die diens. Eers nadat bewys gelewer is van die waarde wat die diens inhou, is die verantwoordelikheid daarvoor deur skoolrade oorgeneem. ²⁾

In New York het verskeie persone verbonde aan "Settlement Houses" 'n behoefte gevoel aan meer kennis aangaande leer-

2) Costin, L.B.: "A Historical Review of School Social Work", Social Casework, Vol. 50, No 8, Oktober 1969, p. 439.

linge se huislike omstandighede in 'n poging om die kind beter te verstaan. Die "Public Education Association" in hierdie stad het 'n komitee aangestel met die doel om 'n diens van skool-maatskaplike werk te ontwikkel. Toe die diens homself begin bewys, is die verantwoordelikheid daarvoor deur die "Board of Education" oorgeneem. Ook in Boston het die inisiatief van buite die skool self gekom toe die "Woman's Education Association" 'n persoon by die skool geplaas het om as brug tussen die skool en die huis te dien. Die Direkteur van die sielkundige kliniek verbonde aan die Henry Barnard skool in Harford, het die belang van kontak tussen skool en huis vir effektiewe hantering van probleemkinders besef, en sodoende aanleiding gegee tot die aanstelling van 'n besoekende onderwyser in daardie stad.

Onderwysers wat die taak opgelê was om leerlinge se huise te besoek, het spoedig besef dat hulle nie in staat is om die maatskaplike probleme wat hul teëkom, te hanteer nie. Hierdie leerkragte het begin om kursusse in maatskaplike werk te volg en skool-maatskaplike werk het hieruit ontwikkel. 3)

Die tydperk 1913 tot 1940

Tydens die periode 1913 tot 1940 het skool-maatskaplike werk duidelik gestalte aangeneem en gevolglik deel geword van die onderwysstelsel. Gedurende 1913 is skool-maatskap-

3) Beck, B.M.: "School Social Work: An Instrument of Education", Social Work, Vol. 4, No 4, Oktober 1959, p. 87.

like werk vir die eerste maal deur die skool self geïnisieer en wel te Rochester. ⁴⁾ 'n Toenemende verantwoordelikhedsbesef ten opsigte van die totale welsyn van die kind het ten grondslag gelê van die vinnige ontwikkeling wat hierop gevolg het.

Die "National Conference of Charities and Correction" het in samewerking met die "National Education Association" in 1916 'n konferensie in New York belê waarheen besoekende onderwysers genooi is. Hierdie byeenkoms is in 1919 opgevolg deur 'n soortgelyke konferensie in Atlantic City, waartydens die "National Association of Visiting Teachers" gestig is. ⁵⁾

Wat opleiding betref, is die volgende basiese vereistes tydens hierdie konferensie neergelê: 'n B.A.-graad plus 'n onderwysdiploma asook opleiding in gevallewerk vir 'n periode van een jaar by 'n erkende skool vir maatskaplike werk. Aanvullende is een jaar ondervinding in die onderwys en een jaar ondervinding as maatskaplike werker, wenslik geag. ⁶⁾ Aan die begin van die twintiger jare was daar reeds in 28 stede besoekende onderwysers en verdere aanstellings het vinnig toegeneem. Teen 1921 is hierdie diens,

4) Costin, L.B.: Op. Cit., p. 439

5) Culbert, J.F.: "Visiting Teachers," Social Work Year Book, 1929, p. 467

6) Ibid., p. 467

wat voorheen tot laerskole beperk was, na hoërskole uitgebrei. 7)

Die ontwikkeling gedurende die begin van die twintiger jare moet ook gesien word teen die agtergrond van die algemene omstandighede rakende die kind. 'n Daling in die geboortesiffrer het gepaard gegaan met klem op die gesondheid en vitaliteit van die jeug. Daar was 'n toenemende bewustheid van die rol wat die kind in die toekoms van die nasie speel. Verpligte skoolbywoning is in alle state in 1918 deur wetgewing neergelê. Weer eens het die veld wat aandag geniet, verbreed en is nie net aan die afhanklike verwaarloosde kind gedink nie maar is opgetree in belang van die welsyn en ontwikkeling van alle kinders. 8) Die strategiese invloed wat die skool uitoefen op die kind se toekoms is meer as voorheen onder die aandag gebring.

In 1921 het die "Common Wealth Fund" as deel van sy program om jeugmisdaad te voorkom, geld voorsien vir 'n demonstrasieprojek by 30 sentrums waar skool-maatskaplike werk gedoen is. Dit het verdere belangstelling geprikkel, soos weerspieël tydens 'n Konferensie van Maatskaplike Werk wat in 1923 in Washington gehou is. In 'n toespraak oor die belangrike posisie van die skool in maatskaplike sorg-programme,

7) Costin, L.B., Op. Cit., p. 440

8) Johnson, A.: School Social Work: Its contribution to Professional Education, N.A.S.W., New York, 1962, p. 17

wys Campbell tydens genoemde Konferensie op die feit dat die skool die mees verreikende kanaal in die maatskaplike sorg is. Tydens hierdie konferensie het die skool dieselfde aandag geniet as huislike omstandighede en ander aspekte rakende die behandelingsprogram. 9)

Die ontwikkeling van skool-maatskaplike werk is tydelik aan bande gelê deur die depressie van die dertiger jare. Dienste is gestaak of ingekort in 'n poging om skole finansieel aan die gang te hou. Materiële hulpverlening het gevallewerk oorheers. Waar die diens wel voortgesit is, het die minder gegoede areas die meeste aandag geniet. Met die beskikbaarstelling van federale hulp, was dit egter nie meer vir maatskaplike werkers nodig om op swak areas en praktiese hulp te konsentreer nie. Daar is weer eens weg beweeg van die afhanklike kind en jeugoortreder om die welsyn van alle kinders in te sluit. 10)

Die Freudiaanse invloed gedurende die dertiger jare het aanleiding gegee tot meer klem op die kind se emosionele ontwikkeling en ander aspekte rakende sy geestesgesondheid. Daar is weg beweeg van omgewingsmanipulasie tot meer intensiewe hantering van gedrags- en persoonlikheidsprobleme. 11)

9) Costin, L.B.: Op. cit., p. 441

10) Ibid., p. 445

11) Leonard, S.: "Visiting Teachers," Social Work Year Book, 1935, p. 532

Die mate waarin skool-maatskaplike werk veld gewen het, is weerspieël in 'n aanbeveling gemaak tydens die "White House Conference on Child Health and Protection" wat in 1930 gehou is. Een besoekende onderwyser vir elke 500 leerlinge is as die ideaal gesien, maar in die lig van die tekort aan besoekende onderwysers en ook weens finansiële tekorte, is een uit elke 2 000 as aanvaarbaar beskou. 12)

Die tydperk 1940 tot 1960

Teen 1940 het die invloed van die Tweede Wêreldoorlog op kinders merkbaar geword. Finansiële probleme en spanning wat kenmerkend van hierdie tyd was, is op die klassituasie oorgedra en die besoekende onderwyser se benadering ten opsigte van leerlinge moes dienoreenkomstig aangepas word. Die veertiger jare is ook gekenmerk deur 'n toename in literatuur oor skool-maatskaplike werk. Oor die algemeen het die literatuur 'n meer kliniese benadering gehuldig as wat voorheen die geval was. Teen 1943 is daar vir die eerste maal in die Social Work Year Book verwys na skool-maatskaplike werk, in stede van die gebruikelike benaming van besoekende onderwyser. 13)

12) Janvier, C.: "Visiting Teachers", Social Work Year Book, 1937. p. 527

13) Walker, W.: "Social and Health Work in Schools", Social Work Year Book, 1943, p. 482

Gedurende dieselfde dekade is daar ook 'n aanvang gemaak met groepwerk as metode in skool-maatskaplike werk, asook met opvoedingsprogramme aan ouers. Ouers is in 'n groter mate by die behandeling van die kind betrek om beter begrip en samewerking te verseker. Die skool-maatskaplike werker se aandeel in gemeenskapswerk was op hierdie stadium beperk tot lidmaatskap van Ouer-Onderwyserverenigings. Teen 1950 het skool-maatskaplike werk tot 'n groot mate teruggetrek binne die opset van die skool self, en is die groot getal probleme binne gesins- en gemeenskapsverband gelaat vir ander maatskaplike dienste in die gemeenskap.

Veral ten opsigte van skoolbywoning is gekonsentreer op oorsake van 'n emosionele aard. Skoolfobia het aandag geniet en meer gebruik is gemaak van outoriteit in die hulpproses. ¹⁴⁾

Die tydperk 1960 tot die hede

Gedurende die sestiger jare het daar opnuut 'n bewustheid van die skool as maatskaplike instelling ontstaan, asook groter bereidwilligheid van die kant van skool-maatskaplike werkers sowel as onderwysers om saam te werk in belang van alle leerlinge. Groepwerk het verder veld gewen en is uitgebou tot 'n meer effektiewe diens. Daar was ook 'n nuwe benadering ten opsigte van gemeenskapswerk, veral 'n

14) Costin, L.B.: Op. cit., p. 448

groter verantwoordelikeidsbesef ten opsigte van die taak om beleid en skooltoestande wat in die weg van leerlinge se ontwikkeling staan, te verander. Die maatskaplike werker se taak is wyer gesien in terme van voorkoming sowel as die bevordering van leerlinge se belange in die algemeen.

Wetgewing het verdere dryfkrag aan hierdie ontwikkeling gegee. Die "Economic Opportunity Act" van 1964 het gepoog om armoede teen te werk deur opvoedkundige programme vir die ontwikkeling van die laer inkomstegroepe aan te bied. Die "Elementary and Secondary Education Act" van 1965 het weer finansiële steun vir voorligtings- en verwante dienste in laer inkomste-gebiede tot gevolg gehad.

Gedurende die laat sestiger jare het die gevoel meer en meer ontstaan dat skool-maatskaplike werk, weens sy pogings om homself te bewys en uit te bou, te eng in sy funksionering geraak het. 'n Breër siening van die skool-maatskaplike werker se taak en 'n beweging weg van die tradisionele rol is bepleit. Groter deelname in die verandering van die skoolsisteem waar dit groepsprobleme veroorsaak, en die belang van nouer skakeling tussen skool en gemeenskap is beklemtoon.¹⁵⁾ Direkte werk met leer-

15) Gottlieb, B.H. & Gottlieb, L.J.: "An Expanded Role for the School Social Worker," Social Work, Vol. 16, No 4, Oktober 1971, pp. 12 - 21

linge het ten doel gehad die uitbouing van sy vermoë om te leer, om te dink en veral om hom te help om sy eie probleme op te los. ¹⁶⁾ Alhoewel individuele leerlinge se welsyn nog as doelstelling voorgehou word, is die klem tans op die situasie eerder as op die leerling se persoonlikheid. Gebreke in die skoolsisteem en in die gemeenskap is die trefpunt. ¹⁷⁾ Skool-maatskaplike werk in die V.S.A. het ver ontwikkel sedert die aanvangsjare aan die begin van die huidige eeu. Die tegnieke eie aan hierdie diens is verfyn en word algemeen deur ander lande, waar skool-maatskaplike werk aangebied word, nagevolg.

3. ONTWIKKELINGSTENDENSE IN ENKELE WESTERSE LANDE

Vervolgens word kortliks gelet op die situasie met betrekking tot skool-maatskaplike werk soos dit aangetref word in Engeland, Nederland en Suid-Afrika.

Engeland

Gedurende die laat 19de eeu het besorgdheid oor die kind en die gemeenskap in Engeland toegeneem. Die verband tussen armoede, siekte en gebrekkige opvoeding is besef en

16) Costin, L.B.: "Adaptations in the Delivery of School Social Work Services," Social Casework, Vol. 53, No 6, Junie 1972, pp. 348 - 354

17) Costin, L.B.: "School Social Work Practice: A New Model," Social Work, Vol. 20, No 2, Maart 1975, pp. 135 - 139

het tot die "1870 Education Act" aanleiding gegee. Hierdie belangstelling in en besorgdheid oor die kind se welsyn, het toegeneem vanaf 1918 toe skoolbywoning tot op veertienjarige ouderdom verpligtend gemaak is.

Skool-welsynsdienste in Engeland het ontwikkel uit die verantwoordelikheid wat plaaslike owerhede gehad het ten opsigte van skoolbywoning en die toesig oor die uitvoering van wetgewing insake indiensname van skoolkinders. Hierdie diens het binne die raamwerk van die onderwysstelsel ontwikkel en sodoende 'n integrale deel daarvan geword. Nogtans is maatskaplike werk as ondergeskik aan die skool se hoofdoel gesien, naamlik die onderrig van leerlinge, en het skool-maatskaplike werk stadig ontwikkel. 18)

Die "Report of the Committee on Maladjusted Children" van 1955 het aanleiding gegee tot gespesialiseerde aandag aan en onderrig van wanaangepaste kinders. Die verslag het ook nuwe lig gewerp op die skool as welsynsinstantie. Die welsynsdiens wat tot op daardie stadium gelewer is, het hoofsaaklik te make gehad met voedingskemas, mediese hulp en tuisbesoeke in geval van skoolversuim. 'n Hernude bewustheid van die gevolge van armoede het in 1967 tot die "Plowden Report" gelei, wat ten doel gehad het om die belange van kinders uit die laer-inkomstegroep te bevorder. Hierdie

18) Andrews, C.: "Social Work in Relation to Schools", Social Work Today, Vol. 4, No 25, Maart 1974, p. 799

verslag is in 1969 deur die "Special Needs Act" opgevolg wat veral klem geplaas het op die belang van maatskaplike hulp op voorskoolse basis. 19)

Volgens Rose en Marshall 20) is 'n duidelike standpunt ten opsigte van skool-maatskaplike werk vir die eerste maal in 1968 ingeneem en wel deur die Seebohm-komitee ("Comittee on Local Authority and Allied Personal Social Services).

In hierdie verslag is van die standpunt uitgegaan dat skool-maatskaplike werk ten doel het om die kind te help om die maksimum voordeel te trek uit sy opvoeding, en om die kind en sy gesin te help om probleme te identifiseer en te hanteer wat moontlik struikelblokke in sy vordering is.

In 1970 word die eerste aanduiding in die literatuur gevind dat enkele poste in skool-maatskaplike werk ingestel is en binne skoolverband fungeer. 21)

Skool-maatskaplike werk het dus nog nie so ver ontwikkel of in so 'n mate veld gewen in Engeland as wat die geval

19) Rose, G. & Marshall, T.F.: "Counselling and School Social Work," John Wiley & Sons, London, 1974, p. 229.

20) Ibid., p. 235

21) Bulman, I.; Craft, M. & Wilson, F.: Youth Service: Interprofessional Studies, Pergamon Press, Oxford, 1970, p. 12

in Amerika is nie. Waar hierdie diens wel aangebied word, toon dit sterk ooreenkoms met die aard en funksie van skool-maatskaplike werk in die V.S.A. Dit geld ook vir skool-maatskaplike werk in Nederland.

Nederland

In Nederland is skool-maatskaplike werk deur instansies buite die skool geïnisieer. Verskeie persone op terreine soos die "geestelike gezondheidsorg" en kinderbeskerming het die leiding geneem in die implimentering van hierdie diens. 22) Die eerste werklike stap in die rigting van skool-maatskaplike werk is in 1944 geneem toe die "Ge-meentelike sosiale diens" in Arnhem 'n maatskaplik-peda-gogiese afdeling daargestel het met klem op die voorkoming van jeugprobleme. In 1946 is daar in Amsterdam twee amp-tenare aangestel om gedrags- en leerprobleme by die skool-gaande kind te hanteer en sover moontlik voorkomende dienste te lewer. Verskeie stede het hierdie voorbeeld gevolg, maar skool-maatskaplike werk het nooit 'n aanvaarde plek in die onderwyssisteem verkry nie. 23) By spesiale skole word die waarde van skool-maatskaplike werk egter besef en dit word veral gebruik in die identifisering en

22) Rietveldt, A.J.: "Schoolmaatschappelijk Werk in een Schooladviesdienst". Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk, Vol. 27, No 10, Mei 1973, p. 245.

23) Ibid., p. 245

hantering van verhoudingsprobleme. 24) Skool-
 maatskaplike werk fungeer dus selde selfstandig in
 Nederland en die funksies van hierdie diens word deur
 die skoolvoorligtingsdiens vervul. 25)

Suid-Afrika

In vergelyking met die V.S.A., Engeland en Nederland
 het Suid-Afrika ver agter gebly wat betref ontwikke-
 ling op die gebied van skool-maatskaplike werk. Maat-
 skaplike werk word slegs by enkele spesiale skole aan-
 gebied. Die Administrasie van Kleurlingsake is reeds
 sedert die sestiger jare oortuig van die waarde wat 'n
 diens van skool-maatskaplike werk inhou, maar kon dit
 tot dusver weens 'n gebrek aan fondse, nie implimenteer
 nie. 26)

Sover bekend, word skool-maatskaplike werk slegs by
 twee privaatskole in Johannesburg aangebied sedert die
 middel van die sewentiger jare. Die diens is gebaseer
 op die Amerikaanse metodes en tegnieke en het reeds

24) "Eindrapport van de Landelijke Begeleidings
 commissie van het Project Inschakeling Maat-
 schappelijk Werk by L.O.M. Scholen Nederlandse
 Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappe-
 lijk Werk, Rijswijk, April 1975, p. 21

25) Rietveldt, A.J.: Op. cit., p. 245

26) Sien hoofstuk VI, p. 131

duidelik bewys gelewer van die waarde wat dit inhou. 27)

Oor die algemeen, veral wat betref provinsiale skole, is daar nog nie verder gevorder as 'n besef van die behoefte aan 'n diens van skool-maatskaplike werk nie. Verskeie persone en instansies het hul sterk ten gunste van skool-maatskaplike werk of 'n skoolwelsynsdiens, soos daar soms na verwys word, uitgespreek. Die Voorsitter van die S.A. Onderwysunie het in Maart 1975 daarop gewys dat ernstige emosionele probleme by leerlinge baie tyd en aandag van die onderwyspersoneel verg en dus wys op die behoefte aan "opgeleide besoek-beamptes". 28) Die Streekswelsynsraad van Wes-Kaapland het in Oktober 1976 'n konferensie belê oor die belang van skakeling tussen die maatskaplike werk- en onderwysberoepe. Tydens hierdie konferensie is aanbeveel dat skoolhoofde die nodige gevalle na die Departement van Volkswelsyn en Pensioene verwys vir aandag en dat 'n bepaalde maatskaplike werker vir sekere skole verantwoordelik moet wees. Daar is ook aanbeveel dat die aanstelling van maatskaplike werkers in die personeel van skole ondersoek word. 29)

27) Vgl.: "King Davids High School", Johannesburg
"St. Barnabas College", Johannesburg.

28) "Tyd dalk reg vir Welsyn in skole"; Die Burger,
Dinsdag 25 Maart 1975, p. 3.

29) Konferensie oor Skakeling tussen Maatskaplike Werk-
en Onderwysberoepe: 22 Oktober 1976. Notule van
die Streekswelsynsraad in Wes-Kaapland.

Die eerste ondersoek van waarde oor skool-maatskaplike werk was 'n M.A.-verhandeling van Meyorowitz in 1969.³⁰⁾ 'n Aantal studente is tans in verskillende dele van die land op Magistervlak besig met ondersoeke na die behoefte aan skool-maatskaplike werk, en bring sodoende hierdie nuwe diens onder die aandag van belanghebbende instansies. Roche³¹⁾ se proefskrif sal in dié verband van groot waarde wees. Hierdie omvattende en deurtastende studie sal ongetwyfeld 'n groot stoot gee aan die ontwikkeling van skool-maatskaplike werk in Suid-Afrika.

4. SAMEVATTING

Die V.S.A. het sedert 1906 die leiding geneem op die gebied van skool-maatskaplike werk. Daar is met hierdie diens 'n aanvang gemaak toe sekere onderwysers die taak opgelê is om meer aangaande leerlinge se huislike omstandighede te wete te kom in belang van 'n beter begrip van die kind. Sedertdien het die diens ver ontwikkel en word daar tans weggeveeg van die aanvanklike klem op gevallewerk. Die nuwe benadering berus op die oortuiging dat skool-maatskaplike werk 'n veel wyer taak het en 'n aktiewe aandeel in beleids-

30) Meyorowitz, S.: "Dynamics of Incorporating a Social Work Service into a Private High School in Johannesburg" - Ongepubliseerde M.A.-tesis, Univ. van die Witwatersrand, 1973

31) Roche, H.J.W.: "An Investigation into the Role of School Social Work with Special Reference to the Republic of South Africa", Ongepubliseerde D.Phil, Univ. van Pretoria, 1977

bepaling moet neem. Die klem is op negatiewe omstandighede wat die welsyn van groepe leerlinge raak eerder as op die probleme van die individu.

Alhoewel dit basies dieselfde metodes volg, het skool-maatskaplike werk in Engeland en Nederland nog nie so ver ontwikkel as wat die geval in Amerika is nie. Behalwe vir twee uitsonderings, word skool-maatskaplike werk nog nie in Suid-Afrika aangebied nie. Tans neem 'n bewustheid van hierdie diens en die waarde wat dit inhou, toe en sal daar hopelik in die nabye toekoms 'n aanvang gemaak word met 'n stelsel van skool-maatskaplike werk in belang van leerlinge se aanpassing en vordering.

HOOFSTUK III

DIE ONDERWYS EN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK

1. INLEIDING

In die historiese ontwikkeling van skool-maatskaplike werk, soos in die vorige hoofstuk beskryf, het dit geblyk dat die onderwys vroeër klem geplaas het op feite-onderrig. Met die toename in kennis aangaande die mens en sy emosies, is daar meer ag geslaan op die leerling as individu. Faktore wat verband hou met en invloed uitoefen op sy leerproses en vordering, het belangstelling gewek by die onderwys en bygedra tot 'n wyer en meer realistiese benadering van die leerling,¹⁾ maar ook nuwe eise aan onderwysers gestel en meer gespesialiseerde kennis geverg. Aangesien maatskaplike werk ook ten doel het om die mens te help tot meer doeltreffende maatskaplike funksionering, vind dit noue aansluiting by die opvoedkunde en kan begryp word waarom daar reeds in 1930 gewys is op hierdie twee beroepse verantwoordelikheid om mekaar aan te vul.²⁾

2. GEMEENSKAPLIKE DOELSTELLINGS

Daar is veral drie vlakke waarop onderwys en maatskaplike werk mekaar vind, naamlik ten opsigte van geloof in die

- 1) Fink, A.E., Anderson, C.W. & Conover, M.B.: The Field of Social Work, Holt, Rinehart & Winston, Inc., 1955, p. 396
- 2) Poole, F.: "An Analysis of the Characteristics of School Social Work", Bulletin of N.A.S.W., Vol. 25, No 3, Maart 1950, p. 4

indiwidu en sy vermoë om te groei, in die groep en die maatskaplike aard van gedrag, asook die belang van die gemeenskap waarbinne gewerk word.

Vervolgens word kortliks gelet op die aansluiting wat die onderwys en maatskaplike werk op hierdie drie vlakke vind.

Die indiwidu en sy vermoë om te groei: Albei professies erken die indiwidu se vermoë om te groei en te ontwikkel deur sy hele lewe, sy selfbeskikkingsreg en sy verantwoordelikheid vir sy eie gedrag.³⁾ Perlman noem dat die opvoedkunde en terapie albei die bevordering van 'n persoon se bekwaamheid ten doel het deur die gebruik van 'n probleem-oplossingsproses. Opvoedkunde is egter gerig op verstandelike vermoë en terapie op motiveringsdryfkrag. Perlman plaas gevallewerk tussen hierdie twee.⁴⁾ Foff en Grambs noem dat die leerproses kompleks is, dat doelstellings, houdings en lewenswyses aangeleer word soos wat wiskunde, geografie en die vermoë om te spel aangeleer word, en dat laasgenoemde nie geleer kan word sonder om sommige van eersgenoemde gelyktydig te leer nie. Hulle brei soos volg hierop uit:

" ... all learnings are social in nature,
and are to be valued only in as far as they

3) Ibid., p. 454

4) Perlman, H.H.: "Social Casework: A Problem Solving Approach", Encyclopaedia of Social Work, Vol. 16, Deel II, p. 1207

help make a kind of person who contributes richly, at best creatively, in his social milieu and finds his basic satisfactions - and so happiness - in so doing." 5)

Opvoedkunde en skool-maatskaplike werk het 'n gesamentlike verantwoordelikheid om kinders te help om in hulself te glo, hul eie waarde te besef en hulself te aanvaar soos hulle is. Die kind uit die swak omgewing word deur beide die onderwyser en die maatskaplike werker 'n hand gereik om homself op te hef en uit te styg bo sy omgewing deur sy potensiaal te ontwikkel en nuwe vermoëns aan te leer. Elk gebruik metodes eie aan sy beroep, maar hul vul mekaar aan in die belang van 'n gemeenskaplike doel.

Die groep en die maatskaplike aard van gedrag: Een van die doelstellings van die opvoedkunde is om die kultuur wat eie is aan 'n bevolkingsgroep oor te dra sodat gemeenskaplike ideale van burgerskap nagestreef kan word. Die onderwyser het 'n verantwoordelikheid om etiese en geestelike waardes oor te dra. Dit word bereik deur leerlinge onder andere te help om 'n gevoel van groepskohesie en wedersydse afhanklikheid van mekaar in die klassituasie te ervaar. 6)

5) Foff, A. & Grambs, J.D. (Eds.): Readings in Education, Midcentury White House Conference on Children and Youth: The School, Harper & Row, New York, 1956, p. 203.

6) Johnson, A.: School Social Work: Its Contribution to Professional Education, N.A.S.W., New York, 1962, p. 29.

Die skoolstelsel, meer spesifiek klasindeling, bied voldoende geleentheid hiertoe. Die klas waarvan 'n leerling lid is, oefen 'n groot invloed uit op sy ontwikkeling. 'n Onderwyser sal sover moontlik positief gebruik maak van die groepsinvloed in sy hantering van die individu. Om deel van die klas en dus die groep te voel en in staat te wees tot kommunikasie met die ander leerlinge in die klas, dra by tot die groei en sosialisering van die kind. Die maatskaplike werker glo ook in die belang van groep-assosiasie, veral met betrekking tot die sosialiseringsproses. Die groepwerker beskik oor kennis aangaande groepinteraksie en groepsprosesse en kan dus groepe help om so te funksioneer dat die groeiproses by die individu bevorder word.

Die individu se aanpassing in die gemeenskap: Die onderwyser verkeer in die voordelige posisie om deur die publiek erken, geëer en vertrou te word. Hierdie situasie help hom in sy taak om die kind te lei tot maatskaplike aanpassing in die gemeenskap. Maatskaplike werk het ook sy wortels in die gemeenskap en al is die primêre funksie op die aanpassing van die individu gerig, het skool-maatskaplike werk ook 'n verantwoordelikheid om maatskaplike hulpbronne in die gemeenskap uit te ken en paslik te gebruik in belang van die skool en uiteindelik weer die gemeenskap.

Die onderwys en maatskaplike werk het dus basies dieselfde oortuigings aangaande die krag van individue om te groei en te verander, die maatskaplike aard van gedrag, asook die verantwoordelikheid teenoor die gemeenskap.

Die noue aansluiting wat die onderwys en skool-maatskaplike werk by mekaar vind, is in die dertiger jare soos volg beskryf:

"If social work were not educational, it would soon die, and education lacking in social effectiveness would rapidly lose public support." 7)

3. MAATSKAPLIKE WERK BINNE SKOOLVERBAND

Die skool as maatskaplike instelling beklee in meer as een opsig 'n unieke posisie, veral wat betref die algemene aanvaarding wat dit by die publiek geniet, die verpligte deelname daaraan verbonde, die deurlopende kontak wat dit tydens die kind se vormingsjare het, en die sekuriteit wat dit bied. Veral in die lig van die aanvaarding wat die onderwys geniet, sal maatskaplike werk, waar dit deel vorm van hierdie opset, ongetwyfeld baat. So sal kliënte se houding ten opsigte van hulpverlening en die

7) Holbrook, D.: "Professional Partnerships,

"The Family", Maart 1933, p. 17.

gebruik daarvan, meer positief wees as wat die geval is wanneer kontak met sekere welsynsinstitusies verkeerdelik stigmaties ervaar word. 8)

Verpligte skoolbywoning bring mee dat feitlik alle kinders betrek word. Kinders uit alle vlakke van die samelewing word bereik en kontak is dus veel wyer as wat die geval is met maatskaplike werk. 9) Elke kind kry die geleentheid om voordeel te trek uit die skool, en waar nodig, sy hulpdienste.

Die feit dat die skool oor etlike jare met die kind kontak het, bring mee dat potensiële probleemareas vroeg geïdentifiseer kan word en die nodige aandag kan geniet om verdere probleme of die verergering daarvan te voorkom. As gevolg van die fisiese opset van die skool, kan sodanige hulp deur die kind se hele skoolloopbaan opgevolg word indien nodig, of hy kan onder observasie bly.

Vir talle kinders wat tuis onveilig voel, bied die skool die enigste kontak met 'n gesonde sterk anker in 'n andersins negatiewe en onsekere ervaringswêreld. In sulke

8) Poole, F.: "The Child and the School Social Worker", uit: Lee, G.: Helping the Troubled School Child, N.A.S.W., New York, 1959, p. 264

9) Andrews, C.: "Social Work in Relation to Schools", "Social Work Today", Vol. 4, No 25, Maart 1974, p. 797

gevalle lewer die skool 'n spontane terapeutiese funksie. 10)

Behalwe in uitsonderlike gevalle waar onvoldoende ouerlike toesig en gevolglike skoolversuim 'n probleem is, bring kinders 'n groot gedeelte van die dag by die skool deur. Die skool en meer spesifiek die personeel, oefen dus 'n groot invloed uit op sy lewe, nie alleen op die gebied van formele onderrig nie, maar op alle fasette van sy groei en ontwikkeling. 11) Hieruit volg dat die aard van probleme wat aangetref of verwys word vir maatskaplike werk aandag verband hou met die opset in die skool. In navorsing deur Vinter & Arri onderneem, vind hul 'n ooreenkoms tussen probleemgedrag (die aard en frekwensie) en die hoofdoelstellings van die skool. 12) Voorbeelde van hoe bogenoemde twee aspekte mekaar kan beïnvloed, word kortliks aangetoon.

Strafmetodes: Oorbeklemtoning van prestasie bring mee dat sommige leerlinge te veel gestraf en van voorregte ontnem word. Die kind raak meer onseker van homself en die verbod op deelname aan sekere aktiwiteite bring

10) Hoyt, D.: "The School and American Culture: A Problem for Social Workers", Social Work, Vol. 9, No 4, April 1976, p. 90

11) Andrews, C.: Op. cit., p. 797

12) Vinter, R.D. & Sarri, R.C.: "Malperformance in the Public School: A Group Work Approach", Social Work, Vol. 10, No 1, Jan. 1965, p. 8

ook vir hom die ontevredenheid van sy ouers op die hals. Verskeie leerlinge wat aan so 'n skool verbonde is, sal dus probleme openbaar wat spruit uit 'n gevoel van mislukking en die gebrek aan sekuriteit.

Skoolrekord: Leerlinge wat in die verlede oortree het, is dikwels onderworpe aan meer intensiewe observasie deur die personeel. Hulle voel hul moet meer as gunstig presteer om vorige foute te kanselleer. Leerlinge raak ontmoedig deur hierdie negatiewe houding.

Onderwyser se houding: 'n Onderwyser se houding teenoor 'n leerling en sy prestasie oefen 'n invloed uit op gedrag. 'n Optimistiese verwagting dien as aansporing maar 'n skeptiese houding het 'n negatiewe effek op 'n leerling se gedrag. Veral die eng instrumentele benadering¹³⁾ hou frustrasie vir leerlinge in. Tydens die "White House Conference on Children" wat in 1970 plaasgevind het, is hierteen gemaak.

"The teachers role should be one of facilitator, guide, and partner in the learning process rather than dispenser of knowledge." 14)

13) Vir 'n omskrywing van instrumentele benadering, sien p. 39

14) Myths of Education: White House Conference on Children, 1970, Government Printing Office, Washington, p. 134

Die onderwys en die doelstellings daarvan is ingeweeft in die struktuur van die gemeenskap. Die aard van die gemeenskap wat bestaan of verlang word, hang dus saam met die onderwysstelsel wat bestaan of verlang word. ¹⁵⁾ Hieruit volg dus dat elke skool 'n afsonderlike identiteit het. Hierdie onderlinge verskille moet deur die maatskaplike werker uitgeken word om suksesvolle funksionering binne die skoolopset te verseker.

Faktore vanuit die eksterne omgewing wat 'n invloed uitoefen op die skool en sy leerlinge en dus op die maatskaplike en morele klimaat, is onder andere mobiliteit en migrasie van die bevolking, die toenemende aantal werkende moeders, gesinsonstabiliteit, indiensname van jeugdiges, industrialisasie en verstedeliking, asook wêreld- en politieke spanning en onsekerheid. ¹⁶⁾

Die mate waarin hierdie faktore 'n rol speel in 'n spesifieke gemeenskap, bepaal die aard van probleme wat by leerlinge van 'n skool in daardie gemeenskap aangetref word. 'n Maatskaplike werker moet dus kennis dra van hierdie eksterne faktore om die skool en die leerlingse probleme te begryp.

15) Ferinden, W.E. & Van Handel, D.C.: The Handbook of School Social Work, Remediation Associates, Inc. New Jersey, 1974, p. 3

16) Johnson, A.: Op. cit., p. 46

4. SAMEWERKING TUSSEN ONDERWYSPERSONEEL EN DIE SKOOL- MAATSKAPLIKE WERKER

Vir die maatskaplike werker, om in die lig van die voorafgaande doeltreffend te funksioneer binne die raamwerk van die skool, is dit gebiedend noodsaaklik om deeglik kennis te dra van die onderwysopset in die geheel, maar meer spesifiek van die skool waaraan hy verbonde is.

Die struktuur binne die skool, die klimaat waarin onder-
rig geskied, die algemene patroon van kommunikasie,
asook hoe die werker deur die doserende personeel gesien
en aanvaar word, moet by die maatskaplike werker bekend
wees. In die breë word onderskei tussen ses klimaattoe-
stande waarbinne die skool funksioneer. 17)

(a) Die oop klimaat gaan gepaard met 'n sterk gevoel
van vertroue in die hoof wat streng maar reg-
verdig is. Onderwysers werk goed saam en het
goeie, maar nie intieme verhoudings onderling.
Werksbevrediging is hoog en hulle is trots op
die skool.

(b) As direkte teenstelling met die eerste situasie,
bied die geslote klimaat min bevrediging vir die
personeel. Hul werk nie goed saam nie en het
min kontak met 'n afsydige hoof.

17) Rose, G. & Marshall, T.F.: Counselling and School
Social Work, John Wiley & Sons, London, 1974, p.191

- (c) Die outonome klimaat daarenteen bied wel ook geleentheid om goed saam te werk maar die hoof is afsydig en handhaaf nie kontrole nie.
- (d) Die gekontroleerde klimaat word gekenmerk deur 'n dominerende hoof wat druk uitoefen in belang van prestasie. Die personeel werk hard maar het min kommunikasie onderling en met die hoof.
- (e) In die familiêre klimaat is die hoof besonder vriendelik teenoor die personeel - die atmosfeer is warm en ontspanne en daar is gevolglik geen druk op onderwysers nie. Die hoof word nie as gesagsfiguur gesien nie.
- (f) Die onbeheerde klimaat word gekenmerk deur 'n hoof wat nie bekwaam is in sy werk nie. Sy pogings tot kontrole word nie aanvaar nie. Die moraal is laag en min werk word uitgerig.

Bogenoemde situasies bepaal die mate waarin maatskaplike werk effektief sal wees. 'n Warm begrypende atmosfeer is nodig om te verseker dat besef word dat onvermoë om te leer, dikwels 'n simptoom van 'n dieperliggende probleem is. 18)

18) Ibid., p. 194

Afgesien van die hoof se invloed, word onderwysers se houdings ten opsigte van hulpprofessies bepaal deur die siening wat hul huldig aangaande die doel van onderwys. Die integrerende ideologie impliseer dat die hoofdoel van onderwys nie net die oordra van inligting is nie, maar die algehele ontwikkeling van die kind, sielkundig, sosiaal, fisies en intellektueel. Dit verleen dus steun aan die lewering van maatskaplike werk-hulp. Die alternatief is 'n instrumentele benadering waar dit bloot gaan om die dosering van 'n vak. Eersgenoemde situasie is gebaseer op 'n bewustheid van die leerling se onafhanklikheid, uniekheid, behoeftes, reg om as individu erken te word, terwyl laasgenoemde die kind sien en hanteer as die ontvanger van inligting. ¹⁹⁾

Die posisie wat die maatskaplike werker binne die totale struktuur van die skool inneem, sal nie alleen aanvaarding nie, maar ook die maatskaplike werker se taak binne daardie spesifieke skool beïnvloed. Rose en Marshall ²⁰⁾ maak drie onderskeidings in dié verband, naamlik die situasie waar -

- (i) die maatskaplike werker as onderwyser-spesialis fungeer en dus leerlinge onder-
rig, maar ook verantwoordelik is vir die
hantering van emosionele probleme,

19) Ibid., p. 172

20) Ibid., p. 203

(ii) slegs gedeeltelike onderwysverpligtinge nagekom moet word en die maatskaplike werker gedeeltelik verantwoordelik gehou word vir die hantering van persoonlike en huislike probleme by 'n groep leerlinge, en

(iii) die maatskaplike werker geen onderwysverpligtinge het nie.

Die uiteindelijke posisie word nie alleen deur die maatskaplike werker se opleiding bepaal nie, maar ook deur die hoof se houding, sy magposisie, deur persoonlikheidseienskappe van die personeel, personeeltekorte en dergelyke faktore. Alhoewel die eersgenoemde situasie makliker aanvaar word weens die klem op onderwys, is die gewenste situasie egter dat daar geen onderwysverpligtinge moet bestaan nie. Waar met skool-maatskaplike werk 'n aanvang gemaak word by 'n skool, is dit soms nodig om deur 'n moeilike fase te beweeg terwyl funksies uitgebou word. Die ondersoeker is van mening dat die ideale werkswyse ²¹⁾ van die begin af aangepak moet word.

Die maatskaplike werker se posisie word ook deur ander situasies bepaal. Waar 'n instrumentele benadering by die hoof en personeel aanwesig is en die hele skool streng georganiseerd is, word weinig begrip van die maatskaplike

21) Sien Hoofstuk 4

werker se rol aangetref. Die maatskaplike werker moet by die skool se doelstellings, wat hoofsaaklik op prestasies gemik is, inval.

Slegs gedeeltelike aanvaarding is moontlik omdat die rol van die maatskaplike werker nie as een van waarde beskou sal word nie. Daar is geen noue kontak met die hoof en personeel nie. Slegs in gevalle waar die betrekking ook onderrigverpligtinge behels, sal 'n gevallelading deur die maatskaplike werker self opgebou word. Die verwysings wat wel geskied, sal erkende gevalle van probleemgesinne wees of dié waar materiële nood teenwoordig is. Onaanvaarbare gedrag sal vertolk word as gebrek aan dissipline, en swak prestasie sal dien as motivering vir meer intensiewe onderrig. Alleenlik verwerpte leerlinge sal dus verwys word wat reeds verstrengel is in probleme met die gevolg dat die maatskaplike werker nie veel sukses kan behaal nie.

Waar 'n balans tussen instrumenteel en ekspressief gevind word en sommige personeellede begrip en respek het vir die leerling as individu, word meestal 'n lae konsensus tussen die onderwysers onderling gevind. Die hoof steun die maatskaplike werker, maar verleen nie verdere hulp nie. Slegs enkele personeellede verwys gevalle en daar is min waardering vir die werk wat deur die maatskaplike werker gedoen word. Gevalle moet egter ook deur die maatskaplike werker self opgespoor word. 'n Groter ver-

skeidenheid gevalle word verwys as wat die geval by 'n suiwer instrumentele benadering is, maar dit bestaan nogtans hoofsaaklik uit kinders met aggressiewe en onbeheerbare gedrag.

Die derde situasie bestaan waar hoofsaaklik instrumenteel opgetree word, maar daar veel meer bewustheid bestaan van die leerling as individu sowel as van verhoudings binne die klas tussen leerlinge onderling. In hierdie minder algemene situasie is die hoof in beheer van sake. Verwysing sal vryelik deur die hoof en 'n sekere deel van die personeel geskied en sal 'n wye veld van probleme dek. Laasgenoemde is dus die gunstigste situasie weens die feit dat meer waardering vir die maatskaplike werkberoep bestaan en beter samewerking verleen word.

Funksionering word ook beïnvloed deur die mate waarin daar vasgekleef word aan die oortuiging dat onderwys die dominante professie is en maatskaplike werk die afhanklike professie. Onderwys bly die gasheer maar balans tussen die twee professies is nodig in belang van die leerling. Paulsen merk in hierdie verband as volg op:

"No profession has a monopoly on the concern for the individual achievement or the teaching of moral responsibility, nor can any one of them solve, separately, the educational and social problems in need of solution. More teamwork

among professional educators,
public health nurses, psychologists,
psychiatrists and social workers
is required". 22)

5. SAMEVATTING

Aangesien die onderwys sy taak wyd sien in belang van die kind so totale groei en nie eng instrumenteel is in sy benadering nie, vind dit noue aansluiting by maatskaplike werk. Albei beroepe erken die individu se vermoë om te groei, die waarde van die groep, asook die belang en rol van die gemeenskap waarbinne gewerk word.

Die aanvaarding en respek wat die skool in die gemeenskap geniet, asook die feit dat die skool talle leerlinge oor etlike jare betrek, maak dit 'n ideale terrein vir die lewering van maatskaplike werk-dienste aan die kind. Vir die maatskaplike werker om effektief te funksioneer binne die skool, is aanvaarding deur die onderwyspersoneel nodig.

Hiervoor is 'n oop klimaat met 'n integrerende idiosinkrasie wenslik. Daar moet nie van die maatskaplike werker verwag word om onderrig van klasse waar te neem nie. Die rol wat vervul word, moet slegs die van skool-maatskaplike werker wees. Wat dit behels, word in die volgende hoofstuk bespreek.

22) Paulsen, F.R.: "Education and Man's Search for Self, Social Work, Vol. 8, No 3, Julie 1963, p. 110

HOOFSTUK IV

DIE DINAMIEK VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK

1. INLEIDING

Daar is in die voorafgaande hoofstuk kortliks gewys op enkele basiese doelstellings van die onderwys. In hierdie hoofstuk word daarop gewys hoe maatskaplike werk hierdie doelstellings kan aanvul en uitbou. Die dinamiek van skool-maatskaplike werk word duidelik wanneer daar getoet word op die rede waarom maatskaplike werk binne skoolverband nodig is, op wie die diens gerig is, watter kennis en opleiding nodig is en wat die mees effektiewe plasing van skool-maatskaplike werkers is.

2. DEFINIERING

Ten spyte van geleenthede wat die onderwys bied en die onderwyspersoneel se hulp en belangstelling, is daar talle leerlinge wat as gevolg van emosionele en of omgewingsfaktore, nie in staat is om ten volle by hierdie fasiliteite te baat nie. Dit dui dus op leerlinge wat wel oor die intellektuele vermoë beskik om bevredigend te presteer, maar weens emosionele- en ander struikelblokke vordering- en aanpassingsprobleme ervaar. Skool-maatskaplike werk vorm deel van die pogings wat in die opvoedkunde aangewend word om hierdie leerlinge tot hulp

te wees. ¹⁾ Daar word dus binne die opset van die skool met die onderwyspersoneel saamgewerk in belang van 'n meer gunstige skoolervaring. ²⁾ Groot waarde word geheg aan die preventiewe aspek van hierdie diens, soos omskryf in Nebo se definisie:

"The purpose of the service is to help the child with current difficulties and to prevent the development of serious breakdown, of which these difficulties may be forerunners". ³⁾

3. MOTIVERING VIR 'N STELSEL VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK

(a) Algemeen

'n Kind bring normaalweg die grootste gedeelte van sy vormingsjare in 'n skool deur. Hierdie periode oefen 'n primêre invloed uit op sy lewe, nie alleen wat betref formele onderrig nie, maar ewe-eens ten opsigte van alle fasette van sy groei en ontwikkeling. ⁴⁾ Om hierdie invloed positief uit te bou, moet leerlinge wat probleme ondervind, gehelp word. Alhoewel die onderwyser se begrip en samewerking in hierdie verband essensieel is, is hy nie die

1) Boston, O.: "School Social Services", Social Work Yearbook, Vol. 14, 1960, p. 517

2) Fink, A.E., Anderson, C.W., Conover, M.B.: The Field of Social Work, Fifth Edd., Holt, Rinehart & Winston, New York, 1968, p. 357

3) Nebo, J.: Administration of School Social Work, N.A.S.W., New York, 1960, p. 4

4) Andrews, C.: "Social Work in Relation to Schools", Social Work Today, Vol.4, No 25, Maart 1974, p.797

die aangewese persoon om dieperliggende persoonlike probleme te hanteer nie. Onderwysers se hoof funksie bly die onderrig van leerlinge. Weens die druk wat op hulle uitgeoefen word in belang van resultate (gemeet aan die hand van leerlinge se prestasies) is daar te min tyd beskikbaar vir voldoende persoonlike aandag aan leerlinge. Al sou so 'n personeellid dus oor die nodige maatskaplike werk-kennis beskik, bied die groep-situasie in die klas nie geleentheid vir die opbou van die nodige terapeutiese verhouding nie. Onderwysers het ook uit die aard van hulle taak in 'n mindere of meerdere mate 'n outoritêre houding. Om sy probleme te leer hanteer, het die kind 'n nie-outitêre begrypende verhouding nodig.⁵⁾ Daarbenewens is dit vir 'n onderwyser, veral weens die tydsaspek, onmoontlik om in belang van leerlinge met probleme die nodige kontak buite skoolverband te maak, hetsy met ouers, welsynsorganisasies in die gemeenskap of ander instansies wat by gemeenskapswerk betrek word.

Die onderwyser beskik egter selde oor maatskaplike werk opleiding en het hierdie hulpprofessie nodig om sy taak aan te vul. Die maatskaplike

5) Johnson, A.: "Social Work Practice in Schools, Encyclopedia of Social Work, Vol. 15, 1965, p.674

werker se primêre taak ten opsigte van die onderwyser is interpretasie van dié faktore wat 'n rol speel in 'n leerling se aanpassingsprobleme, soos byvoorbeeld die leerling se agtergrond en huislike omstandighede en sy persoonlike en emosionele probleme. Wanneer die onderwyser verneem dat 'n leerling se onvermoë om volgens sy intellektuele vermoë te vorder nie net aan onderrigmetodes toegeskryf word nie, maar dat ander faktore 'n groot rol speel, is dit vir hom moontlik om sy taak en ook die leerling, maar realisties en begrypend te benader. ⁶⁾

In die skool se onderhandelinge met leerlinge moet die ouer se beheer en invloed oor sy kind nie uit die oog verloor word nie. Kennis aangaande die ouer en sy omstandighede is nodig, maar die ouer se begrip en samewerking is net so belangrik. Die diens wat die skool lewer asook die vereistes wat gestel word, moet aan ouers geïnterpreteer word en hul moet so ver

6) Cox, R.D.: "Social Work in the Elementary Schools: Techniques and Goals", Social Work, Vol. 8, No. 2, April 1963, p. 78

moontlik betrek word om mee te werk aan hierdie opvoedingsproses. 7)

Ouers en hul omstandighede speel so 'n groot rol in hul kinders se lewens dat 'n mate van heropvoeding soms aangewese is om hulle bewus te maak van hul verantwoordelikheid teenoor die kind. 8) Die onderwyser se taak word soms gestrem deur die invloed van ernstige maatskaplike probleme by die kind se huis. Die skool-maatskaplike werker hanteer dit of wanneer gespesialiseerde behandeling nodig is, byvoorbeeld vir alkoholisme, verwys hy dit na die betrokke organisasie.

(b) Ten opsigte van voorkoming

Volgens die huidige opset geniet die kind wat gespesialiseerde hulp benodig eers aandag wanneer sy gedrag steurend en problematies word, byvoorbeeld wanneer hy stokkiesdraai of selfs met die gereg bots. Hierdie en soortgelyke probleme kan deur die ingeligte persoon heelwat vroeër geïdentifiseer word. 'n Projek wat in 1951 in Rochester, New York, aangepak is, het

7) Hourihan, J.P.: "School Social Work Services", Uit: Rosecrange, C. & Hayden, V.D.: School Social Guidance and Personnel Services, Allyn & Bacon, Inc. Boston, 1960, p. 160

8) Ibid., p. 162

bo alle twyfel bewys dat leerlinge wat gedurende hul latere skooljare probleme sal ontwikkel, reeds gedurende die eerste skooljaar uitgewys kan word. 9) So byvoorbeeld kan leerlinge hul skoolloopbaan met 'n agterstand begin weens die feit dat hulle nog nie gereed is om hul ouerhuis te verlaat nie, of reeds 'n negatiewe gedragspatroon ontwikkel het en nie in staat is om te konformeer aan die skool se reëls en beperkinge nie. Dit word ook gevind dat die kinders wat afkomstig is uit probleemhuise verward raak tussen sy ouerhuis, waar wangedrag aan die orde van die dag is, en die streng dissipline van die skool. 10)

Alhoewel maatskaplike werk gerig is op leerlinge uit alle klasse van die samelewing, is daar veral twee toestande wat negatiewe invloede op 'n kind kan hê en wat maatskaplike hulp vereis, naamlik intense armoede en slumareas. Kinderverwaarlosing, fisies en psigies, is nie beperk tot die laer klas- se van die samelewing nie. Nogtans

" ... If parent are at war in comfortable surroundings the situation for the child is no doubt easier to endure than if their quarrels are set in poverty and squalor". 11)

9) Trost, M.A.: "The Preventive Role of Social Work in a School Setting", Child Welfare, Vol. XLVII, No 7, Julie 1968, p. 399

10) Ibid., p. 401

11) Conant, J.B.: Slums and Suburbs, McGraw Hill, New York, 1961 p. vi

Dit is veral in gevalle van hierdie aard wat 'n sterk voorkomende inslag nodig is. Aangesien heelwat leerlinge wat by die huidige ondersoek betrek is uit sulke huise afkomstig is, sal gevolglik meer spesifiek aan armoede en slum-areas aandag geskenk word. Dit is nodig om kennis te dra van die moontlike invloede wat dit kan uitoefen.

Armoede: Aan die hand van die kringloop waarin arm persone kan beland, maak Conant die kras stelling dat onbekwaamheid en armoede met mekaar saamhang. ^{11a)} Die ongekwalfiseerde persoon slaag nie daarin om 'n goed betalende werk te bekom in 'n tegnologies ontwikkelde wêreld nie, en gaan gebuk onder finansiële probleme. Laasgenoemde gee aanleiding tot ander probleme, onder andere vroeë skoolverlating van kinders met die doel om die inkomste aan te vul. Kinders uit hierdie huise het dus hulp nodig om te voorkom dat hulle die kringloop voortsit. Navorsing het bewys dat armoede reeds op die baie jong kind 'n invloed kan uitoefen wat later sy vermoë om te leer, sal bepaal. In 'n arm probleemgesin is kinders gewoond aan voortdurende harde geluide. Hierdie geluide, soos byvoorbeeld harde stemme van volwassenes en die klank van 'n radio wat aanhoudend

11a) Ibid., p. vii

speel, gaan selde met liefde gepaard - dit is onpersoonlik van aard. Die kind leer gou die vermoë aan om geluide uit te sluit en dit demp sy kapasiteit om aandag te skenk wanneer met hom gepraat word. Conant noem dat 'n arm moeder minder met haar kind praat en minder verduideligings bied asook minder aanmoediging verleen as wat die geval is by 'n gesin wat nie onder finansiële probleme gebuk gaan nie. Die kind se ervaringswêreld is dus beperk en sy motivering swak. Kinders uit arm gesinne het minder geleenthede om vaardigheid met tale en syfers aan te leer. Hierdie kinders is dikwels nie gemotiveerd om hul kennis uit te bou nie en hulle is nie bekend met die waardes en standaarde wat nodig is om bekwaamheid te bereik nie.¹²⁾ Preventiewe werk moet gelewer word sodat die ouer die kind kan bystaan ...

"... to acquire the cognitive skills, motivational systems and the values and standards of conduct required for success in school and ultimately for full participation in the main stream of society".¹³⁾

In die V.S.A. het die "Economic Opportunity Act" in 1964 steun gegee aan onder andere skool-maatskaplike werk met die doel om nagevolge van 'n armoede-

12) Ibid., p. 212

13) Ibid., p. 155

kultuur, die sogenaamde "culture of poverty" teen te werk. In die Verenigde Koninkryk het die Plowden Report in 1967 kelm gelê op teenwerking van die nagevolge wat armoede vir kinders inhou.¹⁴⁾ Hierdie amptelike stukke het 'n aanvang gemaak met preventiewe werk op veral voorskoolse basis byvoorbeeld in kleuter- en primêre skole en het ook die belang beklemtoon van aandag aan opvoeding en ondersteuning van ouers.

Slumareas: Vanselfsprekend is die slumarea 'n groot teelaarde vir probleme. Lornell gee die volgende donker beeld van 'n kind uit 'n slumarea:

"(They have) blatantly unmet dependency needs, are frequently hostile and have poor impuls control. These are action-based, culturally deprived children who need a controlled, structured supportive school experience to counteract the chaotic and disorganized homes and communities that spawned them".¹⁵⁾

Aangesien geweld dikwels voorkom, is hierdie kinders onseker van hulself en vrees hulle die toekoms. Hul

-
- 14) Rose, G. & Marshall, T.F.: Counselling and School Social Work, John Wiley and Sons, London, 1974, p. 24
- 15) Lornell, W.M.: "Differential Approach to School Social Work", Social Work, Vol. 4, No.8, Oktober 1963, p. 77

daaglikse voortbestaan is moeilik. ¹⁶⁾ Hierdie kinders is gewoonlik onvoldoende gekleed en gevoed, woon skool ongereeld by, toon onbeheerbare gedrag en is dikwels in botsing met die gereg. Hulle word hard groot en leef hard en het juis daarom ferm maar belangstellende hulp nodig. ¹⁷⁾ Daar moet uitgereik word na hierdie kind en sy ouer. ¹⁸⁾

Om probleme te voorkom, is noue skakeling met die kind nodig asook konsultasie met die onderwyser, wat 'n uiters moeilike taak het om hierdie kinders in groepverband te leer, en uitreiking na ouers deur huisbesoek. Die vinnige pas waarteen gewerk moet word, impliseer korttermynbehandeling. Dit bly egter belangrik om deeglik kontak te hou met hierdie leerling, veral voordat ernstige probleme waarneembaar is.

4. LEERLINGE WAT HULP BENODIG

Die skool-maatskaplike werker se taak is gerig op hulp aan individuele leerlinge of op optrede in belang van

16) Moss, A.F.: "Consultation in the Inner-city School, Social Work, Vol. 21, No. 2, Maart 1976, p. 142

17) Riessman, F.: The Culturally Deprived Child, Harper & Brothers, New York, 1962, p. 72

18) Lornell, L.M.: Op. cit., p. 78

kinders se welsyn in die algemeen. Die kind wat vir direkte hulp kwalifiseer, is dié leerling wat as wanaangepas beskou word deur sy ouers en/of onderwysers.

Voordat wanaanpassing omskryf word, moet eers gelet word op faktore wat bepaal hoe gedrag waargeneem en beoordeel word. Wat as normale gedrag beskou word, hang saam met die ontwikkelingsvlak van die gemeenskap. Die norme, waardes, ideologië en doelstellings van die gemeenskap, asook waarheen die gemeenskap wil beweeg, bepaal wat aanvaarbare gedrag is.¹⁹⁾ In die onderhawige ondersoek²⁰⁾ is ook gevind dat die onderwyser se agtergrond en die opset in die gemeenskap waarin hy woon, dikwels sy waarneming van probleme beïnvloed. Wat vir die gemeenskap waarin die skool geleë is dus normaal is, mag in stryd wees met die onderwyser se beginsels en die wyse waarop hy probleme evalueer. Wangedrag spruit uit 'n botsing tussen 'n leerling se vermoë om korrek op te tree en verwagtinge gestel deur ouers, onderwysers, vriende en die maatskappy. Die onderwyser se interpretasie van probleme word ook bepaal deur die effek wat hierdie probleme op homself het.²¹⁾ Ook Vinter en Sarri²²⁾ beklemtoon

19) Rose, G. & Marshall, T.F.: Op. cit., p. 24

20) Sien Afdeling B

21) Wickman, E.K.: Childrens Behaviour and Teachers Attitudes, Aangehaal in Rose, G. & Marshall, T.F.: Op. cit., p. 39

22) Vinter, R.D. & Sarri, R.C.: Malperformance in the Public School: A Group Work Approach, Social Work, Vol. 10, No 1, January 1965, p. 3

dat wanaanpassing verskillend geïnterpreteer word. Akademiese standaard en aanvaarbare gedrag verskil van skool tot skool en ook binne dieselfde skool. Faktore soos die leerling se persoonlikheid, sy optrede en vermoë verskil dus van situasie tot situasie.

Skole verskil wat betref leerplanne, hulpmiddele, bekwaamheid van onderwysers en die organisasie van die skool. Dit skep verskille in skoolopset en in geleenthede om te presteer of aan te pas. Daar bestaan uiteenlopende verskille in identifikasie van en optrede teen wanaanpassing. Een skool mag soveel moontlik hulp verleen terwyl 'n ander dit mag ignoreer of straf deur onthouding van voorregte of selfs deur uitsetting uit die skool. Wanaanpassing dui op probleme wat, breed gesien, in twee groepe val naamlik dié wat te make het met 'n persoonlike aspek, dit wil sê die kind se verhouding met homself (bv. ervaring van angs, neurose, ens.) en tweedens dié wat saamhang met 'n sosiale faktor of maatskaplike reëls (d.w.s. aggressiewe, anti-sosiale gedrag). Hierdie twee aspekte hang saam en is interafhanklik. Daarom moet wangedrag gesien word as resultate van interaksie tussen die leerling se karaktereienskappe en die skool se omstandighede.²³⁾ Dit weer- spieël 'n algemene emosionele versteuring wat ook in ander

23) Vinter, R.D. & Sarri, R.C.: Op. cit., p. 4.

aspekte van die kind se lewe na vore sal kom, ²⁴⁾ en gee aanleiding tot leerprobleme, afwesigheid van skool en steurende gedrag wat wissel van aggressie en opstand teen outoriteit tot uitermate onttrekking en angstigtheid.

Die volgende word as 'n goeie omskrywing van 'n wanaangepaste kind beskou:

"A maladjusted child may be defined as one whose adjustments to the recurrent situations of his everyday life are less adequate than might reasonably be expected from a child of his mental age, and whose condition or circumstances therefore require special study and treatment. ²⁵⁾

Ten einde nie slegs die simptoom te behandel nie maar ewe-eens die oorsaak, is dit nodig om kennis te dra van dié faktore wat aanleiding gee tot wanaanpassing. Alhoewel verskeie faktore wat interafhanklik is 'n rol speel, kan dit tot duidelikheidshalwe soos volg ingedeel word:

(a) Omgewingsfaktore

Die huis: Armoede, soos aangetoon, gaan dikwels gepaard met wanaanpassing maar is merendeel 'n bydraende faktor wanneer dit die kind se natuurlike ontwikkeling of inte-

24) Burt, C. & Howard, M.: "The Nature and Causes of Maladjustment among children of school age, Uit: Williams, P. (Ed.) Behaviour Problems in School, Univ. of London Press Ltd., 1974, p. 96

25) Johnson, A.: Op. cit., p. 672

lektuele groei strem. Veel belangriker is die mate van sekuriteit en liefde wat die kind geniet. Die sielkundige klimaat wat geskep word deur liefde en sekuriteit is meer belangrik as materiële en ekonomiese probleme wat die gesin mag ervaar. Hieruit volg dus dat kinders uit alle vlakke van die samelewing trefbaar is.

Ander faktore in die huis wat 'n rol mag speel by wanaanpassing is onder andere mishandeling van die kind, die siek ouer, immoraliteit van ouers, 'n geestelik versteurde ouer, te veel verpligtinge op die kind se skouers, twis en rusie tussen gesinslede, ²⁶⁾ oormatige dissipline, 'n swak verhouding met 'n stief- of pleegmoeder, drankmisbruik, gebrek aan voldoende ontspanningsfasiliteite ²⁷⁾ en oorbewoning met die gevolglike gebrek aan privaatheid.

Die skool: Die mate waarin 'n leerling intellektueel by 'n klas inpas, speel 'n rol in sy aanpassing. Die begaafde leerling wat nie stimulus in die klaskamer kry nie raak verveeld en openbaar probleme. Die minder intelligente leerling geniet moontlik weens die klassituasie nie die nodige spesiale aandag nie, raak agter, presteer swak en gee aanleiding tot probleemgedrag. Die feit dat hy nie sukses behaal nie, beïnvloed sy selfbeeld en sy uitein-

26) Clegg, A. & Megson, B.: Children in Distress (Tweede uitgawe), Penquin Books, Ltd., Middlesex, 1973, p. 23

27) Burt, C. & Howard, M.: Op. cit., p. 132

delike motivering tot prestasie. Dit het verdere gevolge op sy skoolloopbaan en uiteindelik op sy kanse in die lewe. ²⁸⁾ Die leerling se verhoudings met onderwysers, ander personeellede en sy medeleerling beïnvloed ook sy aanpassing. Swak skoolbywoning hang ook nou saam met wangedrag. Ongereelde skoolbywoning kan uit wangedrag spruit maar kan ook tot negatiewe gedrag aanleiding gee. Gedrag word ook beïnvloed deur die mate waarin die skool die leerling se belangstelling prikkel en hom motiveer tot samewerking.

Kinders wat té beskermde grootgemaak is, kan moontlik tydens adolessensie faal om die spanning te hanteer wat gepaard gaan met die kompetisie met sy klasmaats, sy strewe na meer kennis, druk wat uitgeoefen word in belang van prestasie en die langtermyn aard van vergoeding. In sulke gevalle kan die kind hom onttrek van die leersituasie. Begrip en liefde is nodig om so 'n kind tot beter prestasie te motiveer. ²⁹⁾

(b) Persoonlike Faktore

Fisiese toestand: Skrywers oor wanaanpassing by kinders stem in 'n hoë mate saam dat, behalwe waar die senustelsel

28) Vinter, R.D. & Sarri, R.C.: Op. cit., p. 4

29) Rabichon, H.: "Casework Treatment of Adolescents with Learning Inhibitions", Social Work, Vol. 8, No 4, Oktober 1963, p. 55

aangetas is, fisiese probleme nie 'n belangrike rol speel nie. ³⁰⁾ Die huidige ondersoek het egter die logiese verband weerspieël wat bestaan tussen fisiese probleme soos asma, hikkels en ander spraakgebreke aan die een kant en emosionele- en gedragsprobleme aan die ander kant. ³¹⁾

Intellektuele faktore: Wanneer verwys word na intellektuele faktore as oorsaak vir wanaanpassing, moet daar onderskei word tussen aangebore gebrek aan intelligensie en aangeleerde intellektuele traagheid. Laasgenoemde dui op gevalle waar die kind oor voldoende aangebore intelligensie beskik om goed op skool te vorder, maar weens 'n ander oorsaak nie bevredigend presteer nie. ³²⁾ Verstoting of verworping speel 'n groot rol by kinders wat nie volgens hul vermoë presteer nie. ³³⁾

Emosionele faktore: Die meeste vorms van wanaanpassing spruit uit emosionele faktore. Dit is dikwels die gevolg van ongunstige toestande wat oor lang periodes 'n invloed uitgeoefen het en geleidelik aanleiding gegee het tot ongewenste, emosionele gedrag of 'n diep gevoel van insekuriëteit of inferioriteit. ³⁴⁾ Gilbert noem dat die emosio-

30) Burt, C. & Howard, M.: Op. cit., p. 132

31) Cullen, K.: School and Family, Social Research Series, Gill & MacMillan, Dublin, 1969, p. 7

32) Cullen, K.: School and Family, Social Research Series, Gill and MacMillan, Dublin, 1969, p. 7

33) Burt, C. & Howard, M.: Op. cit., p. 149

34) Ibid., p. 134

neel gestremde kind geïdentifiseer kan word indien die volgende eienskappe opvallend is oor 'n periode van tyd: 35)

1. Onvermoë om te leer (wanneer lae intelligensie of gesondheid nie 'n rol speel nie).
2. Onvermoë om verhoudings op te bou en te handhaaf.
3. Vreemde, bizarre, onvanpaste gedrag onder normale omstandighede.
4. Buie van depressiwiteit en ongelukkigheid.
5. Fisiese pyne en vrese.

Die bogenoemde eienskappe verwys na negatiewe gedragspatrone wat aangeleer is en wat daarom kan verander.

Beklemtoning van die leerproses betrokke by die probleem sowel as die effek op die kind se sosialisering, wys op die belangrike remediërende rol wat die skool kan speel daar dit 'n gevestigde sosialiseringsagent in die kind se ervaringswêreld is. 36)

35) Gilbert, H.L. (Ed.) A Manuel for Classroom Teachers - How to recognize and Help Children with Mental and Emotional Disorders, M.S.S. Educational Publishing Co. Inc., New York, 1969, p. 4

36) Dupont, H.: Educating Emotionally Disturbed Children, Rinehardt and Winston, Inc., New York, 1969, p. 2

Die identifisering van bogenoemde faktore in belang van voorkoming word deur Gilbert as volg bepleit:

"The shadowy image of the future adult hysteric the compulsive neurotic, the psychopath, the delinquent, the life-long misfit, all can be recognized by the trained person at an early age".³⁷⁾

Wanaanpassing voortspruitend uit emosionele probleme moet vroeg geïdentifiseer en behandel word om die oordrag van hierdie probleme na 'n individu se volwasse lewe te voorkom.

Emosionele probleme gee dikwels aanleiding tot ontrekking. Die volgende is simptome van onttrekking: spraakprobleme, stomheid, afwykende gedagtes, afwykende belangstellings, 'n lae frustrasievlak, intense sensitiwiteit, woedebuie, fantasering, onvermoë om te onderskei tussen fantasie en werklikheid en wisselende studieprobleme.

Daarby word gevind dat uitspattige gedrag soms op onttrekking kan dui.³⁸⁾

Die omvattende gerigtheid van skool-maatskaplike werk word deur Prunty as volg omskryf:

"Whenever possible the school social worker has to effect change to meet the educational

37) Ibid., p. 5

38) Gilbert, H.L.: Op. cit., p. 11

needs of children who have biological parents but lack parenting, who are in houses but lack homes, and who are chronologically at one level but emotionally functional several steps below". 39)

5. KENNIS EN OPLEIDING NODIG VIR DIE LEWERING VAN
SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK.

Bogenoemde uiteensetting van probleme waarmee die skool-maatskaplike werker te make kry, verg gespesialiseerde kennis vir effektiewe hantering. 'n Grondige kennis van gedragspatrone en -probleme is 'n basiese vereiste. Die maatskaplike werker moet bekend wees met die oorsake, gevolge en hantering van probleme. Aangesien maatskaplike werk 'n hulpprofessie binne die skool is, is dit nodig om oor kennis te beskik aangaande die filosofie en geskiedenis van opvoedkunde, asook van die funksionering en reëls van die skool.

Hierby beveel Radin ⁴⁰⁾ onder andere aan dat kennis en opleiding nodig is om die skool-maatskaplike werker te bekwaam vir:

1. Samewerking met ander professies in 'n span;

2. analise van probleme op die vlak van die individu, die gesin, die vriendegroep, die skool en die gemeenskap;
3. konsultasie met onderwysers, hoofde en ander betrokke persone;
4. ontwikkeling van nuwe programme;
5. hernuwing van opvoedkundige programme;
6. optrede as beskermmer van kind en ouer;
7. evaluering van eie werk asook dié van die span.

By bogenoemde uiteensetting van die nodige kennis waaroor die skool-maatskaplike werker moet beskik, voeg Johnson die vereiste vir sekere vaardighede ⁴¹⁾ naamlik die vermoë om tydens 'n kort kontak 'n evaluering van gedrag te maak, om outoriteit effektief aan te wend, om die skoolstruktuur konstruktief te gebruik om kennis aangaande geestesgesondheid uit te brei, om die onderwys-personeel te betrek by preventiewe optrede, om die ouer se rol teenoor sy kind te versterk, om met ander die verantwoordelikeid vir evaluering en behandeling te deel, om 'n helpende verhouding met buite-organisasies op te bou en om te weet watter gevalle na buite verwys moet word.

41) Johnson, A.: Op. cit., p. 675

Volgens Johnson ⁴²⁾ is 'n twee-jarige M.A.-kursus in maatskaplike werk nodig om die maatskaplike werker in die V.S.A. vir sy taak te bekwaam. Aanvullend is oriëntasie ten opsigte van die opvoedkunde, deur middel van onderwysondervinding of voorgeskrewe onderwyskursusse wenslik. Gedurende die M.A.-kursus word plasing by 'n skool vir praktiese opleiding nodig geag.

6. PLASING VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERKERS

In die V.S.A. het skool-maatskaplike werk aanvanklik onder die plaaslike owerhede geresorteer. Sedert 'n dekade gelede is die verantwoordelikheid in 'n groot mate oorgeneem deur staatsdepartemente. ⁴³⁾

In Brittanje is daar, volgens die Seebohm verslag, aanbeveel dat die funksie en verantwoordelikheid van skool-maatskaplike werk ook saam met ander maatskaplike dienste moet geskied. ⁴⁴⁾ Dit is in sekere gebiede gedoen maar het ontevredenheid tot gevolg gehad omdat die werkers nie oor gespesialiseerde kennis aangaande skool-maatskaplike werk beskik het nie, en nie betrokke genoeg was by die skool nie. Om werklik deel van die opvoedingstruktuur te word,

42) Ibid., p. 676

43) Costin, Lela B.: "School Social Work", Encl. of Social Work, Vol. 16, Deel 11, p. 1148

44) Andrews, C.: "Social Work in Relation to Schools", Social Work Today, Vol. 4, No 25, Maart 1974, p. 799

aanvaarding te geniet en funksionele voordele te trek, moet skool-maatskaplike werk as 'n onderafdeling van onderwys beskou en dus deur dieselfde departement beheer word. Die plasing van die skool-maatskaplike werker, hetsy binne die skool of in die gemeenskap, is ook belangrik. Reeds in die twintiger jare is besef dat 'n skool-maatskaplike werker per skool of per 2 - 3 nabygeleë skole, die beste resultate lewer. Dit bevorder identifikasie met die belange van die skool en die omgewing en stel die maatskaplike werker in staat om beter as verteenwoordiger van die een tot die ander te kan optree. Slegs deur deel van die skool te vorm, kan kennis opgedoen word aangaande die skool se fasiliteite en moontlikhede, en hoe om met die onderwysers saam te werk. Noue skakeling met 'n skool stel die skool-maatskaplike werker in staat om op 'n vroeë stadium intensiewe aandag aan leerlinge se probleme te verleen.⁴⁵⁾

In teenstelling met die ideale situasie waar 'n maatskaplike werker een skool of 2 - 3 nabygeleë skole bedien, het sommige maatskaplike werkers verantwoordelikheid vir 'n groot area waarin verskeie skole geleë is. Andrews beweer dat plasing buite die skool die gevoel laat ontstaan dat die skool afgeskeep word en nie prioriteit geniet nie.⁴⁶⁾

45) Nudd, H.W.: "Social Work as Applied to the School, Proceedings of the National Conference of Social Work, University of Chicago Press, 1923, p. 423

46) Andrews, C., Op. cit., p. 797

In sulke gevalle bring die fisiese opset mee dat verhoudings met die personeel selde funksioneel is, verwys onderwysers leerlinge wat aandag verg te laat na die maatskaplike werker en soms slegs in krisisgevalle. Wanneer hierdie probleme dan nie suksesvol opgelos kan word nie, verval skool-maatskaplike werk verder in diskrediet. Gebrekkige kommunikasie en wedersydse professionele vertroue het tot gevolg dat daar nie in die kind se totale behoeftes voorsien word nie. Die voordeel wat hierdie opset volgens sommige persone het, naamlik dat kinders uit dieselfde gesin wat verskillende skole bywoon deur een persoon gehanteer kan word in belang van omvattende behandeling, dra nie veel gewig nie. Waar sulke gevalle wel bestaan, is die maatskaplike werkers in staat om met mekaar te skakel en oorvleueling te voorkom.

Die diens is meer op die individuele kind gerig en in die geheel kan 'n sterker invloed uitgeoefen word en 'n beter verhouding kan met die personeel opgebou word wanneer noue skakeling met enkele skole bestaan. Belangrik is egter die feit dat aandag verleen kan word aan probleme deur die leerling in die skool ervaar of openbaar. Ouers is ook geneig om 'n werker wat 'n skool verteenwoordig makliker te aanvaar. 47)

Skool-maatskaplike werk en onderwys kan saamwerk in belang van 'n gemeenskaplike doel. Maatskaplike werk bly

47) Ibid., p. 801

egter die hulpfunksie en die woord "skool" omskryf nie alleen die sisteem waarin dit funksioneer nie maar ook die doel waarop dit gerig is. 48)

Die beeld wat die maatskaplike werker van skool-maatskaplike werk sal skep, sal afhang van die beeld wat hy van homself en sy werk het. Die skool-maatskaplike werker moet homself sien as 'n deel van die skool, iemand wat 'n professionele bydrae kan lewer in die opvoedkundige taak weens die spesifieke aard en kwaliteit van sy kennis. Dus is 'n deeglike kennissisteem asook vertroue in sy professionele bekwaamheid nodig. Om suksesvol te wees in sy taak is 'n aktiewe konsulerende rol nodig. Dit sal slegs moontlik wees indien die skool-maatskaplike werker demonstreer dat skool-maatskaplike werk se bydrae funksioneel tot die skool se doelstellings is. 49) Hoe om te werk te gaan om hierdie rol uit te bou, geniet in die volgende hoofstuk aandag.

48) Muilwijk, D.W.: Schoolmaatschappelijk Werk in Amsterdam, Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk, Jaargang 22, No 16, p. 378

49) Ferinden, W.E. & Van Handel, D.C.: The Handbook of School Social Work, Remediation Associates, Inc., New Jersey, 1974, p. 5

7. SAMEVATTING

Skool-maatskaplike werk het ten doel om dié leerling tot hulp te wees wat intellektueel in staat is om bevreëdigend te presteer, maar weens emosionele of omgewingsfaktore nie daarin slaag nie. Dit verg hantering van oorsake, gevolge en onderhandelinge met onderwysers, ouers en andere in belang van die kind. Die maatskaplike werker tree dus aan die een kant voorkomend op maar hanteer ook wangedrag waar dit reeds vorm aangeneem het. Skool-maatskaplike werk het 'n sterk voorkomende inslag. Konsultasie en samewerking met onderwysers stel hul in staat om op 'n vroeë stadium probleme te identifiseer en te verwys vir aandag. Veral leerlinge uit slumareas of waar armoede 'n probleem is, loop 'n risiko om probleme te ontwikkel. Nieu skakeling met hierdie leerlinge, en sover moontlik hul ouers, is essensieel.

Waar probleme reeds ontwikkel het, moet die oorsake van die probleem vasgestel word. Dit kan sy oorsprong in die kind se omgewing hê, dit wil sê, sy huis of die skool, of kan 'n gevolg wees van persoonlike faktore, hetsy fisies, intellektueel of emosioneel.

Om hom in staat te stel om hierdie probleme te hanteer, het die maatskaplike werker spesiale opleiding nodig. Deeglike kennis is nodig van die verskillende probleme wat leerlinge kan openbaar en hoe dit gehanteer moet word.

Ewe-eens is kennis aangaande die skoolsisteem, die filosofie van die onderwys, die funksionering en reëls van die skool, en wat die maatskaplike werker se taak in die skool behels, 'n vereiste.

Indien maatskaplike werk onder dieselfde departement as onderwys resorteer en noue kontak met 'n skool het deur vir 'n beperkte getal skole verantwoordelik te wees, kan maatskaplike werk 'n funksionele deel van die opvoedingsstruktuur word. Die spesifieke taak van die maatskaplike werker word in die volgende hoofstuk uiteengesit.

HOOFSTUK V

DIE FUNKSIONERING VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK

1. INLEIDING

Die skool besef meer en meer dat sy verantwoordelikheid as 'n maatskaplike instelling nie alleen geleë is in die daarstelling van geleenthede vir en hulp met die ontwikkeling van intellektuele vermoëns nie, maar ook in die bevordering van leerlinge se sosiale groei en ontwikkeling.¹⁾ Skool-maatskaplike werk is direk betrokke hierby en indirek by die hoofdoel van die onderwys deur dat dit poog om 'n gunstige klimaat te skep vir intellektuele groei deur die hantering van leerlinge se probleme. Die algemene doelstellings van die onderwys word deur elke skool op 'n unieke wyse nagestreef. Die skool-maatskaplike werker moet die opset in die skool waarvan hy verbonde is, verstaan en dan moet strategies beplan word vir die inskakeling en aanvaarding van die diens. Elke skool lei tot 'n unieke werkswyse en bepaal die nodige onderafdelings van die taak sowel as die prioriteite wat verleen moet word.

2. INSKAKELING BY DIE SKOOLOPSET

- (a) Bekendstelling aan onderwyspersoneel, leerlinge, ouers en welsynsorganisasies

1) Hourihan, J.P.: "School Social Work Services", Uit: Rosecrance, F.C. & Hayden, V.D.: School Guidance and Personnel Services, Alwyn and Bacon, Boston, 1960, p. 138.

Die mate van sukses wat deur skool-maatskaplike werk behaal sal word, word reeds deur die bekendstelling van die diens aan die skoolpersoneel bepaal. Nebo noem dat die skool voorberei moet word op die instelling van die nuwe diens. Samesprekings moet gehou word, besoeke moet deur personeel gebring word aan skole waar so 'n diens reeds geïmplimenteer is en personeel moet duidelikheid verkry oor hul aandeel in die suksesvolle funksionering van die diens. 2)

Waar die aanstelling van buite geskied en nie as gevolg van 'n behoefte wat in die skool self gevoel is nie, is die moontlikheid groot dat, as gevolg van onkunde oor die spesifieke terrein, negatiewe gevoelens mag ontstaan by die onderwyspersoneel. Die verantwoordelikheid lê by die skool-maatskaplike werker om in gevalle van hierdie aard sy rol en funksie duidelik te stel. Situasies moet geskep word om die aangeleentheid te bespreek en die personeel se kommentaar uit te lok. Om te weet waar hulp benodig word, is die maatskaplike werker afhanklik van die observasievermoë van onderwysers en hul bereidheid om die betrokke gevalle met die skool-maatskaplike werker te bespreek. Bespreking en erkenning van hierdie afhanklikheid sal bydra tot goeie samewerking. 3)

2) Nebo, John C., (Ed.): Administration of School Social Work, N.A.S.W., New York, 1960, p. 31

3) Adamson, R.F. & Avery, P.: "School Social Work in Practice", uit: Rose, G. & Marshall, T.F.: Counseling and School Social Work, John Wiley & Sons, London, 1974, p. 283

Duidelike bekendstelling van die skool-maatskaplike werker se taak aan leerlinge is essensieel en moet ten aanvang deur die hoof geskied. Veral die volgende aspekte moet onder hulle aandag gebring word:

- 'n skool-maatskaplike werker is nie primêr 'n onderwyser nie maar beskik oor ander ervaring en kennis wat hom in staat stel om mense met hul probleme te help;
- alle kinders en gesinne ervaar soms probleme wat hulp van buite verg;
- daar is geen stigma verbonde aan die gebruik van hulp nie;
- die skool-maatskaplike werker is beskikbaar om te probeer help met alle probleme, en
- die skool-maatskaplike werker kan by die skool privaat gesprek word of tuisbesoeke kan afgelê word. ⁴⁾

Saam hiermee hang die wenslikheid om ouers in te lig aangaande die nuwe diens, die skool-maatskaplike werker se taak en sy bereidwilligheid om tot hulp te wees. Bekend-

4) Ibid., p. 284

stelling kan deur middel van 'n omsendbrief geskied en opgevolg word by ouer- onderwysersvergaderings. By opname-onderhoude sal hierdie diens ook onder die aandag van ouers gebring word.

Aangesien die maatskaplike werker se taak wyer as die skool uitkring, is bekendstelling aan welsynsorganisasies in die gemeenskap asook ander belanghebbende organisasies en instansies waarmee in kontak gekom mag word, essensieel. Dit is spesifiek die taak van die skool-maatskaplike werker wat die pos aanvaar. Persoonlike kontak is in hierdie opsig wenslik. Die skool-maatskaplike werker moet deur persoonlike kontak die diens aan die betrokke organisasie bekendstel.

(b) Inskakeling by die skool.

Om inskakeling moontlik te maak, is bo en behalwe die breë sisteem van kennis soos in die vorige hoofstuk genoem, meer kennis aangaande die volgende 'n voorvereiste:

Die skool: Soos elke nuwe lid van die personeel, het die maatskaplike werker die taak om vertrouwd te raak met die opset van die skool. Daar moet vasgestel word wat elke lid se taak is en waar hy in die hiërargiese struktuur inpas. Die maatskaplike werker moet bekend wees met die kommunikasiepatroon wat gevolg word en die waarde wat aan sekere aktiwiteite geheg word. Dit is ook nodig om vas te stel hoe leerlinge se probleme in die verlede hanteer is. 5)

5) Adamson, R.F. & Avery, P.: Op. cit., p. 285

Johnson ⁶⁾ voeg hierby die waarde daarvan om inligting met personeel te deel, en van hul kennis en vaardighede gebruik te maak. Ander spesiale dienste in die skool moet ook geken en goeie verhoudings moet daarmee opgebou word. Elkeen se verantwoordelikheid moet besef word, maar daar moet ook aanvaar word dat oorvleueling soms noodwendig is.

Houding van onderwysers teenoor skool-maatskaplike werker:

Alhoewel goeie maniere meebring dat openlike aggressie nie getoon sal word nie, mag negatiewe gevoelens by onderwysers bestaan wat samewerking kan strem. Soms bring onkunde mee dat die skool-maatskaplike werker gesien word as iemand wat probleme gaan oopkrap wat in die verlede óf nie bestaan het nie óf tog op 'n manier hanteer is. Aangesien dit 'n vreemde professie is vir die meeste onderwysers, word 'n vraagteken geplaas agter die wenslikheid om 'n nie-outoritêre, vriendskaplike verhouding met leerlinge, veral probleem-leerlinge, op te bou sonder dat die inhoud van die gesprekke bekend gemaak word. Indien suksesvolle hantering nie spoedig merkbaar is nie, word die diens as 'n mislukking gesien. Onderwysers wat in die verlede persoonlike probleme van leerlinge hanteer het, mag voel die skool-maatskaplike werker meng in en ontnem hulle van die bevrediging wat die taak aan hulle verskaf het. Die skool-maatskaplike werker moet onderwysers se

6) Johnson, A.: School Social Work: Its contribution to Professional Education, N.A.S.W., New York, 1962, pp. 56 - 57

gesindheid verstaan en 'n doelbewuste poging aanwend om begrip af te dwing, hetsy deur formele samesprekings of informele individuele kontak.

Die gemeenskap: Om die leerling en sy maatskaplike funksionering te verstaan, moet die ouers en hul omstandighede begryp word en daarvoor is deeglike kennis van die gemeenskap nodig. Die maatskaplike werker moet kennis dra van die bestaande welsynsorganisasies en hulpbronne in die gemeenskap, asook van moontlike leemtes in dié verband. Funksie en beleid van gemeenskapsorg moet aan die skool bekend gestel word en die skool se funksie en beleid aan die gemeenskap. Dit sal na albei kante aanleiding gee tot 'n duidelike omskrywing van rolle en wetersydse begrip meebring.

Deeglike selfkennis is egter die basiese voorvereiste. Die skool-maatskaplike werker moet na aanleiding van sy eie skoolervaring moontlike negatiewe gevoelens verwerk. Slegs wanneer gemaklik in sy optrede met onderwysers, kan hy bevredigend inskakel.

(c) Aanvaarding deur onderwyspersoneel, leerlinge, en welsynsorganisasies.

Aanvaarding is op twee vlakke nodig. Eerstens moet die skool-maatskaplike werker op persoonlike vlak aanvaarbaar wees. Selfs die wyse waarop hy gekleed gaan, versorg is,

die wyse waarop met onderwysers, leerlinge en ouers gepraat word, word opgelet. Of hy ontspanne en bereidwillig is om saam te werk word waargeneem en dra by tot 'n gunstige of ongunstige beeld. 7)

Tweedens is professionele aanvaarding nodig. Wanneer die maatskaplike werker 'n duidelike posisie in die formele struktuur van die skool op bekwame wyse beklee en hy aan die norme en waardes van die skool konformeer, geniet hy erkenning. In die volgende paragrafe word op enkele faktore gelet wat bepaal in hoe 'n mate die skool-maatskaplike werker aanvaar word deur die onderwyspersoneel, leerlinge en organisasies in die gemeenskap.

Aanvaarding deur personeel: In hoe 'n mate die hoof en meer spesifiek die onderwysers die skool-maatskaplike werker aanvaar, sal blyk uit die samewerking wat hul verleen, die bereidwilligheid om leerlinge te bespreek en te verwys en uit die aard en mate van sosiale kontak wat hulle met die maatskaplike werker het. Aangesien dit 'n nuwe diens is wat sterk op samewerking aangewese is, moet aktief gepoog word om vertroue in te boesem. Bekendstelling van die diens moet aangevul word deur die doelbewuste opbou van verhoudings. Duidelikheid oor sekere aangeleenthede sal hiertoe bydra. So moet dit gestel word dat daar nie alleen in belang van die kind se maatskaplike funksionering opgetree word nie, maar dat die

7) Ibid., p. 33

onderwys se doelstellings ook daardeur nagestreef word. Die langtermyn aard van die meeste gevalle asook die moeilike meetbaarheid van sukses, moet bespreek word om misverstande en onredelike verwagtinge te voorkom. Die kwaliteit diens wat gelewer word, sal grootliks die mate van aanvaarding bepaal. 8)

Aanvaarding deur leerlinge: Dit is begryplik en wenslik dat die skool-maatskaplike werker met die skool geassosieer sal word. Dit bring egter mee dat die leerling wat negatief teenoor die hele of 'n gedeelte van die opset ingestel is, nie geredelik die skool-maatskaplike werker sal aanvaar nie. 9) Die mening is tydens groepswerkbyeenkomste uitgespreek dat 'n maatskaplike werker wat apart van die personeel funksioneer en dus nie met outoriteit geassosieer word nie, meer aanvaarbaar sal wees. 10) McGarrity meen die verhouding met die skool-maatskaplike werker moet opgebou word vóór verwysing om sodoende angstigheid te voorkom. 'n Sterk formele stelsel van kontak op grond van verwysing alleen sal meebring dat die skool-maatskaplike werker in die oë van die kind as deel van die probleemsituasie gesien word. 11) Dit

8) Committee on Local Authority and Allied Personal Social Services, H.M.S.O., 1968, p. 523.

9) Adamson, R.F. & Avery, P.: Op. cit., p. 310.

10) 'n Skool-maatskaplike Werker in Johannesburg onderskryf dit op grond van ondervinding

11) McGarrity, M.: "Building Early Relationships", Social Casework, Vol. 56, No 6, Junie 1975, p. 324

geskied deur die aanvanklike bekendstelling van die maatskaplike werker aan leerlinge deur rollespel (in klasverband) en die maatskaplike werker se belangstelling en deelname aan sport- en skoolaktiwiteite. Die maatskaplike werker leer die kinders ken, maar meer belangrik is die feit dat hul bekend word met sy opregte belangstelling in elkeen van hulle. Hierdie belangstelling word maklik deur kinders aangevoel en sal vertroue en aanvaarding meebring.

Aanvaarding deur maatskaplike werker in buite-organisasies:

Onsekerheid oor die skool-maatskaplike werker se rol en funksie mag na buite vrae skep oor die doeltreffendheid en wenslikheid van so 'n diens. Persoonlike kontak kan beter begrip meebring. Die inisiatief moet van die skool-maatskaplike werker uitgaan. Dit is dus nodig dat die hoof die skool-maatskaplike werker se taak wyd sien en skakeling na buite moontlik maak en aanmoedig. Aanvaarding lê ten grondslag van suksesvolle samewerking, voorkoming van oorvleueling en effektiewe dienslewering.

3. TERREIN VAN DIENSLEWERING

(a) Algemene funksionering

Alhoewel aktiwiteite by verskillende skole beïnvloed word deur eiesoortige probleme, professionele bekwaamheid van die maatskaplike werker, definiëring van die skool-maat-

skaplike werker se rol en eienskappe van die skool se personeel en organisasie, kan daar volgens Vinter & Sarri ¹²⁾ vier behandelingstegnieke uitgeken word.

Direkte behandeling: Resente ontwikkeling slaan 'n nuwe rigting in, maar direkte werk met leerlinge, hetsy gevallewerk of groepwerk, het deur die jare die grootste deel van die skool-maatskaplike werker se taak uitgemaak. Veral leerlinge wat steurende gedrag openbaar, benede hul vermoë presteer, emosionele probleme ondervind en ongereguleerde skool bywoon het aandag geniet. Alhoewel tydrowend en dus duur, is dit steeds by die meeste skole die skool-maatskaplike werker se belangrikste taak.

Indirekte behandeling: Direkte aandag aan leerlinge word aangevul deur indirekte behandeling van hul probleme. Veral die hoof en onderwys-personeel word betrek. Dit behels die uitruil van inligting, gesamentlike beplanning oor die hantering van sekere individue, en pogings om die optrede van die onderwyser waar nodig in belang van 'n spesifieke leerling aan te pas. Indirekte hulpverlening sluit ook kontak in met ouers, skool-sielkundiges en ander belanghebbende persone.

12) Vinter, R.D. & Sarri, R.C.: "Malperformance in the Public School: A Group Work Approach", Social Work, Vol. 10, No 1, Jan. 1965, p. 11

Konsultasie met onderwyspersoneel: Die maatskaplike werker tree op in 'n konsulterende hoedanigheid wanneer daar in belang van leerlinge in die algemeen gepoog word om byvoorbeeld prosedure in die klaskamer, onderwysers se waarneming en die algemene skoolbeleid en prosedure aan te pas.

Samewerking: Optrede na buite, gerig op ouers of organisasies in die gemeenskap, is dikwels nodig om die oorsaak van die leerling se probleme uit die weg te ruim. Ouers kan gehelp word om die nodige hulp te bekom deur beskikbare bronne in die gemeenskap onder hul aandag te bring. Leiding word aan ouers verskaf in verband met die hanteling van hul kind. Hulp op materiële gebied word ook geëreël.

(b) Prioriteite

Costin ¹³⁾ het n.a.v. navorsing gedurende 1966/67 in die V.S.A., die skool-maatskaplike werker se take in nege afdelings verdeel en dit ook op grond van die menings van skool-maatskaplike werkers wat by die ondersoek betrek was, in volgorde van belangrikheid gerangskik. Gevallewerk aan die kind en sy ouer is as die belangrikste taak beskou. Dit is gevolg deur hantering van die gevallelading, interpretasie van die skool-maatskaplike werker

13) Costin, L.B.: "An Analysis of the Tasks in School Social Work", Social Service Review, Vol. 43, No 9, Sept. 1969, p. 276.

se diens, kliniese behandeling van leerlinge met emosionele probleme, skakeling tussen gesin en organisasies in die gemeenskap, interpretasie van die kind aan die onderwyser, opvoedkundige konsultasie aan die kind en sy ouer, leierskap en deelname in beleidsvorming, en persoonlike hulp aan die onderwyser. Vier jaar later het Alderson & Krishef¹⁴⁾ aan die hand van dieselfde indeling 'n belangrike klemverskuiwing gevind. Die maatskaplike werkers by hulle ondersoek betrek, het leierskap en deelname in beleidsvorming as die belangrikste taak beskou, gevolg deur hantering van gevalle, opvoedkundige konsultasie aan leerlinge en ouer en interpretasie van die diens. Dieselfde klemverskuiwing is in Nederland waargeneem.¹⁵⁾ Prunty¹⁶⁾ skryf hierdie verandering toe aan die feit dat die maatskaplike werker se funksie van die passiewe tot die dinamiese verander het. Prioriteite moet saamhang met die ontwikkelingsvlak van die skool-maatskaplike werker by die betrokke skool, die opset in daardie skool en die aard van probleme wat in die gemeenskap gevind word.

Die volgende word as 'n realistiese werkswyse beskou:

14) Alderson, J.J. & Kirshef, C.H.: "Another Perspective on Tasks in School Social Work, Social Casework, Vol. 54, No 10, Desember 1973, p. 595

15) Rietveld, A.J.: "School maatschappelijk werk in een School-adviesdienst, T. v. Mw., Vol. 27, No 10, Mei 1973, p. 246

16) Prunty, O.: "The School Social Worker's Role in Overcoming Learning Handicaps", Child Welfare, Vol. 10, No 8, Oktober 1971, pp. 443 - 4

1. Individuele probleme moet geïdentifiseer en oorsake gediagnoseer word.
2. Waar nodig, moet direkte hulp deur gevallewerk en groepwerk aan die leerling verleen word.
3. Indien probleme manifestasies is van negatiewe situasies in die skoolopset, moet dit deur spanwerk verander word.
4. Indien die oorsake in die huis of gemeenskap geleë is, moet dit hanteer word.
5. Take 2, 3 en 4 moet egter gelyktydig uitgevoer word om 'n omvattende behandelingsprogram te verseker.
6. Intussen moet, tegelykertyd met al hierdie stappe, kontak gemaak word met alle leerlinge in belang van voorromingswerk. Hieruit volg dus dat een taak nie belangriker as die ander geag kan word nie, daar dit saamgevleg is in belang van die uiteindelijke doelstelling, naamlik die suksesvolle aanpassing van die individuele leerling in die skool en uiteindelik in die gemeenskap.

(c) Resente Tendense

Resente skrywers ¹⁷⁾ pleit in toenemende mate dat die eng fokus in die verlede moet plek maak vir 'n breër benadering. Negatiewe situasies, of dit wat daartoe aanleiding gee, moet die trefpunt wees eerder as die probleme. Dit het voorkomende waarde, wyer trefkrag en beteken uiteindelik die meer funksionele gebruik van tyd. Die opleiding het tradisioneel op die individu gekonsentreer en dus tot tersiêre voorkoming aanleiding gegee. ¹⁸⁾ Die mening word deur Gottlieb en Gottlieb uitgespreek dat ander personeellede meer leiding moet ontvang in die hantering van probleme en 'n primêr voorkomingsrol aangeneem moet word deur deelname in beleidsveranderinge, waarneming van konflik binne die skool en tussen die skool en die gemeenskap.

Dit kan onder andere geskied deur meer gereelde same-sprekings met die hoof en personeel oor algemene situasies. 'n Pertinente bydrae moet gelewer word om te verseker dat die skool voorsien in die gemeenskap se behoeftes. Konkrete hulp na buite kan verleen word op

17) Bv. (a) Aldersen, J.J. & Krishef, C.H.: Op. cit. p.599

(b) Anderson, R.J.: "School Social Work: The Promise of a Team Model", Child Welfare, Vol. 53, No 8, Oktober 1974, p. 529

(c) Costin, L.B.: "School Social Work Practice: A New Model", Social Work, Vol. 20, No 2, Maart 1975, p. 135.

18) Gottlieb, B.H. & Gottlieb, L.J.: "An Expanded Role for the School Social Worker", Social Work, Oktober 1971, Vol. 16, No 4, p. 12

verskeie terreine byvoorbeeld deur die beskikbaarstelling van die skoolgebou en fasiliteite vir opvoedingsgroepe en/of ontspanningsgeriewe. ¹⁹⁾ Costin ²⁰⁾ sluit by hierdie nuwe denke aan maar voer dit nog verder. In teenstelling met tradisionele hulp aan leerlinge om by die skool aan te pas, word dit nodig geag om te konsentreer op interaksie tussen skool, gemeenskap en leerlinge, en moet optrede gerig wees op die uitbouing van opvoedkundige geleenthede vir sekere kerngroepe. Aandag moet geskenk word aan

- (a) gebreke in die skool en die gemeenskap,
- (b) inter-aksie tussen eienskappe van die sisteem en eienskappe van groepe leerlinge wat spanning ervaar. Die fokus is op die situasie eerder as die persoonlikheid. Dit gaan om die totstandkoming van " ... an open problem-solving climate"²¹⁾ en word deur die volgende stappe moontlik gemaak:
 - behoeftebepaling wat betref die skool en sy doelstelling;
 - beplande konsultasie met die leerlinge of ouers;

19) Ibid., p. 18

20) Costin, L.B.: Op. cit. pp. 135 - 139

21) Ibid., p. 135

- duidelike begrip van verwagtinge wat die skool aan ouers stel;
- kennis en evaluering van bestaande dienste aan leerlinge;
- identifisering van kern probleemsituasies, en
- evaluering van die onderlinge verband tussen probleemsituasies.

Alhoewel hierdie sienswyse spruit uit die situasie in die V.S.A. met dekades van dienslewering agter die rug en die opvoedkundige en ekonomiese stelsel verskil met dié waarop die huidige ondersoek betrekking het, is dit interessant om te let op die beweging wat in die V.S.A. plaasvind, nl. die voortdurende evaluering en vooruit beplanning. Die gevaar bestaan dat gedurige funksieverandering kan lei tot verwarring en verbrokkeling van die diens. Die ondersoeker onderskryf Vinter en Sarri²²⁾ se siening dat perspektief tweeledig moet wees, nl. die hantering van probleemsituasies of prosesse by leerlinge sowel as by skoolomstandighede. Die skool kan aan leerlinge 'n ryk en stimulerende ervaring bied as voorbereiding vir die volwasse lewe. Die maatskaplike werker se belangrikste taak is om hiertoe by te

22) Vinter, R.D. & Sarrie, R.C.: Op. cit., p. 13

dra. ²³⁾ Om hieraan uitvoering te verleen, beveel kenners 'n multi-dissiplinêre span aan. ²⁴⁾ Die skool-maatskaplike werker as lid van hierdie span sal egter gespesialiseerde opleiding moet ontvang wat veral op programbeplanning konsentreer.

4. BEPAAALDE FUNKSIES

Die voorafgaande bied 'n omskrywing van die breë funksionele raamwerk waarin die maatskaplike werker sy rol vervul. Meer spesifieke aktiwiteite van die maatskaplike werker is gerig op die skoolhoof, personeel, leerlinge en die gemeenskap.

(a) Funksies ten opsigte van die skoolhoof

Vanuit die skoolopset is die skoolhoof die belangrikste persoon met wie en deur wie die maatskaplike werker moet werk. Sy outoritêre, leidende posisie is die spil waarom al die skoolaktiwiteite draai. 'n Begrypende en funksionele verhouding tussen die maatskaplike werker en die hoof is 'n voorvereiste vir suksesvolle skakeling met die res van die personeel asook met die leerlinge, en is uiteindelik die grootste bydraende faktor tot skool-maatskaplike werk se sukses al dan nie. Die skoolhoof skep 'n sekere klimaat in die skool, hetsy gekontroleerd, outonoom, patern,

23) Costin, L.B.: "Adaptations in the Delivery of School Social Work Services", Social Casework, Vol. 53, No 6, Junie 1972 p. 350

24) Anderson, R.J.: Op. cit., p. 529

beskermend, geslote, of 'n "oop" klimaat. Die hoof wat 'n "oop" klimaat onder die personeel skep, is bekwaam, hardwerkend en hulpvaardig maar krities waar nodig. Sy personeel het sterk vertroue in hom en werk onderling goed saam. 'n Vriendelike maar nie-intieme verhouding heers tussen die personeellede.²⁵⁾ Die hoof moet duidelik ingelig word aangaande die bydrae wat skool-maatskaplike werk in sy skool kan lewer. Sy begrip en steun sal lei tot suksesvolle implimentering van die diens. Laasgenoemde sluit in praktiese reëlins (bv. voorsiening van kantoor-ruimte) en aanmoediging van sy personeel om van die diens gebruik te maak.²⁶⁾ Die volgende aspekte is belangrik in die skakeling tussen die hoof en die maatskaplike werker:

- die hoof en skool-maatskaplike werker moet ten aanvang gesamentlik 'n beleid opstel maar ruimte moet gelaat word vir die maatskaplike werker om self oor die uitvoering van sy funksies te besluit;
- algemene beleid sluit in bepaling in verband met verwysingsstelsel, reëlins in verband met onderhoudvoering (met personeel, leerlinge, ouers en ander), die gebruik van skoolinligting aangaande

25) Rose, G. & Marshall, T.F.: Op. cit. pp. 191 - 192

26) Rosecrance, F.G. & Hayden, V.D.: Op. cit., p. 154

spesifieke leerlinge (bv. uitslae van sielkundige toetse);

- verwysings moet deur die hoof geskied. ²⁷⁾ Die hoof moet kennis dra aangaande besprekings oor 'n sekere leerling. ²⁸⁾ Hy vorm 'n belangrike skakel in die behandelingsprogram deurdat hy gevalle wat onderwysers met hom bespreek, keur vir die doel van verwysing na die maatskaplike werker, perspektief aan probleme kan verleen, en as leier by personeelbesprekings oor skool-maatskaplike werk-aangeleenthede optree. Sy kennisname en goedkeuring van alle reëlins rakende 'n leerling is noodsaaklik;
- gereelde, informele besprekings tussen die hoof en die maatskaplike werker is gewens. ²⁹⁾ Periodieke besprekings na aanleiding van 'n krisis is onvoldoende, ³⁰⁾ en
- die hoof moet erken en gerespekteer word as die persoon aan wie die maatskaplike werker verantwoordelik is. Sorg moet gedra word dat die hoof nie

27) Ibid., p. 155.

28) Nebo, J.C., Op. cit., p. 154

29) Ibid., p. 155

30) Gottlieb, B.H. & Gottlieb, L.J.: Op. cit., p. 13

in sy kontrole oor die opvoedingsbeleid bedreigd
voel nie. 31)

Die hoof sal aktief steun verleen aan die skool-maatskaplike werkprogram indien hy

- glo in die waarde van die individu;
- besorgd is oor en belangstel in die karakteruitbouing en bevordering van die geestesgesondheid by alle leerlinge, glo dat leerlinge en ouers oor die kapasiteit beskik om te ontwikkel en te groei;
- die waarde van verhoudings in die hantering van maatskaplike en emosionele probleme begryp;
- besef, sonder om bedreigd te voel, dat hy en die personeel nie alles kan wees vir alle leerlinge nie en oor die vermoë beskik om hierdie konsep aan die personeel oor te dra;
- beskik oor die vermoë om die rol van alle professies in die skool te definieer en hul dienste te koördineer, en
- die belang van vroeë identifisering en voorkoming van emosionele probleme begryp. 32)

31) Ibid., p. 15

32) Nebo, J.C.: Op. cit., p. 28

(b) Funksies ten opsigte van onderwysers

Die onderwyser is die belangrikste persoon in die opvoedkundige program deurdat hy direk met die leerling skakel en verantwoordelik is vir die opvoeding van die kind.³³⁾ 'n Positiewe gesindheid aan die kant van die onderwyser ten opsigte van die onderwys in die algemeen en sy taak spesifiek, is nodig om vrugbaar met die skool-maatskaplike werker te skakel. Die onderwyser tree in die uitvoering van sy taak óf integrerend óf instrumenteel op. Eersgenoemde sienswyse bring mee dat die hoofdoel van die onderwys nie net as die oordraging van kennis vertolk word nie, maar die uitbouing van die kind se algemene ontwikkeling - sielkundig, maatskaplik, fisies en intellektueel. Die kind word as individu erken en kennis word geneem van sy behoeftes. Die instrumentele benadering daarenteen beskou die doel met onderwys slegs as die oordraging van feite. Die kind word gesien as die ontvanger van inligting. Die skoolopset dwing egter die onderwyser om hoofsaaklik instrumenteel op te tree as gevolg van 'n sillabus wat nougeset nagevolg moet word, 'n eksamenstelsel wat die kriteria vir die meting van sukses vorm, gebrek aan genoeg geleentheid tot deelname in die organisasie van die skool, vakonderrig en groot klasse.³⁴⁾ Hierdie eise en die beperkinge wat dit aan die onderwyser stel, moet

33) Rosecrance, F.C. & Hayden, V.D.: Op. cit., p. 149

34) Rose, B.G. & Marshall, T.F.: Op. cit., p. 174

erken word. Wedersydse begrip en respek tussen onderwyser en maatskaplike werker is essensieel.

Soos reeds genoem, moet die skool-maatskaplike werker kennis dra van die onderwyser se houding teenoor hierdie diens en dienooreenkomstig optree. 'n Moontlike vrees by onderwysers vir verlies van outoriteit en kontrole oor leerlinge moet bespreek word. Die vrees dat die skool-maatskaplike werker sekere leerlinge sal stigmatiseer, ouers antagoniseer en dus die skool se aansien sal verlaag, sal samewerking in die wiele ry. Gereelde besprekings en konsultasie sal sensitiwiteit ten opsigte van leerlinge se behoeftes verhoog en die besef laat ontstaan dat groot klasse, en dus groot druk, hulp van ander profesies vereis.³⁵⁾ Aangesien die een professie die ander aanvul, is 'n horisontale verhouding nodig.

Onderwysers beskou oor die algemeen aggressiewe, anti-sosiale gedrag as die grootste probleem in die klassituasie en bestee gevolglik die meeste aandag daaraan. 'n Instrumentele benadering bring mee dat asosiale, geïnhibeerde vorms van gedrag minder steurend en dus minder belangrik geag word. Aan die ander kant word geïnhibeerde vorms van gedrag deur maatskaplike werkers belangriker

35) Stanley, E.: "School Social Workers' and Teachers' Attitudes towards Problem Behaviour", Smith College Studies in Social Work, Vol. 30, No 1, Oktober 1959, p. 19

geag.³⁶⁾ Dit blyk ook uit verwysings wat aanvanklik geskied het na aanleiding van probleme soos stikkiesdraai, anti-sosiale gedrag, humeuruitbarstings. Met die verloop van jare het onderwysers 'n wyer verskeidenheid probleme vir maatskaplike werk aandag verwys om byvoorbeeld dagdromery, onttrekking en onvermoë om te konsentreer, in te sluit.³⁷⁾ Interpretasie is nodig sodat onderwysers meer ag slaan op die minder steurende gedrag wat meesal meer ernstig van aard is.

Sekere riglyne moet in gedagte gehou word in die onderhandelinge met onderwysers:

- daar moet rekening gehou word met administratiewe prosedure wanneer voorstelle gemaak word;
- daar moet gewaak word teen voorstelle wat vir die onderwyser onuitvoerbaar is weens beperking van tyd, middele of die nodige bekwaamheid aan die kant van die onderwyser;
- gedrag moet geïnterpreteer word in verhouding tot die onderwyser se opleiding, agtergrond en insig, en

36) Williams, P.: Behaviour Problems in Schools, University of London Press Ltd., 1974, p. 3

37) Stanley, E.: Op. cit., p. 34

- gereelde besprekings moet gehou word om gesamentlik in belang van die kind te beplan, wedersydse begrip te verbeter en gemeenskaplike doelstellings in belang van die kind te beoefen.

(c) Funksies ten opsigte van leerlinge

Die maatskaplike werker se taak is gerig op die leerling se aanpassing en groei. Alhoewel onderhandeling met ander in belang van 'n leerling essensieel is, bly direkte kontak die belangrikste skakeling. Die siening dat waanpassing die resultaat is van die wisselwerking tussen die leerling se eienskappe en skoolomstandighede, bring mee dat veral die leerling die trefpunt moet wees. Smalley waarsku dat die leerling nie as 'n slagoffer van omstandighede gesien moet word nie, maar realisties as

"... creator as well as creature,
as the centre of his own growth
and change, acting upon as surely
as he is acted upon ..." 39)

Die maatskaplike werker se taak is dus nie kanalisering of onderdrukking van innerlike krag nie maar hulp om dit konstruktief aan te wend.

39) Smalley, R.E.: "The School Social Worker Helps the Troubled Child", Casework Papers, National Conference of Social Work, 1955, p. 68

Leerlinge het oor die algemeen 'n behoefte aan belangstelling, sowel as die beskikbaarheid van 'n persoon met wie probleme vertroulik bespreek kan word sonder dat hul hul eie beeld skade aandoen of hul akademiese vordering benadeel. Veral vir die kind sonder sekuriteitsgevoel of wat nie tuis liefde ontvang nie, sal die opregte belangstelling van die maatskaplike werker in 'n groot behoefte voorsien. Die leerling wat wangedrag openbaar, verloor aansien by die personeel, druip soms 'n standerd en verloor gevolglik erkenning van sy maats, daal in selfwaarde en kry 'n negatiewe ontvangs tuis. Die probleem spiraal dus en verg tussentrede, hulp en interpretasie aan die leerling, die onderwyser en die ouer.

'n Goeie verhouding vorm weer eens die basis vir werk met die leerling. Dit word reeds beïnvloed deur die wyse waarop kennis gemaak word met maatskaplike werk dienste in die skool, die aanvaarding en erkenning wat deur die skool as geheel gegee word aan die diens, en die voorbereiding van die kind voor verwysing na die maatskaplike werker. 'n Kind is geneig om hierdie verhouding en belangstelling te toets deur byvoorbeeld aggressief op te tree, gunste te vra of uit te vra oor ander se probleme, en so sekerheid te kry oor die mate van konfidentaliteit wat toegepas word.

Kontak moet nie net op grond van formele verwysings geskied tydens krisis nie, aangesien dit by die leerling die idee mag skep dat die skool-maatskaplike werker 'n deel van die probleem vorm. Waar moontlik moet die verhouding reeds voor 'n probleemsituasie 'n aanvang neem, byvoorbeeld deur onder andere bespreking met 'n hele klas oor probleme eie aan hul ouderdomsgroep, die maatskaplike werker se deelname aan buite-muurse aktiwiteite, ens. ⁴⁰⁾ Sover moontlik moet die maatskaplike werker beskikbaar wees sodat leerlinge spontaan kontak kan maak. ⁴¹⁾

Skoolbywoningsprobleme is simptome van dieperliggende probleme maar ook 'n faktor wat aanleiding gee en verband hou met jeugmisdaad en skoolverlating. Hieruit volg dat die maatskaplike werker se taak ten opsigte van skoolbywoning tweeledig is. Eerstens moet voorkomend opgetree word. Vroeë identifisering en hulp met probleme is nodig om te voorkom dat gevoelens van mislukking, verwerping of verlies aan status daartoe aanleiding gee dat die kind van die skool af wegbly. ⁴²⁾ Tweedens moet, indien die probleem reeds 'n aanvang geneem het, tesame met gevallewerk en/of groepwerk die oorsake gediagnoseer en gehanteer word. Besprekings met die onderwyser is nodig maar veral die ouer moet betrek word by die behandelingsprogram.

40) McGarrity, M.: Op. cit., p. 324

41) Ibid., p. 324

42) Boston, O.: "School Social Services", Social Work Yearbook, Vol. 14, 1960, p. 519

Ouers se houding ten opsigte van die onderwysstelsel, skool, personeel en spesifiek skoolbywoning hou direk verband met die kind se skoolbywoning. Interpretasie en leiding aan ouers is nodig. Waar sosio-ekonomiese faktore die kernoorsaak is, kan ouers onder andere verwys word na beskikbare gemeenskapsbronne vir moontlike hulp.⁴³⁾ Leerlinge uit hierdie gesinne is gewoonlik diep betrokke by die huishoudelike probleme en reageer ongewensd daarop.⁴⁴⁾ Afgesien van moontlike omgewingsmanipulasie moet hierdie leerling gehelp word om op 'n meer gesonde wyse op die probleemsituasie te reageer. Sosialiseringsprobleme kan veral deur groepwerk gehanteer word. Waar die leerling net nog 'n skakel is in 'n familie wat van geslag tot geslag hulp ontvang, kan hierdie "perpetual client syndrome" teengewerk word deur die leerling se rol as ontvanger van hulp te verander tot die gewer van hulp.⁴⁵⁾ In 'n Israelse skool is met groot sukses van hierdie metode gebruik gemaak. Veral leerlinge met sosialiseringsprobleme is ge-

43) Brooks, E.E.; Buri, I. & Byrne, E.: "Socio-economic Factors, Parental Attitudes and School Attendance", Social Work, Vol. 7, No 4, Oktober 1962, p. 104.

44) Berger, S.: "Casework with the Nonattendant School Child", Social Work, Vol. 6, No 1, Januarie 1961, p. 105

45) Weiner, A. (et. al.): "Applying the Helper Therapy Principle: A Children Teach Children Project", Child Welfare, Vol. LIII, No 7, Julie 1974.

bruik om kleiner kinders met akademiese voorbereiding te help. In sommige Amerikaanse skole word groot dogters by kleuterskole ingeskakel om hul sosialisering te bevorder en die beginsels van kindersorg op praktiese wyse oor te dra. Dit help om te voorkom dat probleme oorgedra word na die volgende geslag. Die moontlikhede opgesluit in die gebruik van die adolessent se idealisme in belang van jonger kinders, word nie genoeg ontgin nie. ⁴⁶⁾

(d) Funksies ten opsigte van ouers van leerlinge

Die gesin en huislike omstandighede is die belangrikste oorsaak van 'n kind se wanaanpassing en negatiewe gedrag, maar ook die beste medium waardeur gewerk kan word om hom in sy aanpassing te help. 'n Kind se algemene bekwaamheid en verstandelike vermoë word gesien as die produk van die wisselwerking tussen aangebore potensiaal en sy omgewing. ⁴⁷⁾ Die kulturele, materiële en emosionele faktore wat tuis geld, sowel as die aanmoediging en motivering wat daarvan uitgaan, bepaal die kind se vermoë om die bes moontlike gebruik te maak van die opvoedkundige geleenthede aan hom gebied. ⁴⁸⁾ Waar omstandighede

46) Rosecrance, C. & Hayden, V.D.: Op. cit., p. 160

47) Fraser, E.: Home Environment and the School, University of London Press, Ltd., London, 1959, p. 2

48) Blomqvist, J.: "Some Social Factors and School Failure", International Review of Education, Vol. 3, No 2, 1957, p. 165

tuis hoofsaaklik verantwoordelik is vir 'n kind se probleme, moet verandering dáár teweeggebring word voordat verandering by die kind verwag kan word.

Daarbenewens is die ouer- skoolverhouding belangrik aangesien dit ouers se betrokkenheid by hul kind se opvoeding, hul begrip van die onderwysstelsel en uiteindelik belangstelling in en aanmoediging van die kind se akademiese vordering bepaal. Ouers moet in meerdere mate betrek word by die skool ter verstewiging van hierdie verhouding. 50)

Die aard van ouers se houding teenoor die skool word bepaal deur:

- ouer se eie skoolervaring;
- onverwerkte probleme met onderwysers tydens hul eie skoolloopbaan;
- gevoelens van onsekerheid teenoor die skool omdat ouers voel hulle het maatskaplik gefaal, en
- gevoel van kompetisie met mede-opvoeders wat by

50) Goldscmied, E.: "Social Work and the School: A Shared Responsibility", Social Work Today, Vol. 5, No 5, Mei 1974, p. 129

ouers bestaan. 51)

Op hierdie terrein kan die maatskaplike werker dus 'n direkte bydrae lewer deur tuisbesoeke, algemene besprekingsgroepe of inskakeling van ouers in groepwerk op grond van gemeenskaplike probleme.

Skool-maatskaplike werk verkeer in 'n strategiese posisie met betrekking tot hulpverlening aan ouers van skoolkinders. Die aanvaarding wat die skool as maatskaplike instelling geniet, verleen ook outoriteit en erkenning aan die rol van die skool-maatskaplike werker en skakel stigmasering uit. 52) Die maatskaplike werker se belangstelling in 'n kind se skoolvordering tesame met 'n nie-veroordelende houding, sal ouers se deelname in beplanning om en optrede in belang van hul kind aanmoedig. In sommige gevalle mag kontak met die ouer na aanleiding van 'n probleem wat hul kind openbaar, spanning wek en manifesteer in ontkenning, skuldgevoelens of teleurstelling.

51) Eindrapport van de Landelijke Begeleidings-Commissie van project het inskakeling Maatschappelijk Werk by L.O.M.-scholen, Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatskaplike Werk, Rijswijk, 1975, pp. 13 - 14

52) Schour, E.: "Casework with Parents in the School Setting", Social Work, Vol. 3, No 1, Januarie 1958, p. 68

Uiting van gevoelens deur ouers en die hantering daarvan deur die maatskaplike werker moet toegelaat word. 'n Moedelose ouer mag aan die ander kant meer krag put uit die hulp wat die maatskaplike werker aanbied en sy rol as ouer gevolglik beter vervul. Die ouer benodig iemand wat hom ten spyte van 'n gevoel van onbekwaamheid sal respekteer. Hy het hulp nodig om sy eie sterkte te ken en aanmoediging om dit te gebruik.⁵³⁾ Ouers moet gehelp word om te beweeg van die huidige probleme tot die ontwikkeling daarvan in die verlede en hul hantering daarvan op daardie stadium. So ontstann beter begrip van die kind, die ouer, hul verhouding en die klimaat waarin die kind leef.

Ondersteuning en interpretasie mobiliseer ouers se kragte maar hulle moet ook toegelaat en aangemoedig word om hulself te vind en self maniere te ontwikkel om in die lig van die begrip en insig waaroor hul beskik, probleme te hanteer.⁵⁴⁾ Daar moet rekening gehou word met die feit dat ouers wat reeds belas is met ernstige probleme, nie geredelik deel in die gevallewerk verhouding nie. Waar geen sukses behaal word nie of omstandighede tuis baie negatief is, moet onthou word dat onderwys in primêre klasse grootliks vir tekorte aan ouerlike belangstel-

53) Poole, F.: "The School's Professional Responsibility for Casework to Parents, Child Welfare, Vol. 38, No 6, Junie 1957, p. 24

54) Hallowitz, D.; Stulberg, B.: "The Vicious Cycle in Parent-Child Relationship Breakdown", Social Casework, Vol. 40, No 5, Mei 1959, p. 272

ling en leiding kan vergoed. ⁵⁵⁾ Navorsing het ook bewys dat die kind met emosionele probleme suksesvol by 'n ego-ondersteunende verhouding betrek kan word sonder sy ouers wanneer hulle as gevolg van omstandighede nie beskikbaar is nie. ⁵⁶⁾

'n Belangrike aspek van die skool-maatskaplike werker se taak ten opsigte van ouers draai egter nie om spesifieke probleme wat die kind op daardie stadium ervaar nie, maar is op voorkoming gemik. Hierdeur word nie alleen gepoog om te verhoed dat die huidige situasie tot nog meer probleme sal aanleiding gee nie, maar word soveel moontlik ouers betrek by groepwerk gemik op ouer-opvoeding.

5. METODES TOEGEPAS

Aangesien gebruik gemaak word van die basiese beginsels en tegnieke van gevallewerk, groepwerk en gemeenskapswerk wat ten grondslag lê van die maatskaplike werk praktyk sal hier slegs enkele aspekte genoem word wat eie aan die skoolopset is. Konsultasie en samewerking met

55) Douglas, I.W.B.: The Home and the School, MacGibbon & Kie., London, 1964, p. 21.

56) Wachstein, S.: "Child Guidance without Involving Parents", Child Welfare, Vol. 59, No 4, April 1960, p. 20

die hoof en personeel vorm 'n belangrike deel van die skool-maatskaplike werker se taak. Supervisie is nodig om te verseker dat die verskillende metodes so doeltreffend moontlik aangewend word.

(a) Gevallewerk

Gevalle deur die skool-maatskaplike werker gehanteer, kan in vier klasse verdeel word. 57)

- i) Intensiewe gevalle. Gevallewerkonderhoude geskied gereeld volgens afspraak. Die ouers en onderwysers word dikwels gekontak in belang van die kind.
- ii) Konsultasie gevalle. Die maatskaplike werker konsulteer met onderwysers en ander personeel oor 'n leerling maar werk nie direk met die kind nie.
- iii) Gemeenskaplike gevalle. Die skool-maatskaplike werker hanteer 'n geval saam met 'n welsynsorganisasie in die gemeenskap. Die maatskaplike werker vorm 'n brug tussen die skool en die organisasie en lewer wedersydse interpretasie.
- (iv) Ondersteunende gevalle. Gevallewerkonderhoude geskied van tyd tot tyd met die kind met die doel om hom te ondersteun in sy skoolaanpassing.

57) Rosecrance, F.C. & Hayden, V.D.: Op. cit., pp.144-145.

Ten aanvang moet 'n gunstige verhouding met die leerling opgebou word. Veral waar hy sy skoolloopbaan negatief ervaar, moet uitgereik word om ten spyte van die maatskaplike werker se assosiasie met die skool, die leerling te laat besef dat dit in sy belang is. Weens die outoritêre opset van die skool verwag die leerling by hierdie personeellid ook straf en teregwysing. Die nie-veroordelende aard van die verhouding is vir hom vreemd maar laat hom mettertyd vry om te deel in die handelingsproses. Die kind se gevoel van eiewaarde word hierdeur gesteun. Veral die kind met 'n gebrek aan sekuriteit of wat gedurig tereggewys of verkleineer word, groei in hierdie verhouding ^{la} wanneer hy besef dat sy oordeel en deelname van belang geag word. Wanneer kontak gemaak word, word aan die leerling verduidelik waarom dit gaan, wat hy kan verwag en wat van hom verwag word. Daar word gesamentlik op 'n periode van kontak sowel as duur van kontakte besluit. Veral vir die oorafhanklike kind is dit belangrik om te besef dat hy hierdie volwassene met ander kinders deel en dat ook hierdie situasie dissiplinêr georden is. 58)

Aan die leerling moet verduidelik word dat gedurende die periode van kontak sy onderwyser ook gespreek sal word om te verneem hoe dit in die klassituasie gaan. Hy moet begryp dat daar nie agter sy rug gepraat word

58) Cox, R.D.: "Social Work in the Elementary Schools: Techniques and Goals", Social Work, Vol. 8, No 2, April 1963, p. 80

nie, maar dat dit in belang van sy maatskaplike aanpassing en funksionering in die skool is. Tyd moet gebruik word om hierdie besef by die leerling te laat posvat sodat hy weet dat die onderwyser ook deel en belangstel in sy vordering. Sommige leerlinge is geneig om die maatskaplike werker en onderwyser teen mekaar af te speel. Dit is dus nodig om te verduidelik dat belangstelling in sy welstand saamhang met die skool se reëls en doelstellings. Die kind moet geleer word dat die skool 'n maatskaplike instelling is waar die reëls nagekom moet word sodat hy kan groei en voorberei word vir die lewe. Wanneer die kind besef dat hy 'n belangrike rol in sy eie vorming speel en dat sake nie op hom afgedwing word sonder inagneming van sy gevoelens en behoeftes nie, voel hy meer gereed om 'n positiewe bydrae te lewer.

Anderson ⁵⁹⁾ lewer kritiek teen die beoefening van gevallewerk op grond van die feit dat:

- van leerlinge verwag word om by die skool aan te pas instelle daarvan om negatiewe omstandighede in die skoolopset die trefpunt te maak;
- slegs 'n beperkte aantal leerlinge betrek kan word;

59) Anderson, R.J.: Op. cit., pp. 526 - 27

- dit krisis-georiënteerd is om verwysings te laat geskied;
- gemeenskaplike probleme op individuele basis gehanteer word;
- resultate nie maklik waarneembaar is, nie, veral aangesien meesal met probleemleerlinge gewerk word, en
- gevallewerk nie voorsiening maak vir vroeër, sistematiese identifikasie van probleme nie.

Leerlinge ervaar dieselfde situasie verskillend weens die spesifieke agtergrond van elkeen. Individuele aandag deur middel van gevallewerk bly dus belangrik. Elke leerling ervaar sy eie probleme dieper as dié van die groep en het dus persoonlike aandag nodig. Daar is egter ruimte en behoefte aan wyer beplanning. Die metodes wat vervolgens bespreek word, vorm deel van hierdie omvattende behandelingsprogram.

(b) Groepwerk

Groepwerk speel 'n belangrike rol in die taak van die skoolmaatskaplike werker. Die groep, sy invloede, en die behoefte om daarin aanvaar te word, is vir die kind baie belangrik en lei tot meer betrokkenheid in groepwerk. Dit

geld veral vir tienderjariges wat hul wil losmaak van enige vorm van afhanklikheid van volwassenes en die groepwerkverhouding verkies bo die een-tot-een gevalle-werkmetode. Groepwerk het ten doel om verandering te weeg te bring in leerlinge se waardes, doelstellings, motivering, verwagtinge, sosialisering en akademiese vordering.⁶⁰⁾ Die steun van vriende wat dieselfde probleme ondervind, laat die leerling minder kwesbaar voel.

Die vorm wat groepe aanneem, hang af van die samestelling daarvan en probleme en behoeftes deur die lede ervaar. Probleem-gesentreerde besprekingsgroepe is die mees algemene tipe. Hierdeur poog die leier en groep-lede gesamentlik om die oorsaak van probleme na te speur en meer aanvaarbare gedragspatrone te vind.⁶¹⁾ Vyf tot agt leerlinge word as 'n geskikte getal beskou om 'n groep te vorm.

Interessantheidshalwe kan hier genoem word dat 'n omvattende navorsingsprojek in New York gebruik gemaak het van groepe wat op ses verskillende maniere saamgestel is:

60) Braverman, S.: "The Informal Peer Group as an Adjunct to Treatment of the Adolescent", Social Casework, Vol. 47, No 3, Maart 1966, p. 153

61) Euster, G.L.: "Social Learning in School Groups", Social Work, Vol. 17, No 5, September 1972, p. 65.

Observasie-groepe: vir waarneming of diagnosering vir groepplasing.

Gesins-opvoedingsgroepe: ter versterking van die gesinslewe en voorkoming van probleme.

Groepe wat by gevallewerk betrek is en bestaan uit intelligente kinders wat angstig en neuroties optree.

Beskermende groepe: gemik op die verbaal-intelligente kind wat ernstige omgewingsprobleme ondervind.

Aktiwiteitsgroepe: leerlinge wat op lae vlak van ontwikkeling vashaak en geen dryfkrag het om te verander nie.

Afsluitingsgroepe: leerlinge wat verwys is vir gevallewerk. 62)

Groepwerk met ouers is nie alleen tydbesparend nie maar ook terapeuties van groot waarde. Die onderskraging wat gepaard gaan met die feit dat probleme met iemand gedeel word dien as teenvoeter vir gevoelens van teleurstelling en mislukking wat mag bestaan. Groepwerk met ouers probeer vorming van probleme verhoed en individue en gesinne se vermoë om

62) Meyer, H.J. (et. al.): Girls at Vocational High, Russel Sage Foundation, New York, 1965, p. 106

probleme te hanteer wat reeds bestaan, te versterk. Dit is gemik op die gesin se huidige welstand sowel as pogings om te verhoed dat hierdie probleme tot nog meer probleme aanleiding gee.⁶³⁾ Samestelling van die groepe geskied op grond van gemeenskaplike belange, byvoorbeeld op grond van die feit dat die ouers kinders met dieselfde probleme het, afwesigheid van een ouer uit die huis en verblyf in dieselfde area. Veral groepe met 'n opvoedkundige inslag het groot waarde. Indien die opvoedkundige waarde van groepe beklemtoon word, voorkom dit gevoelens van bedreiging, blootstelling of vrees vir kritiek. Alhoewel die oordraging van inligting die basis van groep-aktiwiteite met ouers uitmaak, vorm dit nie die totale doelstelling nie, maar wel die bevordering van ouers se insig in menslike gedrag, hul eie sowel as dié van hul kinders. Sodanige insig kan lei tot verbeterde gesins-funksionering. Groepbesprekings word gehou oor onderwerpe soos kinderopvoeding, ouer-kind verhoudings, gesinslewe en kinderonwikkeling.⁶⁴⁾ Die groep help dus nie die ouer net met sy eie posisie nie, maar met langtermyn voordele, daar probleme van kinders ouer of jonger as dié van die spesifieke ouer hanteer word.

63) Crow, M.S.: "Preventive Intervention Through Parent Group Education", Social Casework, Maart 1967, Vol. XLVIII, No 3, p. 161

64) Ibid., p. 161

Rollespel: Rollespel en die bespreking wat daarop volg, is van groot waarde as onderafdeling van groepwerk. Daar is gevind dat sodanige besprekings veral tot groot hulp is in die hantering van angs en vrees by leerlinge. ⁶⁵⁾ Rollespel is 'n waardevolle hulpmiddel in die lewering van voorkomingswerk by laer klasse op skool.

Situasies word gerekonstrueer en besprekings op die leerlinge se vlak van ontwikkeling poog om groter bewustheid by hulle te kweek aangaande aanvaarbare gedragspatrone.

Ook in groepverband en veral in klasverband kan effektief van poppeteaters gebruik gemaak word om aan die heel klein kinders preventatiewe dienste te lewer. Situasies tuis en in die skool word op aanskoulike wyse gerekonstrueer en deur aanvaarbare gedragspatrone vervang. Die spontane bespreking wat aan die jonger kind eie is, bied die geleentheid om leiding te gee en kan veel bydra tot die modifiëring van gedrag.

(c) Gemeenskapswerk

Sedert maatskaplike werk as professie begin ontwikkel het, is gesteun op gemeenskapswerk vir die bereiking van doelstellings. Dieselfde geld vir skool-maatskaplike werk. ⁶⁶⁾

65) Reisman, E.F. & Beyer, L.M.: "Group Counselling in an Elementary School Setting", Child Welfare, Vol. III, No 3, Maart 1973, p. 193.

66) Nebo, J.C.: "The Social Worker as Community Organizer", Social Work, Vol. 8, No 1, Januarie 1963, p. 99

Die skool is deel van die gemeenskap, saamgestel uit die gemeenskap en in belang van die gemeenskap. Skakeling is dus vanselfsprekend belangrik vir albei. Hoeveel kontak nodig is, hang af van die vlak van ontwikkeling waarop die gemeenskap verkeer, die aard en omvang van die bestaande behoeftes, sowel as die aantal welsynsorganisasies in die omgewing. Veral in die ontwikkelende gemeenskap het die skool 'n belangrike rol te vervul. Die skoolgebou en gronde kan beskikbaar gestel word vir die doel van opvoeding en ontspanning. Skakeling met welsynsorganisasies in die gemeenskap en met ander instansies sal 'n groot deel van die skool-maatskaplike werker se taak uitmaak. Daar sal onderhandel word in belang van spesifieke leerlinge maar ook ter verbetering van algemene toestande. Soms kan die skool direk voordeel trek deur hulp aan die gemeenskap te verleen.

Leerlinge kan inskakel by gemeenskapsaktiwiteite tot wedersydse voordeel. Jong dogters met emosionele probleme kan byvoorbeeld hulp verleen by 'n versorgingsoord. Daardeur word 'n gevoel van eie waarde uitgebou en die elementêre beginsels van kindersorg oorgedra. Die bewaarskool trek voordeel uit die hulp en die gemeenskap word bewus van die skool, sy werksaamhede en behoeftes. Die skool bestaan dus nie in 'n vakuum nie maar verkeer in gedurige interaksie met die gemeenskap. 67)

67) Douglas, J.W.B.: The Home and the School, MacGibbon & Kie., London, 1964, p. 31

(d) Konsultasie

Konsultasie is 'n indirekte metode van hulpverlening en word soos volg omskryf:

"Consultation involves a process concerned with problem definition and problem solution for the purpose of strengthening the consultee in his designated professional role functioning by increasing his knowledge and skills, modifying his attitudes and behaviour to solve specific work problems, or more generally to enhance his work performance for the ultimate benefit of the clientele he serves". 68)

Konsultasie aan die onderwyspersoneel is 'n belangrike deel van die skool-maatskaplike werker se taak. Veral wanneer met 'n nuwe diens 'n aanvang gemaak word, is konsultasie 'n belangrike hulpmiddel om die diens op dreef te kry. Dit is egter 'n deurlopende proses. Tyd moet ingeruim word om gereeld konsultasie op vasgestelde tye met die onderwysers te hou. Waar 'n onderwyser dit nodig ag, kan addisionele konsultasie, op formele of informele vlak, verleen word. Of dit afgedwing of aangevra is, bepaal in 'n mate die onderwyser se motivering om daarin te deel. Konsultasie vind meesal plaas in belang van individuele leerlinge maar is ook gemik op die skoolprogram in die algemeen. Waar skool-maatskaplike werk 'n

68) Rapaport, L.: "Consultation in Social Work", Encyclopaedia of Social Work, N.A.S.W., New York, Vol. 16, 1971, p. 157

gevestigde professie is wat homself bewys het, word konsultasie aangevra in belang van beleidsbepaling en prosedure.

Sommige verwysings dien as masker vir die vra van hulp of inligting. Dit is die maatskaplike werker se taak om te besluit of konsultasie nie die aangewese optrede is nie, byvoorbeeld in gevalle wanneer:

- die probleem onduidelik is;
- dit blyk dat die persoon wat hulp vra net perspektief nodig het om rigting te verleen aan sy eie optrede, en
- die situasie vir die maatskaplike werker duidelik is en die probleem nie diepgewortel is nie, of die onderwyser daartoe instaat is om self die situasie te hanteer in belang van die betrokke individu en die hele klas. 69)

Die grootste deel van die onderhoude tussen onderwysers en maatskaplike werker word gekenmerk deur die uitruil van kennis en inligting. Die onderwyser gee inligting

69) Sikkema, M.: "The School Social Worker Serves as Consultant", Casework Papers, National Conference of Social Work, 1955, p. 82

vanuit die opvoedkundige struktuur en meer spesifiek oor individuele leerlinge. Probleme word bespreek en daar word gesamentlik op 'n plan van behandeling besluit.

Die maatskaplike werker is verder van die onderwyser afhanklik vir inligting oor die leerling se aanpassing gedurende die tydperk waarin hy onder die maatskaplike werker se aandag verkeer.

Die maatskaplike werker dra weer inligting vanuit sy kennissisteen oor. Dit behels onder andere:

- die beklemtoning van elke individu se waarde en behoeftes;
- verduideliking van die maatskaplike werker se rol en prosedure van werk en hoe dit die onderwyser tot hulp kan wees;
- interpretasie aangaande die stadige reaksie op behandeling en dus 'n realistiese verwagting ten opsigte van verandering by gevestigde gedragspatrone by leerlinge;
- voorbereiding van onderwysers om aanvanklik meer negatiewe gedrag te verwag;
- verhoging van die onderwyser se bekwaamheid om aanpassings- of emosionele probleme te identifiseer en op die wenslikheid van hulp te besluit;

- beklemtoning dat probleme wat 'n kind in die klas openbaar nie 'n refleksie werp op die onderwyser se bekwaamheid nie, en
- verduideliking dat wangedrag nie vanselfsprekend vertolk moet word as die uitdaging van outoriteit nie. 70)

(e) Samewerking

Met samewerking ("collaboration") word hier verwys na:

" ... the process of interaction that takes place when two or more persons work together on the solution of a problem and share responsibility for the results". 71)

Almal werk dus saam in 'n horisontale verhouding in belang van 'n gemeenskaplike doel, maar elk het metodes en tegnieke eie aan sy beroep. Om sukses te behaal, is wedersydse begrip van elke spanlid se rol sowel as respek vir sy vermoë 'n voorvereiste. Om 'n effektiewe bydrae te kan lewer, moet die maatskaplike werker duidelikheid hê oor sy eie rol en bekwaamheid, die basiese doelstellings van die opvoedkunde, waar maatskaplike werk in die opset pas en die doel wat deur die span nagestreef word. Verantwoordelikheid word gedeel - dit is 'n spanpoging.

70) Rosecranze, F.C. & Hayden, V.D.: Op. cit., p. 151

71) Johnson, A.: Op. cit., p. 128

"Teamwork means ..., pulling together in the same direction at the same time, for the same purpose". 72)

Een van die belangrikste kriteria in die bepaling van sukses in samesprekings is kommunikasie. Dit behels nie net die deel van inligting, beplanning en prosedure nie, maar dit is ook 'n dinamiese proses van samewerking in belang van die kind. Hiervoor is dit nodig dat lede op 'n gelyke basis kommunikeer sonder 'n oordrewe bewustheid van die rang en belangrikheid van sekere personeellede. Lede moet ook vry voel om hul mening en gevoelens uit te spreek sonder om op die verdediging te wees. Geen lid moet die gevoel kry dat hy onder verhoor is en sy optrede moet regverdig nie. Dit is belangrik dat elkeen verstaan wat die ander persoon sê. Waar op inter-dissiplinêre vlak gekommunikeer word, is professionele taal dikwels 'n struikelblok. Dieselfde woord mag uiteenlopende interpretasies hê in die onderskeie dissiplines. Dit is dus nodig dat 'n algemene spreektaal eie aan die skool gebruik word.

Konfidensialiteit is belangrik en alle lede van die span moet gewys word op die noodsaaklikheid om dit na te kom in belang van die kind. Vertroulike sake wat nie verband

72) Moynihan, F.: "The Family Service Agency's Collaboration with Schools", Social Casework, Vol. 47, No 1, Januarie 1966, p. 31

hou met skoolprestasie nie, moet liewers nie gedeel word nie. Om vorm en beheer oor besprekings uit te oefen, is die skryf van notules belangrik. Verbale verslae word deur die betrokke persone gelewer en 'n opsomming daarvan plus die verloop van besprekings en 'n beskrywing van vordering kan op die leerling se kumulatiewe verslag wat in die maatskaplike werker se besit is, geplaas word. Sameprekings moet geskeduleerd plaasvind onder leiding van die skoolhoof.

(f) Supervisie

Soos in enige ander vertakking van die maatskaplike werk, is supervisie van skool-maatskaplike werk essensieel om eenvormigheid en 'n hoë standaard van werk te verseker. Supervisie is "n proses waardeur die supervisor die maatskaplike werker help om sy professionele taak so doeltreffend moontlik te verrig".⁷³⁾ Veral wanneer met hierdie diens 'n aanvang gemaak word en skool-maatskaplike werkers nie vrylik beskikbaar is nie, sal leiding nodig wees. Die onderwysowerhede moet aangemoedig word om, veral tydens hierdie oorgangstadium van opleidingsentra gebruik te maak vir die doel van supervisie. Waar skool-maatskaplike werk reeds gevestig is, hou supervisie in groepverband

73) Verklarende Afrikaanse Woordeboek vir Maatskaplike Werk, Departement van Volkswelsyn en Pensioene, Staatsdrukker, Pretoria, 1971, p. 61

groot waarde in. Dit is tydbesparend en bring werkers met mekaar in kontak sodat veel geleer word uit ander se hantering van gevalle wat soortgelyk is aan dié waarmee 'n spesifieke werker probleme ondervind. ⁷⁴⁾

6. SAMEVATTING

In hierdie hoofstuk is op die funksies van skool-maatskaplike werk gelet. Om suksesvolle inskakeling by die skool te verseker, is die bekendstelling van die diens aan die personeel, leerlinge en ouers essensieel. Die skoolhoof het kennis en insig aangaande skool-maatskaplike werk nodig om hierdie taak uit te voer. Wanneer die maatskaplike werker by die skool aansluit, moet hy verdere bekendstelling onderneem en ook welsynsorganisasies in die gemeenskap inlig aangaande die aard van die diens en die belang van wedersydse samewerking. Eers wanneer skool-maatskaplike werk verstaan word en die werker die aanvaarding geniet van personeel en leerlinge, kan daar voortgegaan word om leerlinge behulpsaam te wees met die probleme wat hul ervaar. Dit geskied deur direkte behandeling, indirekte behandeling, konsultasie met onderwyspersoneel en deur spanwerk.

In die uitvoering van sy taak moet die skool-maatskaplike werker kennis dra van sy rol teenoor die hoof, personeel, leerlinge en ouers. Elk se houding ten opsigte van skool-

maatskaplike werk, hul verwagtinge, behoeftes en werkwyse moet begryp word om effektiewe inskakeling te bevorder. Gevallewerk met die kind en sy ouer vorm 'n groot deel van die skool-maatskaplike werker se taak. Dit word aangevul deur groepwerk met leerlinge en ouers en met gemeenskapwerk. Gereelde konsultasie met die onderwyspersoneel en spanwerk in belang van individuele leerlinge sowel as van leerlinge in die algemeen, is ook belangrik. Wanneer die maatskaplike werker oor ervaring en kennis van hierdie verskillende metodes beskik, kan hy 'n bydrae lewer in die kind se aanpassing en vordering in die skool.

AFDELING B

DIE BEHOEFTE AAN 'N DIENS VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK BY KLEURLINGSKOLE

HOOFSTUK VI

KLEURLINGONDERWYS IN SUID-AFRIKA

1. INLEIDING

In Afdeling A is 'n teoretiese oriëntering van skool-maatskaplike werk gegee as agtergrond vir die ondersoek wat in hierdie afdeling uiteengesit word. Aangesien die onderwysstelsels verskil van land tot land, van skool tot skool en tussen die onderskeie bevolkingsgroepe, is dit nodig om aan die situasie met betrekking tot Kleurlingonderwys aandag te gee, aangesien hierdie ondersoek slegs daarmee te make het.

Die geskiedkundige ontwikkeling van Kleurlingonderwys, asook sekere stremmende faktore wat nog voorkom, word beskryf met die doel om hoofstuk 8 beter toe te lig. Die Vakkundige Streekkomitee van die Administrasie van Kleurlingsake, Bellville, het in die sestigter jare 'n ondersoek geloods om die behoefte aan 'n diens van skool-maatskaplike werk vas te stel. Gedurende 1970 is 'n skoolwelsynsdiens proefondervindelik in die Wynbergstreek ingestel. Hierdie twee ondersoeke lewer bewys dat 'n stelsel van skool-maatskaplike werk in Kleurlingonderwys, 'n geruime tyd reeds oorweeg word.

2. GESKIEDKUNDIGE ONTWIKKELING VAN KLEURLINGONDERWYS IN S.A.

Kleurlingonderwys dateer terug tot so vroeg as 1658 toe die

onderrig van alle bevolkingsgroepe die selfopgelegde taak van sendelinge en kerkgenootskappe was. Daar is hoofsaaklik gekonsentreer op godsdiensoonderrig. Daarbenewens is kinders geleer om te lees, skryf en rekenkunde te doen. Onderwys van die verskillende bevolkingsgroepe het saam ontwikkel totdat De Schoolraad Wet (Wet 35 van 1905) voorsiening gemaak het vir die stigting van onsektariese openbare skole vir Kleurlinge in Kaapland.¹⁾ Teen 1921 het statistiek oor Kleurlingonderwys vir die eerste maal beskikbaar geword. In dié tyd het daar in Kaapland 47 367 leerlinge die skool bygewoon.

Daar was 423 laer-skole en slegs een hoërskool, naamlik die Trafalgar School te Kaapstad. Skole was nog hoofsaaklik onder beheer van sendinggemeentes. Eers teen 1930 het die Departement van Onderwys 'n aparte afdeling ingestel om vir Kleurlingonderwys verantwoordelik te wees. Dieselfde inspektoraat het albei bevolkingsgroepe bedien.²⁾ Die eerste poging om rigting en dryfkrag aan Kleurlingonderwys te gee, is in 1937 aangewend toe die Kommissie van Onderzoek insake die Kaapse Kleurlingbevolking die volgende doelstellings geformuleer het:

-
- 1) Verslag van die Kommissie van Onderzoek na Aangeleenthede rakende die Kleurlingbevolkingsgroep, Die Staatsdrukker, Pretoria, 1976, R.P. 38/1976, p. 160.
 - 2) Horrell, M.: The Education of the Coloured Community in South Africa 1652 - 1970, S.A. Institute of Race Relations, Johannesburg, 1970, p. 33

- om aan alle kinders ten minste 'n basiese opleiding beskikbaar te stel om hul sodoende voor te berei om na skoolverlating hul plek in die gemeenskap vol te staan,
- om te kompenseer vir tekortkominge in die huis en omgewing,
- om kinders in staat te stel om die beste gebruik te maak van beskikbare geleenthede,
- om skoolgaan 'n waardevolle ervaring te maak,
- om leerlinge aan te moedig om solank as moontlik skool te gaan, en
- om natuurlike talente en inherente eienskappe te ontwikkel. ³⁾

Onderrig kon nog nie na wense geskied nie weens swak skoolbywoning en die hoë uitsaksyfer. Die verslag van die Kleurlingonderwyskommissie van 1953 - 1956 het aanbeveel dat verpligte gratis onderwys vir kinders tussen 7- tot 14 jarige ouderdom of tot standerd V binne 10 jaar deur die Kaapse Provinsiale Administrasie ingevoer moet word. ⁴⁾ Teen

3) Verslag van die Kommissie van Onderzoek insake die Kaapse Kleurlingbevolking van die Unie, U.G. 54/1937, p. 167

4) Horrell, M.: Op. cit., p. 54

1960 is Kleurlingonderwys deur die Provinsiale Administrasie beheer en deur die Staat gesubsidieer. Bywoning van provinsiale skole was gratis. Op hierdie stadium was boeke nog nie gratis nie maar die staat het behoeftige leerlinge se onkoste Rand vir Rand gesubsidieer. Voorsiening is ook gemaak vir gereelde mediese inspeksie. Weens personeeltekorte was die diens egter onvoldoende. 5)

Op 13 Junie 1962 het die Minister van Kleurlingsake wetgewing aangekondig om te voorsien in die geleidelike oorpasing van primêre en sekondêre onderwys na sy departement. Na aanleiding van die Wet op Kleurlingonderwys (Nr. 47 van 1963) het die Departement van Kleurlingsake onderwysverantwoordelikheid op 1 Januarie 1964 oorgeneem in die Kaapprovinsie.

Na die samestelling van die Verteenwoordigende Kleurlingraad in 1968 het die lid van die Uitvoerende komitee belas met onderwysaangeleenthede, beheer oorgeneem. Hy word geadviseer deur die Kommissaris van Kleurlingsake en die Direkteur van Onderwys.

Kleurlingonderwys het dus, veral sedert die begin van die eeu, groot vordering getoon. Daar is egter nog etlike struikelblokke in die weg voordat 'n bevredigende situasie bereik sal word.

5) Ibid., p. 85

In die volgende paragrafe word na enkele van hierdie stremmende aspekte verwys.

3. STREMMENDE ASPEKTE RAKENDE KLEURLINGONDERWYS

Sekere aspekte rakende die huidige onderwysopset hou verband met probleme wat deur sommige leerlinge ervaar word. Dit sluit in die toepassing van skoolplig, die dubbel-skofstelsel, die mate waarin gedifferensieerde onderwys toegepas word en die beskikbaarheid van voorligtingsdienste.

(a) Skoolplig

Die eerste poging om skoolplig in te voer, is in 1945 aangewend toe in 'n Kleurlingonderwysordinansie (nr. 11 van 1945) bepaal is dat 'n onderwyskomitee of skoolraad op grond van genoegsame en geskikte akkommodasie 'n aanbeveling mag voorlê aan die Departement van Onderwys, waarin versoek word dat skoolbywoning verpligtend gemaak word vir kinders van 7 tot 14 jaar wat binne 'n drie myl radius van 'n nie-kerklike skool woon, nie ander onderwys ontvang nie en nie standaard vier geslaag het of gereeld werk nie.⁶⁾ Die eerste gemeenskap wat positief hierop gereageer het was Cradock in 1947. Tot 1953 het slegs 5 skole hul voorbeeld gevolg en wel Kimberley 1949, Simonstad 1949, King Williams Town 1950, Keiskammahoek 1952 en Alice in 1953. Die beheermaatreëls is egter nie toegepas nie met die gevolg dat skoolbywoning nie noemenswaardig verbeter het nie.

6) Ibid., p. 37

Die Wet op Onderwys vir Kleurlinge (Wet 47 van 1963)
Art. 23(i), het bepaal dat indien die Minister oortuig
is dat voldoende en geskikte skoolruimte beskikbaar is, hy
in die Staatskoerant kan verklaar dat gereelde besoek
aan 'n staatskool of staatsondersteunde skool vermeld in
die kennisgewing, verpligtend is vir elke Kleurling wat:

(a) tussen 1 Julie 1973 en 30 Junie 1976 die
ouderdom van 6, 7, 8 of 9 jaar bereik en
binne 5 kilometer van 'n skool woonagtig is,
en

(b) ongeag ouderdom of standerd aan die begin
van 'n skooljaar by 'n skool ingeskryf het.

Progressiewe skoolplig het hiermee 'n aanvang geneem. Die
Onderwysbulletin 15 van 1972 het die Wet op Onderwys vir
Kleurlinge verder onderskryf deur te bepaal dat 'n verant-
woordelike persoon wat nie toesien dat 'n kind die skool
bywoon nie en nie op skriftelike waarskuwing reageer nie,
'n misdryf begaan wat strafbaar is met R20 of gevangenisstraf
van hoogstens een maand. Regulasie 4.4 bepaal verder dat
enige persoon wat aan 'n Kleurling vir wie skoolbesoek in-
gevolge regulasie 4.1 verpligtend is, werk verskaf of wat
hom verhinder om 'n gepaste skool gereeld te besoek, aan 'n
misdryf skuldig is wat strafbaar is met 'n boete van R20 of
hoogstens een maand. 7)

7) Onderwysbulletin 15/72, 14 Julie 1972, Reg. 4.2, 4.4

Statutêre optrede teen ouers van leerlinge wat hul aan skoolversuim skuldig maak, geskied egter selde. Die eerste berig aangaande sodanige vervolging het aan die einde van 1975 verskyn tot 'n boete van R20 of 20 dae opgeskort vir 2 jaar vir drie egpare van Port Elizabeth opgelê is. ⁸⁾

Brindley voer die volgende redes vir swak skoolbywoning deur Kleurlingkinders in S.A. aan:

- die dubbelskofstelsel maak dit moeilik om te bepaal of 'n leerling in die skool moet wees; (die kind wat in die oggend op straat is, is moontlik by 'n middagskof ingeskakel);
- ouers hou nie toesig oor skoolbywoning of die doen van huiswerk deur hul kinders nie;
- die vakinhoud hou nie verband met die leerling se lewensomstandighede nie, en
- bendes lok kinders weg van die skool. ⁹⁾

Tans bepaal die Direkteur van Onderwys dat skoolversuim as volg gehanteer word:

Die ouer word per poskaart (K.E. 70) van die leerling se

8) "Children not at School: Fines", The Cape Herald, 22/11/1975

9) Brindley, M.: Western Coloured Township, Raven Press, Johannesburg, 1974, p. 30

afwesigheid verwittig. Terselfdertyd word na die rede verneem waarom die kind nie die skool bywoon nie. Aangesien die meeste ouers werk, word gevind dat hierdie poskaarte dikwels deur die kinders self onderskep word. Intussen probeer die hoof en personeel om persoonlik kontakte te maak met die ouers of die kind. Indien geen sukses behaal word nie, word die saak na die skoolkomitee verwys, wat dan ook 'n skrywe aan die ouers rig (K.E. 123).

Hierna word die aangeleentheid na die streeksverteenvoerder van die Administrasie van Kleurlingsake verwys vir optrede, per K.E. 124 hetsy vir verwysing vir sielkundige aandag of verwysing na die afdeling Welsyn.

Die stelsel waarvolgens skoolversuim gehanteer word, is dus tydrowend en word gestrem deur die feit dat strenger beheermaatreëls nie vanuit die skool self geskied nie.¹⁰⁾

(b) Dubbelskofklasse

Nog 'n faktor wat 'n invloed uitoefen op leerlinge se aanpassing en vordering in die skool, is die dubbelskofstelsel.

Hierdie stelsel wat weens groot getalle en gebrek aan voldoende akkommodasie aan die begin van die sewentiger jare ingestel is, hou nadelige gevolge in weens die feit dat:

10) Vir verdere kritiek op hierdie stelsel sien Hoofstuk 8(b), p. 179

- middagskofleerlinge in substanderds en standerds 4 $\frac{1}{2}$ en 7 uur respektiewelik minder onderrig ontvang per week as wat die geval normaalweg is,
- skofte oorvleuel en meebring dat by tye 60 tot 70 leerlinge in een klaskamer bymekaar is. Dit oorlaai nie alleen die onderwyser nie maar skep 'n steurende situasie vir leerlinge,
- die middagskof eers teen 12-uur 'n aanvang neem. Kinders is meesal soggens sonder toesig en verkeer ook in 'n uitgeputte toestand wanneer hul uiteindelik by die skool aansluit. ¹¹⁾

Lindgren sien die grootste nadeel verbonde aan 'n dubbelskofstelsel geleë in die feit dat oorvol klasse en oorwerkte onderwysers daartoe lei dat probleemgedrag nie in 'n vroeë stadium geïdentifiseer en behandel word nie. ¹²⁾ Sommige skoolhoofde stel die skoolterrein beskikbaar sodat leerlinge wat by die middagskof ingeskakel is, daar kan vergader. Dit hou die kinders van die straat af en verseker meer veiligheid. Vrye spel hou egter steurings in vir nabygeleë klasse.

(c) Gedifferensieerde Onderwys

Leerlinge verskil grootliks onderling wat betref aanleg, be-

-
- 11) Verslag van die Kommissie van Onderzoek na Aangeleenthede rakende die Kleurlingbevolkingsgroep: Op.cit., p.178
- 12) Lindgren, H.C.: Educational Psychology in the Classroom, John Wiley & Sons, New York, 1956, p. 164

langstelling, motivering en intellektuele vermoë. Gedifferensieerde onderwys kom nie tot sy reg nie weens gebrek aan tyd, akkommodasie en personeel. Veral vanaf standers I tot VII is weinig sprake van spesiale aandag aan die stadige leerder. Die leerling wat nie by die suiwer akademiese benadering kan byhou nie, raak moedeloos, beskou homself as 'n mislukking, presteer nog swakker en verlaat uiteindelik die skool. Gedifferensieerde onderwys sal vermoëns uitbou en die groot uitsaksyfer teenwerk.

(d) Voorligting

Die Administrasie van Kleurlingsake maak voorsiening vir 'n onderwyser-voorligtingsdiens met die volgende doelstellings:

" ... om op sistematiese en georganiseerde wyse die leerling deur individuele- en groepvoorligting, in sy totale opvoedkundige belewenis te help om sy vermoëns te ontdek, te verstaan en te ontwikkel, en hom daardeur in staat te stel om in sy eie lewe rigting te kry, 'n eie standpunt in te neem en gevolglik selfstandig 'n bydrae in die samelewing te lewer. Die leerling behoort dus by volwassenheid as volwaardige mens sy plek in die samelewing te kan volstaan". 13)

Hierdie voorligting wat gemik is op standerd V tot standerd X, word onder die volgende hoofde aangebied:

13) Handleiding en Program vir Voorligting, Spesiale Onderwysbulletin, Vol. 8, Nr. S1/73, 31 Julie 1973,

- Opvoedkundige voorligting
- Persoonlikheids-, maatskaplike en algemene voorligting
- Gesinsvoorligting
- Voorligting oor beroepskeuse of beroepsoriëntering.

Hierdie taak rus op die skouers van die hoof of die voorligteronderwyser en moet in groepverband vir een lesuur per week per klas aangebied word. 'n Kwart van die getal lesure aan groepsvoorligting bestee, moet aan persoonlike onderhoude met leerlinge gewy word. Skakeling met die hoof, ander personeel, skoolsielkundige en ouers word voorgeskryf.

Kleurlingonderwys maak voorsiening vir die aanstelling van skoolsielkundiges maar in byvoorbeeld die Wynbergstreek is daar slegs twee skoolsielkundiges beskikbaar met die gevolg dat net die dringendste gevalle vir aandag verwys word. Om dieselfde rede word I.K.-toetse net in uitsonderlike gevalle afgeneem.

Die feit dat strafmaatreëls teen skoolversuim nie effektief toegepas word nie, die gebruik van die dubbelskofstelsel, die onvoldoende gebruik van gedifferensieerde onderwys en onbevredigende voorligtingsdiens, dra by tot die ontstaan van probleme by leerlinge of die onbevredigende hantering en oplossing daarvan.

4. VORIGE ONDERSOEKE IN VERBAND MET SKOOL-MAATSKAPLIKE
WERK BY KLEURLINGSKOLE

Die Vakkundige Streekkomitee van die Administrasie van Kleurlingsake, Bellville, het reeds in die sestiger jare gewys op die behoefte aan 'n diens van skool-maatskaplike werk. 'n Aanbeveling in dié verband het aanleiding gegee tot 'n ondersoek wat ten doel gehad het om die wenslikheid van so 'n diens vas te stel. Dit is nodig geag na aanleiding van kommer wat bestaan het oor swak skoolprestasie, skoolversuim en vroeë skoolverlating.

Die ondersoek het ten doel gehad:

- "(a) Om te bepaal tot watter mate faktore wat buite die skool geleë is, aanleiding gee tot swak skolastiese prestasies en veral watter rol die volgende faktore in hierdie opsig speel:
- (i) gebrek aan behoorlike studiefasiliteite tuis;
 - (ii) gebrek aan toesig oor die leerlinge tuis;
 - (iii) die negatiewe gesindheid van die ouers teenoor die leerlinge;
 - (iv) aanpassingsprobleme wat deur die leerling in die skool ondervind word maar wat hoofsaaklik uit die gesinsituasie spruit.

- (b) om vas te stel tot watter mate welsyns-beamptes in hierdie opsig behulpsaam kan wees; en
- (c) om in die lig van die bevindinge 'n aanbeveling aan die Departement te doen oor die wenslikheid om skoolwelsynsdienste by Kleurlingskole in te stel". 14)

Die ondersoek was beperk tot twee voorbereidingskole en twee laerskole waarvan een elk geleë was in 'n sub-ekonomiese behuisingskema en twee in 'n buurt waar die inkomste van inwoners en die tipe wonings wat daar aangetref word varieer. Daar is beraam dat die onderwyspeil min of meer dieselfde was by al die skole. Uit die ondersoek het dit duidelik geblyk dat leerlinge uit skole in die behuisingskema minder gedragsprobleme openbaar en 'n lae druipsyfer het. Alhoewel hierdie leerlinge se ouers 'n laer inkomste gehad het en swakker behuising geniet het, was gesinsverhoudinge meer gunstig en is meer belangstelling in kinders se vordering getoon as wat die geval was by die gemengde buurt. Die ondersoek het hierdie verskil toegeskryf aan die goedgeorganiseerde welsynsdienste in die behuisingskema en die intensiewe gevallewerk wat aan ouers en kinders gelewer word deur maatskaplike werkers verbonde aan die lig-

14) Verslag oor Voorlopige Onderzoek van die Moontlike Instelling van Skoolwelsynsdienste by Kleurlingskole, Augustus 1967, p. 2

gaam wat die sub-ekonomiese skema beheer, naamlik die Stedelike Behuisingsbond. Die bevindinge is as volg saamgevat:

"Die slotsom waartoe gekom is, is dat hierdie ondersoek bewys dat 'n goed georganiseerde welsynsdiens wat op gesinsorg toegespits is, wel 'n belangrike bydrae tot beter skolastiese prestasies van leerlinge kan lewer".¹⁵⁾

In die lig van finansiële- en personeeltekorte indertyd is slegs kennis geneem van die verslag.

Besorgdheid oor swak skoolbywoning en die hoë uitsaksyfer het daartoe gelei dat daar aan die einde van 1970 op proefondervindelike basis 'n skoolwelsynsdiens in die Wynbergstreek ingestel is. Vyftien verteenwoordigende skole is uit 'n totaal van 220 betrek. Die diens het vanuit die betrokke streekkantoor van die Administrasie van Kleurlingsake geskied. Gevalle van skoolversuim, vroeë skoolverlating of swak prestasie is hanteer. Die hoof moes probleemgevalle verwys na die skoolsielkundige vir plasing in aanpassingsklasse of die geval moes verwys word na die Vak kundige Welsynsafdeling van die streekkantoor vir die nodige aandag. Genoemde gevalle is eers deur die afdeling Keuring gehanteer. Dit het meegebring dat leerlinge en ouers na die streekkantoor moes gaan vir onderhoude. Gevalle wat meer intensiewe of langtermynaandag geverg het, is later

15) Ibid., p. 25

na die afdeling Velddienste verwys. Uit 'n totaal van 300 gevalle wat verwys is, was 90% aangewese op maatskaplike werk hulp en 10% op sielkundige hulp. Daar is konserwatief bereken dat indien al 220 skole in die Wynbergstreek betrek sou word, tussen 4 000 en 5 000 leerlinge uit 'n totaal van 121 000 moontlik aandag sou vereis. ¹⁶⁾ In die hele Republiek sal hierdie syfer vier maal groter wees. (Een kwart van die totale Kleurlingbevolking van die Republiek is in die Wynbergstreek woonagtig).

Uit die 4 skole in die huidige ondersoek betrek, is slegs 4 leerlinge na hierdie welsynsdiens verwys - 'n bewys dat daar nie funksioneel van die diens gebruik gemaak is nie.

Hierdie diens was nie effektief nie weens die feit dat dit nie vanuit die skool aangebied is nie, kontak met personeel nie persoonlik kon geskied nie, daar nie noue voeling met die skoolopset was nie en baie tyd verlore gegaan het met die verwysingstelsel.

Die ondersoek het egter 'n groot behoefte beklemtoon soos uit die volgende stelling blyk:

"Twintig duisend van die totale Kleurling skoolbevolking is blykbaar poten-

16) Notule van die Konferensie van Maatskaplike Werkers gehou op 8 en 9 Februarie 1972, Administrasie van Kleurlingsake, Kaapstad, p. 3

siële sorgbehoewende kinders. Om statutêr op te tree ten opsigte van al hierdie kinders is onmoontlik en sal ook nie wenslik wees nie. Die oplossing lê eerder in voorkomingswerk". 17)

Resultate van die ondersoek is by 'n konferensie van maatskaplike werk verbonde aan die Administrasie van Kleurlingsake gedurende Februarie 1972 bespreek en die behoefte aan so 'n diens is weer eens beklemtoon. 'n Spreker oor dié onderwerp het die volgende mening gehuldig:

"Ek wil dus aanbeveel dat skoolwelsynsdienste ingestel en uitgebrei behoort te word, en omdat dit myns insiens so 'n belangrike voorkomingsdiens is, sal dit op die lange duur vir die staat baie koste bespaar aan dienste ten opsigte van swak geskoolde, gedragafwykende en misdadige volwassenes". 18)

Die feit dat genoemde ondersoeke geloods is en die gevolgtrekkings waartoe gekom is, lewer bewys van die oortuiging wat daar by die Administrasie van Kleurlingsake bestaan oor die wenslikheid van die instelling van 'n diens van skoolmaatskaplike werk.

5. SAMEVATTING

Kleurlingonderwys in S.A. het in die middel van die 17de eeu 'n aanvang geneem toe alle bevolkingsgroepe gesamentlik deur sendelinge onderrig is. Aan die begin van die 20ste

17) Ibid., p. 3

18) Ibid., p. 5

eeu het die politieke struktuur daartoe gelei dat Kleurling-onderwys apart begin ontwikkel het. Hierdie skeiding, gepaardgaande met groot getalle skoolpligtiges, grootskaalse armoede en maatskaplike wantoestande het sekere tendense tot gevolg gehad wat weer verdere probleme in die hand gewerk het. Weens armoede en die uithuisigheid van beide moeder en vader in 'n poging om die gesinsinkomste aan te vul, was daar selde toesig tuis oor skoolpligtige kinders en was skoolversuim aan die orde van die dag. As gevolg van die noodsaaklikheid om tot die gesinsinkomste by te dra, verlaat kinders dikwels op 'n vroeë ouderdom die skool. Die Wet op Onderwys vir Kleurlinge (Wet nr. 47 van 1963) Art..23(i) poog om hierdie situasie te verbeter, maar word tot op hierdie tydstip nie effektief toegepas nie.

Die groot getalle kinders wat skoolpligtig is, gepaardgaande met finansiële tekorte wat gebrekkige akkommodasie en personeeltekorte tot gevolg het, het aanleiding gegee tot die dubbelskofstelsel wat uit die aard van die saak uiters ongewensd is. Ander negatiewe faktore eie aan Kleurling-onderwys is die gebrek aan gedifferensieerde onderwys en die onbevredigende voorligtingsdiens soos tans in werking. Hierdie toestande het lank reeds klem geplaas op die noodsaaklikheid van verandering en ook op die wenslikheid om probleme wat tans by leerlinge bestaan, te hanteer. In die lig hiervan is ondersoek geloods en bewyse gelewer van die behoefte wat daar by Kleurlingskole bestaan vir 'n diens van skool-maatskaplike werk.

HOOFSTUK VII

ONDERSOEK NA DIE WENSLIKHEID VAN 'N DIENS VAN SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK BY VIER KLEUR- LINGSKOLE IN DIE WYNBERG-STREEK

1. INLEIDING

Die belangstelling van die Administrasie van Kleurlingsake in skool-maatskaplike werk spruit onder andere uit die resultate van die twee ondersoeke wat deur die Administrasie geloods is, naamlik een in 'n behuisingskema in die Bellville-streek en een vanuit die Wynberg Streekkantoor.¹⁾ Die Administrasie was dus simpatiek toe toestemming versoek is om hierdie ondersoek by Kleurlingskole in die Wynbergstreek te doen en samewerking is deurgaans verleen.

Daar is besluit om die ondersoek by Kleurlingskole te doen aangesien verskeie ondersoeke in ander dele van die Republiek met betrekking tot blanke skole onderweg was en een reeds afgehandel is. Skool-maatskaplike werk is nodig in belang van alle leerlinge.

2. VELDWERK

Na oriëntering ten opsigte van skool-maatskaplike werk deur middel van bestudering van die beskikbare literatuur, is daar met die Kommissaris van Kleurlingsake kontak gemaak.

1) Sien Hoofstuk 6

'n Persoonlike onderhoud is gereël waartydens die Kommissaris, die Adjunk-Direkteur van Onderwys, die Hoof Afdeling Sielkundige Dienste, die Hoofvakkundige (Welsyn) en die promotor vir hierdie studie teenwoordig was. Skool-maatskaplike werk is in die breë bespreek en van die Administrasie se belangstelling is kennis geneem. Die onderskeie afdelings wat by die bespreking betrokke was, naamlik Onderwys, Sielkundige Dienste en Welsyn het verskillende interpretasies geheg aan die implimentering van so 'n diens maar daar was eenstemmigheid oor die behoefte aan sodanige diens. Tydens die samespreking is verlof gevra om die beplande ondersoek uit te voer. Goedkeuring is daarna skriftelik aangevra en is verleen op voorwaarde dat:

- (a) die voorgenome besoeke vooraf met die betrokke skoolhoofde gereël word;
- (b) besoeke tot 'n minimum beperk word en nie die normale werksaamhede van die skool strem of ontwrig nie;
- (c) gegewens ingewin, as streng vertroulik beskou word en op so 'n wyse aangewend word dat dit nie die Administrasie of enige leerling benadeel of inkrimineer nie; en
- (d) die Administrasie voorsien word van 'n afskrif van die verhandeling. 2)

2) Sien Bylae B

Hierna is weer samesprekings gevoer met die Direkteur van Onderwys asook met ander belanghebbende amptenare. Die beplande prosedure tydens die ondersoek is bespreek, goedgekeur en die ondersoekveld is deur die Direkteur afgebaan. Die Hoofinspekteur het vervolgens die onderskeie skoolhoofde gekontak, die ondersoek kortliks verduidelik en die hoofde se samewerking versoek. Die ondersoeker het daarna persoonlik met die skoolhoofde in verbinding getree, meer inligting oor 'n stelsel van skool-maatskaplike werk meegedeel en die hoofde verder gemotiveer tot samewerking. Die vraelyste ³⁾ wat vooraf deur die Kommissaris goedgekeur is, is oorhandig vir voltooiing deur die personeel. Skoolhoofde het onderneem om hul personeel aangaande die aard van die ondersoek in te lig en hul tot deelname te motiveer. Aangesien die personeel slegs die voorkoms van probleme moes aandui, is breedvoerige besprekings met hulle oor die aard en doel van skool-maatskaplike werk in die lig van hul beperkte tyd, (eksamens was op hande) onnodig geag. Indien daar wel geleentheid was vir samesprekings met onderwysers, kon daar moontlik veel bereik geword het in die bekendstelling van die diens en sou meer aan die lig gekom het aangaande onderwysers se houding ten opsigte van die wenslikheid van so 'n diens. Tydens 'n tweede onderhoud met die skoolhoofde is die voltooide vraelyste ingevorder.

In 'n poging om 'n beeld te vorm van die omgewing waarin skole geleë is, is daar onderhoude gevoer met skoolhoofde, onder-

3) Sien Bylae A

wysers, maatskaplike werkers by gemeenskapsentrums en amptenare by behuisingskantore en biblioteke.

3. VELDAFBAKENING

(a) Motivering vir keuse van areas waarin die skole geleë is

Die Direkteur van Onderwys het aanbeveel dat twee laerskole en twee hoërskole betrek word by die ondersoek. 'n Laerskool en 'n hoërskool moes geleë wees in 'n ou gevestigde en gemiddelde buurt wat betref gesinsinkomste en tipe behuising, en 'n laerskool en 'n hoërskool in 'n relatief nuwe hervestigde sub-ekonomiese area. Hierdie indeling het ten doel gehad om eerstens die aantal probleme by leerlinge in die laerskool te vergelyk met die aantal probleme deur leerlinge in die hoërskool ervaar, en tweedens om vas te stel of die aard en omvang van probleme by leerlinge uit die laer inkomstegroep, beduidend verskil van dié probleme wat deur leerlinge uit die hoër inkomstegroep ervaar word.

(b) Vergelyking van die gemeenskappe waaruit leerlinge van die verskillende skole afkomstig is

Die area waar 'n kind woon, oefen 'n groot invloed uit op sy ontwikkeling. Probleme wat uit omgewingstoestande spruit, manifesteer dikwels in die skoolsituasie en beïnvloed die leerlinge se vordering. Die skool moet ook rekening hou

met die kind se omgewing om hom beter te bereik en tot hulp te wees in sy opvoeding. Die skool en gemeenskap beïnvloed mekaar dus wedersyds. Ten einde 'n beeld te vorm van die skole wat by die ondersoek betrek was, word dit nodig geag om vooraf 'n beskrywing van die onderskeie areas te gee. Elke gebied word apart beskryf volgens die beskikbare gemeenskapsbronne, die leemtes en algemene kenmerke. Waar evaluatiewe opmerkinge gemaak word, is dit, behalwe waar anders gemeld, gegrond op die menings van inwoners van die betrokke gebiede. In belang van konfidentialiteit word na die laerskole verwys as L 1 en L 2 en na die Hoërskole as H 1 en H2. Area L 1 dui dus op die gebied wat deur skool L 1 bedien word.

Area L 1: Area L 1 is 'n sub-ekonomiese behuisingskema wat ongeveer 'n dekade gelede tot stand gekom het. Die inwoners is meesal hervestigde gesinne. Tydens die ondersoek het die gebied beskik oor voldoende gesondheidsdienste, vier gemeenskapsentrums, drie speelterreine, 'n poskantoor, verskeie kerke, 'n polisiëkantoor, 'n winkel, 'n supermark binne loopafstand en busvervoer. Area L 1 is 'n arm gemeenskap wat ver geleë is van die industriële area en dus ook van werkplekke. Die gebied het oor geen bioskoop of ander vermaaklikheidsfasiliteite beskik nie. Jongmense mag onder toesig van die gemeenskapsentrum gebruik maak. Openbare telefoondienste was nog nie aangelê nie. Die bestaande speelterreine was nie doeltreffend nie weens die feit dat daar geen toesig was nie en kinders deur ouer werklose jeug gemolesteer word. Die grootste

negatiewe faktor is die inwoners se gebrek aan identifika-sie met hul omgewing. Aangesien gesinne uit verskillende gebiede hervestig is en van vooraf vriende moes maak, het dit tot ontevredenheid by inwoners en 'n koue atmosfeer in die algemeen aanleiding gegee. Bendes het nadat die woon-gebied aangelê is, 'n skrikbewind gevoer. Dit word tans in 'n mate aan bande gelê deur die inwoners self. Hierdie groep wat as die "peace makers" bekend staan, bring die inwoners nader aan mekaar en help in die opbou van die groepsgees.

Area L2: Die tweede laerskool is geleë in 'n gevestigde area waar behuising meesal bestaan uit privaat-eiendom. Die gebied het 'n eie identiteit en vorm 'n geslote gemeen-skap. Die area beskik oor gesondheidsdienste, telefoon-dienste, 'n polisiekantoor, kerke, bus- en treinvervoer, winkels en 'n supermark binne maklike bereik. 'n Mobiele biblioteek bedien die area. Hierdie woongebied is naby groot besighede en nywerheidsentra geleë. Meer werksge-leenthede is dus beskikbaar as by L 1 en dit kan gouer en goedkoper bereik word.

Area H1: Alhoewel dit 'n ouer woongebied is en oor minder woonsteleenhede beskik, toon hierdie area 'n sterk ooreen-koms met area L 1. Dit is 'n sub-ekonomiese behuisingskema waarvan die bewoners hervestigde gesinne uit verskeie ge-biede is. 'n Daghospitaal bedien die gebied asook 'n biblio-teek, poskantoor, kerke, winkels en telefoondienste is

beskikbaar. Bus- en treinvervoer bring supermarkte en werkplekke binne bereik. 'n Gemeenskapsentrum lewer 'n groot bydrae ten opsigte van konstruktiewe vryetydsbesteding. Ballet, judo en ander aktiwiteite word aangebied. Sedert hierdie gesinne die huise betrek het, het die getalle weens natuurlike aanwas so toegeneem dat oorbewoning tans 'n groot probleem is. Alhoewel verder ontwikkel as L 1, is hier ook nie 'n sterk gemeenskapsgevoel nie.

Volgens die skoolhoof is dit 'n baie arm gemeenskap. Ouers het self weinig skool- en ander vorms van opleiding geniet en beskik nie oor insig om hul kinders aan te moedig om te studeer nie. Hoërskoolopleiding word dikwels onnodig geag. Kinders word ontmoedig en aangeraai of beveel om die skool te verlaat om die gesinsinkomste aan te vul.

Area H 2: Area H 2 is 'n gevestigde gebied bestaande uit privaateiendom van 'n bo-gemiddelde inkomstegroep. Dit toon 'n sterk ooreenkoms met area L 2. Die gebied beskik oor al die nodige gemeenskapsbronne en is ook weens die sentrale ligging binne bereik van groot besigheidssentra. Dit is meer stedelik as die ander gebiede en bied veel meer werkseleenthede. Ontspanningsfasiliteite is egter ook hier onvoldoende. Daar is bv. nie genoeg speelterreine nie, kommersiële vermaak is beskikbaar maar nie geleentheid vir konstruktiewe vryetydsbesteding nie. Enkele bendes kom voor wat deur leerlinge as helde beskou word, en dus 'n sterk negatiewe invloed uitoefen.

(c) Beskrywing van die skole by die ondersoek betrek

Die onderskeie skole word vervolgens kortliks beskryf aan die hand van leerlingtalle en personeelsterkte van elk asook die mate van skakeling wat daar tussen die skool en die gemeenskap bestaan. Die skool en die gemeenskap waarin dit geleë is, beïnvloed mekaar wedersyds. Die mate waarin daar skakeling is bepaal hoe diepgaande hierdie invloed is.

TABEL NR. 1VERGELYKING VAN SKOLE

Skool	Tipe skool	Area	Totale leerlingtal	Aantal Onderwysers	Aantal leerlinge per onderwyser
L 1	Laerskool	Hervestig Sub-ekonomies	1360	36	38
L 2	Laerskool	Gevestig Privaat eiendom	736	26	28
H 1	Hoërskool	Hervestig Sub-ekonomies	774	27	29
H 2	Hoërskool	Gevestig Privaat eiendom	649	25	26

Die laerskool sowel as die hoërskool in die sub-ekonomiese areas het dus groter getalle leerlinge (1360 en 774 onderskeidelik) as wat die geval is by die laer- en hoërskool in die gevestigde areas (736 en 649 onderskeidelik). So ook is klasse in die behuisingskemas groter, onderwysers verkeer dus onder meer druk en leerlinge geniet minder persoonlike aandag as wat die geval in die gevestigde areas is.

Skakeling tussen skool en gemeenskap

Skool L 1: Die hoof sien sy taak wyer as die onderrig van leerlinge. In die lig van die groot invloed wat ouers op leerlinge kan uitoefen, beskou hy die opvoeding van die ouers net so belangrik as die onderrig van hul kinders. Met toelating van 'n leerling tot die skool, word 'n onderhoud met een of beide ouers gevoer. Die skool word bekend gestel, die ouers verseker van die personeel se belangstelling in hul kind en 'n beroep word op hulle gedoen om hul samewerking te verleen in belang van die kind. Kwartaal-likse ouer-onderwyservergaderings word aanskoulik en interessant aangebied om soveel moontlik van die ouers te bereik. Die hoof meen dat hierdie benadering reeds vrugte afgewerp het en dat daar 'n verbetering in die ouers se houding teenoor die skool is as wat die geval was kort na die opening van die skool.

Skool L 2: Skool L 2 speel 'n aktiewe rol in die gemeenskap. Die hoof stel opreg belang in die leerling en die na-skoolse jeug. Hy glo dat die skool in diens van die gemeenskap moet staan aangesien dit wedersydse voordele inhou.

Voor die hoof in die jeug begin belangstel het, was die skool in 'n groot mate geteister deur vandalisme. So byvoorbeeld moes ruite gereeld vervang en ander reparasies aangebring word. 'n Jeuggroep is in die lewe geroep, gebaseer op die waarde van konstruktiewe vryetydsbesteding, die behoefte by jong mense om aan 'n groep te behoort en die voordele wat dit inhou. Die groep het tydens die ondersoek uit 35 lede bestaan. 'n Komitee van 5 is verantwoordelik vir die funksionering van die groep, veral ten opsigte van die versorging van die lokaal, apparaat en vir die dissiplinering van die lede. 'n Onderwyser is beskikbaar maar hy vergader nie saam met die groep nie. Werwing van lede, waarvan ses skoolkinders, geskied deurdat die verantwoordelike onderwyser die komitee inlig aangaande 'n jeugdige wat moontlik by die groep kan baat vind. Veral jeugdiges wat die eerste maal met die gereg gebots het, word betrek. Die jeuggroep maak dan op onopvallende wyse met die jeugdige kennis deur geleidelik kontak te verskerp, belangstellingste verneem en uiteindelik, soms ná maande, die lid uit te nooi na 'n byeenkoms. Hierdie vertroue en

belangstelling in die jongmense hou nie alleen voordele vir die groeplede self in nie. Die groep identifiseer homself met die skool waar die geleentheid tot konstruktiewe vryetydsbesteding geniet word. Gevolglik word die skool en skooleiendom tans eerder beskerm as beskadig.

Die skool word ook beskikbaar gestel aan 'n kerk-jeuggroep en twee ander godsdienstige groepe wat weekliks vergader.

Daarby is die skoolterrein ook naskools beskikbaar sodat kinders daar kan speel. Dit hou dit kinders van die straat af en omdat die hek oop is, word die draadomheining nie meer soos voorheen, beskadig nie.

Uit die voorafgaande is die waarde van die skool se betrokkenheid by die gemeenskap duidelik. Dit verg wel meer tyd en energie van enkele vrywillige personeellede, maar lewer 'n grootse geleentheid wat nie alleen met voordeel deur ander nagevolg kan word nie, maar effektief uitgebrei kan word tot die inskakeling van volwasse lede van die gemeenskap.

Skool H 1: Hierdie skool lewer geen bydrae na buite ter verstewiging van die band met die gemeenskap nie. Dit hang saam met die feit dat die hoof en personeel goed gekwalifiseerde persone is wat relatief hoë salarisse ontvang en gevolglik in verafgeleë en duurder areas woon. Hulle is nie betrokke by die gemeenskap nie en ook nie na ure, veral saans,

beskikbaar om vrywillig hulp te verleen nie. In hierdie area is 'n groot behoefte aan konstruktiewe vryetydsbesteding by die jeug as teenvoeter vir bendes waaronder die gebied gebuk gaan, en ook aan groepwerk met ouers in belang van volwasse opvoeding.

Skool H2: Skool H 2 vorm 'n geslote sisteem en verrig geen taak ten opsigte van die gemeenskap anders as die gebruikelike ouer- onderwyservergaderings nie. Die skool het prestige waarde en toelating tot die skool is 'n gesogte voorreg.

4. DIE VRAELYS

(a) Bespreking van die vraelys

Die doel met en aard van die vraelys word vervolgens kortliks bespreek. Om meer lig te werp op die resultate, wat verkry is, word die verskillende skole se hantering van die vraelys daarna ontleed.

In die breë het die vraelys ten doel gehad om te bepaal hoeveel leerlinge probleme ervaar wat maatskaplike werk aandag verg, en dus op 'n behoefte aan 'n diens van skoolmaatskaplike werk wys. Daarbenewens was dit die doel om vas te stel hoe die skole met mekaar vergelyk. Hiermee is beoog om te bepaal of leerlinge van 'n hervestigde gemeenskap in 'n behuisingskema noemenswaardig verskillende

probleme ervaar as wat die geval is met leerlinge woonagtig in 'n ouer en meer gegoede omgewing. Meer spesifiek is gepoog om die moontlike verband na te speur wat daar onderling mag bestaan tussen faktore soos geslag, standerd, skoolbywoning, fisiese probleme, prestasie en persoonlike of huislike probleme. Daar is ook gepoog om vas te stel hoe leerlinge se probleme in die verlede hanteer is. Ruimte is gelaat vir opmerkings deur onderwysers. Laasgenoemde het ten doel gehad om die onderwyser se kennis aangaande en belangstelling in 'n leerling te peil.

Onderwysers is versoek om 'n vraelys te voltooi ten opsigte van elke leerling wat:

- in verhouding tot sy vermoë onbevredigend presteer;
- probleme met skoolbywoning lewer, en
- enige van die volgende probleme openbaar:

steurende gedrag

ongedissiplineerdheid

onttrekking van situasie

angstigtheid

gespannendheid

onvermoë om te konsentreer

onvermoë om vriende te maak

oorafhanklikheid van onderwyser

gebruik van dwelm-middele

onvoldoende voeding

onvoldoende kleding ⁴⁾

Die ondersoek is teen die einde van die akademiese jaar gedoen omdat gereken is dat onderwysers teen daardie tyd die leerlinge beter sal ken as vroeër in die jaar. Aangesien hierdie periode egter deur druk werksaamhede gekenmerk word en daar nie op veel van die onderwysers se tyd inbreuk gemaak kon word nie, was 'n lang vraelys onprakties. Daar is gevolglik van 'n kort, maar omvattende vraelys gebruik gemaak.

(b) Die aantal vraelyste wat voltooi is

Tabel nommer 2 bied 'n uiteensetting van die aantal vraelyste wat t.o.v. die onderskeie skole voltooi is.

4) Genoemde probleme is geselekteer op grond van 'n literatuurstudie en vorige soortgelyke ondersoeke.

TABEL NR. 2AANTAL VRAELYSTE VOLTOOI

Skool	Area	Getal Vraelyste Voltooi	Totale Leerling- tal	Probleem- Persenta- sie
L 1	Hervestig Sub-ekono- mies	98	1360	7,2
L 2	Gevestig Privaat eiendom	68	736	9,2
H 1	Hervestig Sub-ekono- mies	66	774	8,5
H 2	Gevestig Privaat eiendom	63	649	9,7

Bogenoemde syfers dui dus op 'n lae probleemtal (8,7% gemiddeld). Literatuur oor die onderwerp verwys na 10% as 'n normale voorkomsyfer. Hierdie syfer word dus as konserwatief beskou en hang waarskynlik saam met onderwysers se hantering van en houding t.o.v. die vraelys.⁵⁾

- onvermoë by die personeel om probleme te identifiseer en onkunde aangaande die aard en erns van hierdie probleme;

5) Sien Hoofstuk I, pp. 5 - 6

- gebrek aan belangstelling by die onderwysers in die leerlinge;
- dat die onderwysprofessie se beskerming van sy eie terrein (die hoof beskerm die skool se naam en onderwysers huiwer om probleme te noem uit vrees dat dit refleksie werp op sy bekwaamheid), en
- ten spyte van herhaaldelike versekering aangaande die vertrouelike aard van die ondersoek, het sommige onderwysers gehuiwer om inligting aangaande die leerlinge te verskaf.

Indien die 4 skole wat by die ondersoek betrek is as verteenwoordigend beskou word, dui 8,7% op meer as 13 000 leerlinge wat, alleenlik in die Wynberg-streek, probleme ervaar. Ten spyte van hierdie konserwatiewe syfer word dit beduidend beskou in die lig van die oorweldigende aantal leerlinge waarop dit in die algemeen dui.

(c) Hantering van die vraelys

Daar is verskeie faktore wat 'n invloed op 'n onderwyser se hantering van die vraelys kon uitoefen, naamlik die mate waarin die onderwyser in leerlinge belangstel, asook sy motivering en bereidheid tot samewerking. Die aantal leerlinge wat 'n onderwyser in sy klas het, bepaal ook sy

werkdrukke en die hoeveelheid tyd wat beskikbaar is vir addisionele take, soos bv. deelname aan 'n ondersoek van hierdie aard. Tabel nr. 1, p. 151 bied 'n uiteensetting van die aantal leerlinge per onderwyser in die onderskeie skole.

Skool L 1 het weens die groot leerlingtal en die tekort aan personeel en akkommodasie, 'n dubbelskofstelsel. Dit bring mee dat onderwysers se dag langer en meer uitputtend is as wat normaalweg die geval is. Uit tabel nr. 1 blyk dit dat onderwysers in skole L 1 en H 1 groter klasse hanteer as wat die geval is in skole L 2 en H 2. Deelname aan en samewerking tydens die ondersoek was dus moeiliker vir skole L 1 en H 1 as vir skole L 2 en H 2. By hoërskole bring vakonderrig gedurige klaswisseling mee, en beskik 'n onderwyser oor minder geleentheid om leerlinge goed te leer ken as wat in die geval van laerskole is waar die onderwyser vir die grootste gedeelte van die skooldag dieselfde klas hanteer. Dit was dus vir hoërskoolpersoneel moeiliker om die vraelys juis en volledig in te vul.

Vergelyking van die verskillende skole se hantering van die vraelys: Onderwysers se hantering van die item "opmerkings" in die vraelys kan as 'n maatstaf dien om samewerking te evalueer.

TABEL NR. 3VOLTOOIING VAN VRAELYS

Skool	Vraelyste Voltooi	Geen op- merkings	Persentasie
L 1	98	34	35
L 2	68	37	54
H 1	66	41	62
H 2	63	8	13

Daar moet op gelet word dat van die 34 vraelyste wat son-
der opmerkings was by skool L 1, 11 van een onderwyser
afkomstig was. By skool H 2 was die 8 vraelyste sonder
opmerkings deur een onderwyser voltooi.

Vervolgens word elke skool se hantering van die vraelys
afsonderlike beskou.

Skool L 1: As in ag geneem word dat by hierdie skool 11
vraelyste deur 1 onderwyser voltooi is sonder opmerkings,
dan kan afgelei word dat:

- onderwysers goed gemotiveer was tot betekenisvolle bydrae;
- onderwysers ten spyte van druk werksaamhede hul leer-
linge ken;

- onderwysers, veral gelet op die gehalte en volledigheid van die opmerkings, deurgaans opreg belangstel in leerlinge.

Die hoof is 'n aangename maar streng dissiplinêre persoon en moet krediet kry vir sy personeel se belangstelling. Volgens hom herinner hy gereeld die personeel dat leerlinge die produk van hul huise is en dat kennis daarvan essensieël is om die leerling te verstaan.

Skool L 2: Ten spyte van enkele onderwysers wat, soos die hoof, opreg belangstel in leerlinge, weerspieël die gebrek aan opmerking dat:

- onderwysers nie soveel betrokke is by leerlinge as wat die geval by L 1 is nie, en
- onderwysers ten spyte van 'n beter area waarmee hul kan identifiseer, minder kennis dra van die huislike omstandighede van die kinders.

Skool H 1: Daar is baie moeite ondervind om al die vraelyste van hierdie skool in te vorder. Op grond van gesprekke tussen die hoof en sy personeel aangehoor, word sy outoriteit en handhawing van dissipline bevraagteken. Die hoof is derhalwe ten dele verantwoordelik vir die personeel se laksheid. Die doel met die ondersoek sowel as die belang van al die onderwysers se deelname moes 'n tweede maal verduidelik word voordat beter reaksie verkry is.

Die feit dat 62% van die vraelyste nie van opmerkinge vergesel was nie, dui op die personeel se belangeloosheid. Op grond hiervan, kan dus met reg aanvaar word dat die werklike aantal leerlinge met probleme veel hoër is.

Skool H 2: Dit was duidelik dat die hoof van H 2 ten volle in beheer van sake is en sy personeel positief aanvoer. Behalwe vir een uitsondering, het die hantering van die vraelys getuig van:

- onderwysers se motivering tot 'n positiewe bydrae, en
- onderwysers se belangstelling in die leerlinge en hul omstandighede.

Hierdie uiteensetting onderskryf Andrews se stelling dat onderwysers se houding teenoor leerlinge grootliks bepaal word deur die spesifieke skool waaraan hulle verbonde is.⁶⁾ Daarby hang onderwysers se hantering van die vraelys saam met hul interpretasie van die verskillende items. So word wangedrag byvoorbeeld verskillend gehanteer en geïnterpreteer deur die onderskeie skole. Wat daaronder verstaan word, is die resultaat van die interaksie tussen leerling-eienskappe en skooltoestande.⁷⁾ 'n Skool wat net op

6) Andrews, C.: "Social Work in Relation to Schools", Social Work Today, Vol. 4, No 25, Maart 1974, p. 800

7) Vinter, R.D. & Sarri, R.C.: "Malperformance in the Public School: A Groupwork Approach", Social Work, Vol. 10, No 1, p. 4

prestasie ingestel is, sal meer aandag verleen aan swak vordering as aan ernstige emosionele probleme. Verder word sommige onderwysers se begrip aangaande leerlinge se probleme gestrem deur die feit dat tekens van respek en belangstelling van die kant van die onderwyser deur sommige leerlinge misbruik word. Dit geskied veral by leerlinge met gedragsprobleme. 8)

5. SAMEVATTING

Die ondersoek na die wenslikheid van 'n diens van skool-maatskaplike werk by Kleurlingskole in Kaapland is in die Wynberg-streek uitgevoer aangesien hierdie area een kwart van die Kleurlingbevolking van die Republiek huisves en dus as verteenwoordigend beskou word. 'n Laerskool en 'n hoërskool in 'n hervestigde behuisingskema, asook 'n laerskool en- hoërskool in 'n gevestigde gemengde buurt is by die ondersoek betrek.

'n Kort vraelys het ten doel gehad om vas te stel hoeveel leerlinge probleme ervaar en of die aard en aantal probleme verskil tussen laer- en hoërskoolleerlinge en volgens die tipe omgewing waarin leerlinge woon. Samewerking van die kant van onderwysers was nie deurgaans na wense nie, maar die voltooide vraelyste het nogtans op so 'n groot aantal leerlinge met probleme gedui, dat gegewens tog betekenisvol is.

8) Andrews, C.: Op. cit., p. 800

HOOFSTUK VIII

BEVINDINGE

1. INLEIDING

In Hoofstuk 7 is die verskillende skole se hantering van die vraelys bespreek ten einde meer lig te werp op die resultate wat in hierdie hoofstuk bespreek word. Ten spyte daarvan dat die skole se samewerking nie deurgaans na wense was nie, is die resultate insiggewend en kan daar tot interessante gevolgtrekkings gekom word wat nie alleen duidelik wys op 'n behoefte aan 'n diens van skool-maatskaplike werk nie, maar as waardevolle verwysingsraamwerk kan dien waar so 'n diens wel geïmplementeer word.

2. BEVINDINGE EN GEVOLGTREKKINGS

(a) Geslag

Vraelyste is voltooi ten opsigte van 105 dogters en 190 seuns. Uit die totaal van 295 leerlinge was 35,6% dus dogters en 64,4% seuns. Die verskynsel dat seuns deurgaans meer probleme ervaar as wat by dogters die geval is, word in hierdie hoofstuk op p. 194, bespreek.

Verspreiding:

Volgens geslag geoordeel het probleme as volg in die verskillende standerds voorgekom:

TABEL NR. 4

VERSPREIDING VAN PROBLEME VOLGENS GESLAG EN STANDERD

Laerskole							
L 1				L 2			
Standerd	Manlik	Vroulik	Totaal	Standerd	Manlik	Vroulik	Totaal
A	12	10	22	A	10	0	10
B	14	10	24	B	6	0	6
1	12	8	20	1	11	6	17
2	5	3	8	2	1	3	4
3	2	3	5	3	3	2	5
4	5	5	10	4	8	3	11
5	5	4	9	5	11	4	15
Totaal	55	43	98	Totaal	50	18	68
Persentasie	56,1	43,9		Persentasie	73,5	26,5	
Hoërskole							
H 1				H 2			
6	8	3	11	6	13	6	19
7	18	22	40	7	16	7	23
8	12	2	14	8	9	4	13
9	1	0	1	9	4	0	4
10	0	0	0	10	4	0	4
Totaal	39	27	66	Totaal	46	17	63
Persentasie	59,1	40,9		Persentasie	73,0	27,0	

Behalwe in 3 gevalle (L 1 St. 2 L 2 St. 2, H 1 St. 7) het elke klas meer seuns as dogters met probleme opgelewer. Hierdie syfers steun die algemene opvatting dat seuns meer as dogters geneig is om probleme te openbaar.¹⁾ Ook in die Lancashire-projek is daar by veel meer seuns as dogters probleme gevind.²⁾

Dit is interessant om daarop te let dat die verskille in die aantal seuns en dogters heelwat kleiner is by skool L 1 en H 1 as wat die geval is by L 2 en H 2, soos blyk uit die volgende tabel.

TABEL NR. 5

GESLAG VS. AANTAL PROBLEME

Skool	Manlik	Vroulik	Verskil
L 1	%	%	
L 1	56,1	43,9	12,2
L 2	73,5	26,5	47,0
H 1	59,1	40,9	18,2
H 2	73,1	26,9	46,2

-
- 1) Lindgren, H.C.: Educational Psychology in the Classroom, John Wiley & Sons, New York, 1956, p. 159
 - 2) Rose, G. & Marshall, T.F.: Counselling and School Social Work, John Wiley & Sons, London, 1974, p. 54

In die behuisingskemas openbaar meer dogters dus probleme as wat die geval is in die ekonomiese area. (Gemiddeld 42,4% teenoor 26,7%). Dogters is moontlik meer sensitief vir omstandighede en probleme wat met hoë digtheidsbewoning gepaard gaan as seuns, en openbaar dus meer probleme as wat die geval is met dogters in die ekonomiese area. Dit het terselfdertyd tot gevolg dat die verskil tussen die aantal seuns en dogters kleiner is in die behuisingskemas.

(b) Standerd

Vervolgens word gelet op die voorkomssyfer van probleme in elke standerd.

TABEL NR. 6

VOORKOMS VAN PROBLEME VOLGENS STANDERD T.O.V. VIER SKOLE

Standerd	Aantal leerlinge met probleme	Totaal in klas	Presentasie
A	32	388	8,3
B	30	313	9,6
1	37	391	9,5
2	12	276	4,4
3	10	336	3,0
4	21	197	10,7
5	24	195	12,3
6	30	317	9,5
7	63	547	11,5
8	27	357	7,6
9	5	146	3,4
10	4	56	7,1
Totaal	295	3519	8,7

Indien die 4 skole gesamentlik beskou word, kom die grootste persentasie probleme dus in standerd 5 in die laerskool en standerd 7 in die hoërskool voor. Strenger kriteria van toepassing by oorplasing na 'n hoërskool is waarskynlik die rede waarom meer probleme in standerd 5 gevind word. Leerlinge wat tot standerd 6 toegelaat word, is beter presteerders wat minder deur probleme gestrem word.

In die huidige ondersoek was die gemiddelde ouderdom van standerd 5-leerlinge, 14,4 jaar en in standerd 7 was die gemiddelde ouderdom 15,5 jaar.

Die gemiddelde ouderdom in die twee standerds verskil dus slegs 1 jaar. In albei gevalle vorm tienerjariges die grootste gedeelte van die klas en kan dit as die rede gesien word waarom die persentasie probleme so hoog is.

TABEL NR. 7

AANTAL PROBLEME IN LAERSKOOLO IN VERGELYKING MET HOERSKOOLO

Skool	Aantal leerlinge met probleme	Totale aantal leerlinge	%
Laer	166	2096	7,9
Hoër	129	1423	9,1

Die hoë presentasie probleme in die hoërskool hang waarskynlik saam met probleme eie aan adolessensie. In 'n poging

om hulself te vind en 'n eie identiteit op te bou, word outoriteit gewoonlik deur adolessente bevraagteken. Daarby word die meeste situasies meer intens ervaar en lok dit meer emosionele reaksies uit as wat die geval by die jonger kind is.

(c) Ouderdom

i) Verspreiding:

Vraelyste is voltooi ten opsigte van leerlinge in die ouderdomsgroep 6 - 19 jaar.

ii) Frekwensie vs. Ouderdom

Daar is gepoog om vas te stel watter ouderdomsgroep die meeste probleme ervaar.

TABEL NR. 8

FREKWENSIE VAN PROBLEME VOLGENS OUDERDOM.

Ouderdom	f	% van 295
6	1	0,3
7	20	6,8
8	15	5,1
9	17	5,8
10	27	9,2
11	10	3,4
12	26	8,8
13	22	7,5
14	26	8,8
15	36	12,2
16	54	18,3
17	25	8,5
18	13	4,4
19	3	1,0

Die grootste persentasie probleme kom dus voor by 16-jariges, naamlik 18,3% uit die totaal van 295 leerlinge. Dit kan waarskynlik toegeskryf word aan faktore wat met adolessensie saamhang. Hierdie hoë persentasie probleme op 'n ouderdom wanneer die afsluiting van leerlinge se skoolloopbaan op hande is, bring mee dat talle onopgeloste probleme die gemeenskap ingedra word. Onder die groter druk wat gepaard gaan met toetrede tot die arbeidsmark en latere verantwoordelikheid teenoor 'n eie gesin, vorm hierdie oorgeplaaste probleme 'n swak basis vir die individu om sy volwasse lewe op te bou. Dit gee noodwendig tot meer probleme aanleiding wat weer op 'n volgende geslag oorgeplaas kan word.

Dit lê skool-maatskaplike werk ten taak om nie alleen so 'n groot persentasie probleme by 16-jariges te probeer voorkom nie, maar om probleme wat wel teenwoordig is, te hanteer.

iii) Gemiddelde ouderdom per klas:

TABEL NR. 9GEMIDDELDE OUDERDOM PER KLAS

Standard	Verspreiding	Gemiddelde ouderdom in jare
A	6 - 10	7,6
B	8 - 12	9,3
1	9 - 15	10,7
2	12 - 14	12,5
3	11 - 17	13,0
4	12 - 16	13,1
5	12 - 17	14,5
6	13 - 17	15,1
7	14 - 18	16,0
8	15 - 19	16,7
9	16 - 18	17,6
10	16 - 19	18,0

In die lig van die feit dat 'n skoolloopbaan op 6-jarige ouderdom 'n aanvang behoort te neem, is dit opvallend dat die gemiddelde ouderdom in elke klas deurgaans hoër is as die verwagte ouderdom vir daardie klas. Faktore wat hiervoor verantwoordelik is, is die neiging om op 'n later ouderdom met die skoolloopbaan 'n aanvang te neem, opleiding te onderbreek asook as gevolg van 'n hoë druip-syfer. Hierdie situasie gee weer daartoe aanleiding dat

die ouderdomsverspreiding binne elke klas baie groot is. Dit kweek noodwendig ander probleme. In die geval van standerd 5 word byvoorbeeld van die onderwyser verwag om nie alleen die 12-jarige in gedagte te hou nie, maar ook die 17-jarige. Die uiteenlopende behoeftes en belangstellings van hierdie leerlinge verg baie van die onderwyser wat weens gebrek aan tyd en gebondenheid aan 'n leerplan nie aan almal regmatige aandag kan verleen nie. Daarby kom die jonger kind in aanraking met probleme van 'n ouer groep en word negatief daardeur beïnvloed.

(d) Skoolbywoning

i) Voorkoms:

TABEL NR. 10

SKOOLBYWONING

Bywoning	f	Persentasie N = 295
Gereeld	165	55,9
Ongereeld	86	29,2
Stokkiesdraai	44	15

(In die vraelys is ongereelde bywoning omskryf as afwesigheid vir 'n dag of twee sonder rede. Stokkiesdraai dui op

periodieke afwesigheid vir langer as drie dae sonder rede).

Uit die totale aantal leerlinge in die vier skole (3 519) was daar 86 gevalle van ongereelde skoolbywoning wat op 2,4% dui en 44 stokkiesdraaiers wat op 1,3% dui. Tensy van die ondersoek het dit in die Wynberg-streek 2 094 gevalle van ongereelde skoolbywoning en 1 573 van stokkiesdraaiers beteken. Skoolbywoning is hier geoordeel in terme van leerlinge wat gedurende die vierde kwartaal nog ingeskrewe was by die skool. Skoolverlaters is nie hierby ingesluit nie. Dit bring mee dat die syfers ten opsigte van skoolbywoning uiters konserwatief is. Skoolbywoning is dus 'n wesentlike probleem. Dit benadeel nie alleen die betrokke individu nie, maar die hele samelewing. Deurdat skooljare nie voltooi word nie en tyd en materiaal dus verkwis word, bring dit ekonomiese probleme mee wat verder uitkring as gevolg van die verlies aan geskoolde mannekrag.

ii) Geslag:

Skoolbywoning volgens geslag word in Tabel nr. 1 ontleed.

TABEL NR. 11SKOOLBYWONING VOLGENS GESLAG

Bywoning	Geslag			
	Manlik		Vroulik	
	f	% N = 190	f	% N = 105
Gereeld	106	55,8	59	56,2
Ongereeld	52	27,4	34	32,4
Stokkies- draai	32	16,8	12	11,4

Van die leerlinge wat probleme ervaar, maak meer seuns hul aan stokkiesdraai skuldig as wat die geval met dogters is. Daar is egter nie 'n beduidende verband tussen bywoning en geslag gevind nie. ($\chi^2 = 1,9$ is onbeduidend)

iii) Standaard:

Tabel nr. 12 gee skoolbywoning in die verskillende standerds weer.

TABEL NR. 12BYWONING VOLGENS STANDERD

Standerd	Gereeld		Ongereeld		Stokkies- draaiers	
	f	%	f	%	f	%
A	21	7,1	7	2,4	3	1,8
B	20	6,7	4	1,4	6	2
1	17	5,8	16	5,4	5	1,7
2	12	4,1	0	0	0	0
3	5	1,7	1	0,3	4	1,4
4	13	4,4	8	2,7	0	0
5	15	5,1	4	1,4	5	1,7
6	18	6,1	7	2,4	5	1,7
7	31	10,5	19	6,4	13	4,4
8	11	3,7	14	4,7	2	0,7
9	2	0,7	2	0,7	1	0,3
10	0	0	4	1,4	0	0

N = 295

Uit tabel nr. 12 is dit duidelik dat swak skoolbywoning die meeste in standerd 7 voorkom. Dit val saam met die hoë persentasie probleme wat in daardie standerd gevind is. ³⁾

Die persoonlike probleme wat hierdie groep ervaar, het dus 'n negatiewe invloed op hul skoolbywoning.

Vervolgens word bywoning van leerlinge in laerskole vergelyk met dié van leerlinge in hoërskole.

3) Vergelyk Tabel nr. 6, p. 161

TABEL NR. 13BYWONING: VERGELYKING VAN LAERSKOLE EN HOERSKOLE

	Gereeld	Ongereeld	Stokkies- draaiers
	%	%	%
Laerskole N = 166	62	24	14
Hoërskole N = 99	48	36	16

Bywoning in die hoërskool is swakker as in laerskole. Dit hang saam met die hoë uitsaksyfer in hoërskole. Leerlinge se motivering om hul skoolloopbaan te voltooi neem af, hul kom in opstand teen vaste reëls en hul is angstig om onafhanklik te wees en dus te begin werk.

(iv) Prestasie:

Daar is gepoog om vas te stel of swak skoolbywoning prestasie negatief beïnvloed.

TABEL NR. 14BYWONING VS PRESTASIE

Bywoning	Prestasie			
	Baie goed	Bevredigend	Onbevredigend	Swak
Gereeld	2	41	54	68
Ongereeld	1	14	44	27
Stokkies- draai	1	5	23	15

N = 295

Met $X^2 = 12,7$ beduidend op die 5%-peil, is daar wel 'n positiewe verband gevind tussen prestasie en skoolbywoning. Swak skoolbywoning het dus 'n negatiewe uitwerking op die leerling se skoolvordering.

TABEL NR. 15ONGEREELDE SKOOLBYWONING VS PRESTASIE

Prestasie	Ongereelde skoolbywoning (Ongereeld en Stokkiesdraai)	Persentasie N = 130
Baie goed	2	1,6
Bevredigend	19	14,6
Onbevredigend	67	51,5
Swak	42	32,3
Totaal	130	

Uit 130 leerlinge wat swak skoolbywoning getoon het (d.w.s. ongereeld en stokkiesdraai) het 1,6% baie goed presteer, 14,6% bevredigend, 51,5% onbevredigend en 32,3% swak. Leerlinge wat ongereeld skool bywoon, het dus in 84% van die gevalle ook nie volgens hul vermoë gepresteer nie.

(v) Fisiese Probleme:

Van die 34 leerlinge wat fisiese probleme gehad het, was skoolbywoning soos volg:

TABEL NR. 16VERBAND TUSSEN SKOOLBYWONING EN FISIESE PROBLEME

Bywoning	N	%
Gereeld	21	61,8
Ongereeld	8	23,5
Stokkiesdraaiers	5	14,7
Totaal	34	

Die fisiese probleme ⁴⁾ wat leerlinge ervaar het, was dus nie van so 'n aard dat dit swak skoolbywoning tot gevolg gehad het nie, aangesien 65% van hierdie leerlinge die skool gereeld bygewoon het.

(vi) Ander Probleme:

Daar is gepoog om vas te stel watter faktore met skoolbywoning gepaard gaan.

4) Vir 'n uiteensetting van die tipe fisiese probleme wat leerlinge ondervind het, sien p. 188

TABEL NR. 17DIE VERBAND TUSSEN SKOOLBYWONING EN ANDER PROBLEME

Probleem	Ongereelde Skoolbywoning	Stokkies- draaiers	Totaal Uit 130	Persen- tasie N = 130
1 Steurende gedrag	18	12	30	23,1
2 Ongedissipli- neerdheid	11	6	17	13,1
3 Onttrekking van situasie	25	14	39	30,0
4 Angstigheid	4	3	7	5,4
5 Gespannendheid	8	4	12	9,2
6 Onvermoë om te konsentreer	42	22	64	49,2
7 Onvermoë om vrien- de te maak	1	3	4	3,1
8 Oorafhanklikheid van onderwyser	10	6	16	12,3
9 Gebruik van dwelm- midele	0	0	0	0
10 Onvoldoende voe- ding	3	6	9	6,9
11 Onvoldoende kle- ding	7	8	15	11,5

5) Hierdie is nie 'n geldige weerspieëling nie. Sien p. 192

Die 130 leerlinge wat nie gereeld die skool bygewoon het nie, (ongereeld plus stokkiesdraai) het gesamentlik 213 probleme ondervind. Onvermoë om te konsentreer (49%), onttrekking van situasie (30%) en steurende gedrag (23%) het by die meeste swak skoolbywoners voorgekom. Hierdie moet as gepaardgaande eerder as veroorsakende probleme gesien word. Nogtans kan onvermoë om te konsentreer aanleiding gee tot skoolversuim wanneer 'n leerling onbevredigend presteer, moedeloos raak en van die situasie ontvlug deur van die skool weg te bly. Onvermoë om vriende te maak, het slegs by 3,1% van die leerlinge voorgekom. Hierdie leerlinge meng dus maklik met maats, ook verkeerde maats, en negatiewe beïnvloeding deur vriende kon ook 'n rol gespeel het in hul swak skoolbywoning.

(vii) Skoolbywoning in die verskillende woonareas:

Die vraag het ontstaan of bywoning in die verskillende areas noemenswaardig verskil, dit wil sê of dit met omgewingsfaktore saamhang.

TABEL NR. 18SKOOLBYWONING VOLGENS WOONAREA

Area	Skool	Totale leer- lingtal	Bywoning %		
			Gereeld	Ongereeld	Stokkies- draai
Sub-ekono- miese be- huising- skema	L 1	1360	4,6	1,8	0,9
	H 1	774	5,3	2,1	0,6
			Gemid. 4,95	Gemid. 1,95	Gemid. 0,75
Ekonomies Gevestig	L 2	736	6,0	2,2	1,5
	H 2	649	2,8	4,4	2,4
			Gemid. 5,4	Gemid. 3,3	Gemid. 1,95

Anders as wat verwag is, is bywoning dus swakker in die beter gevestigde buurt as wat die geval is in die sub-ekonomiese be-
huisingskema. Die rede hiervoor is nie duidelik nie, maar
hang moontlik saam met die wyse waarop dissipline in die be-
trokke skole toegepas word.

(viii) Hantering van ongereelde skoolbywoning:

Tabel nommer 19 toon of bywoningprobleme aandag geniet het.

TABEL NR. 19HANTERING VAN SKOOLVERSUIJ

Ongereelde Bywoners							
Skool	Totaal	Skool- hoof	Leerling Bespreek Met:				Nie Bespreek %
			Skool- siel- kundige	Welsyns- organi- sasie	Ouers	Geen	
L 1	24	6	3	0	6	11	45,8
L 2	16	14	0	0	7	2	12,5
H 1	17	2	1	1	0	13	76,5
H 2	29	17	1	1	7	10	34,5
Totaal	86	39	5	2	20	36	
%		45,3	5,8	2,3	23,3	41,9	
Stokkiesdraaiers							
L 1	12	7	2	1	5	3	25
L 2	11	8	0	0	4	0	0
H 1	5	3	0	0	1	2	40
H 2	16	10	1	0	8	2	12,5
Totaal	44	28	3	1	18	5	
%		63,6	6,8	2,3	40,1	11,4	

Uit 'n totaal van 86 leerlinge wat ongereeld was in skoolbywo-
ning, is 41,9% met geen persoon bespreek nie en het die leer-
linge dus geen hulp ontvang nie. Die hoof en personeel het
nie gepoog om die oorsaak vas te stel nie. Ouers is slegs in

23,3% van die gevalle gekontak om die rede vir die kind se afwesigheid te verneem en 'n welsynsorganisasie in 2,3% van die gevalle. Minder as die helfte (45,3%) is met die skoolhoof bespreek deur die onderwyser en slegs 5,8% met 'n sielkundige. Ongereelde skoolbywoning word dus nie bevredigend hanteer nie. Oorsaaklike faktore word nie nagespeur nie en leerlinge ontvang dus nie hulp met die probleme wat hul skoolversuim veroorsaak nie. Swak skoolbywoning sal gevolglik voortduur of verder verswak.

Uit die totaal van 44 stokkiesdraaiers is 11,4% met geen persoon bespreek nie. Pogings van die kant van die personeel om die oorsaaklike faktore vas te stel was onbevredigend aangesien ouers in slegs 40,1% en welsynsorganisasies in 2,3% van die gevalle gekontak is. Die hoof en sielkundige is wel insake 63,6% en 6,8% van die gevalle respektiewelik gespreek, maar dit moet ook as onvoldoende beskou word. Stokkiesdraai is 'n ernstige probleem en die hoof behoort kennis te dra van elke geval.

Die voorgeskrewe prosedure wat onderwysers en skoolhoofde moet volg in geval van skoolversuim, is in hoofstuk 6, p.126, beskryf. Hierdie prosedure, wat duidelik sal wees uit die volgende gevallestudie, loop uiteindelik uit op verwysing van 'n leerling vir maatskaplike werk hulp. Uit die 4 skole wat by hierdie ondersoek betrek was, bestaande uit 'n totale leerlingstal van 3519 (waarvan 130 probleme van skoolbywoning gelever het), is gedurende 1975 slegs

1 leerling vir maatskaplike werk aandag verwys. 6)

Die geval Danny toon duidelik dat genoemde stelsel weens verskeie faktore nie die antwoord is op hierdie probleem nie. Danny is 'n 14-jarige standerd 3-leerling van skool L 1. Hy was van 7.4.75 tot 19.5.75 afwesig van die skool. Die volgende stappe is geneem:

- K.E. 70 is herhaaldelik uitgestuur
- K.E. 123 is op 5.5.75 aan die ouers gestuur
- Die hoof het verskeie onderhoude met die moeder gevoer
- Die hoof het die leerling persoonlik gespreek
- K.E. 124 is op 19.5.75 aan die Streeksverteenvoerder van die Administrasie van Kleurlingsake, Wynberg voorgelê. Bogenoemde inligting is oorgedra asook die feit dat die gesin geen finansiële probleme ervaar nie en dat die ouers sonder grondige rede ontheffing van skoolplig verlang.

6) Uit verslae van die Administrasie van Kleurlingsake

Die geval is hierna op 4.6.75 per V.R.E. 58 na die Inspekteur van Onderwys verwys. Laasgenoemde het deur middel van telefoniese onderhoude met die hoof vasgestel dat die leerling baie groot is vir sy ouderdom, heelwat ouer is as sy klasmaats en nie in staat is om aan te pas nie. Albei ouers werk buitenshuis en geen toesig word tuis uitgeoefen nie. Danny meng met swak vriende en steel van sy ouers. Op grond hiervan is besluit dat hy na 'n inrigting verwys moet word. Die geval is op 9.7.75 na die Seksie Keuring van die Afdeling Welsyn van die Administrasie van Kleurlingsake verwys. Hantering van die geval het as volg geskied:

- 21.7.75 inroepbrief aan ouers
- 12.8.75 maatskaplike werker vra per brief 'n onderhoud aan met die ouers op 16.9.75
- 16.9.75 nota op lêer: geen reaksie
- 24.9.75 maatskaplike werker telefoneer die hoof om deur 'hom 'n afspraak te reël
- 8.10.75 maatskaplike werker vra weer onderhoud per brief aan
- 21.10.75 maatskaplike werker rig brief aan hoof, vra hulp met motivering van ouers

- 11.11.75 nota: geen reaksie

Sedert die leerling begin stokkiesdraai het, het 7 maande verloop. Gedurende dié tydperk is baie gedoen, heelwat tyd is in beslag geneem en groot onkoste aangegaan, sonder sukses egter, want intussen het die leerling skoolbywoning heeltemal gestaak. Die kernfaktor hier is die feit dat daar nooit by Danny self uitgekom is nie. Die kind en sy probleme het nooit aandag geniet nie. Te midde van al hierdie pogings het Danny dus verlore gegaan vir verdere opleiding en sal die probleme wat hy op daardie stadium ervaar het, waarskynlik wyer uitkring. Die hoof het klaarblyklik sy bes gedoen maar is gekortwiek deur gebrek aan tyd en gespesialiseerde kennis. Die maatskaplike werker in die buite-organisasie was oorlaai met statutêre verpligtinge. Die stelsel wat vereis dat die Afdeling Keuring aandag verleen voordat 'n geval na die Afdeling Velddienste verwys word, is funksioneel maar nie in die geval van stokkiesdraai nie aangesien te veel tyd verlore gaan. 'n Wel-synsdiens binne die skool sal vroeër kontak verseker. In-geligte personeel sal reageer op gevaartekens wat waarneembaar moet wees voordat stokkiesdraaiery 'n aanvang neem.

(c) Akademie se prestasie

In item 7 van die vraelys is leerlinge se akademiese prestasie gemeet aan die hand van die onderwyser se evaluering van sy vermoë.

(i) Voorkoms:

TABEL NR. 20AKADEMIESE PRESTASIE

Evaluering	f	
Baie goed	4	1,4
Bevredigend	60	20,3
Onbevredigend	120	40,7
Swak	111	37,6
Totaal	295	

Leerlinge wat probleme openbaar het en ten opsigte van wie vraelyste voltooi is, het oor die algemeen swak presteer op skool. Volgens die onderwysers het 40,7% van hierdie leerlinge onbevredigend en 37,6% swak presteer.

(ii) Geslag:

TABEL NR. 21PRESTASIE VS GESLAG

	Baie goed %	Bevredigend	Onbevredigend	Swak
Dogters N = 105	1	25	37	37
Seuns N = 190	2	18	42	38

Daar is nie 'n beduidende verband tussen geslag en prestasie by leerlinge met probleme nie ($X^2 = 2,2$ is onbeduidend op 5% en 1% peil).

(iii) Skoolbywoning:

Daar is wel 'n positiewe verband gevind tussen skoolbywoning en prestasie. 7)

(iv) Fisiese Probleme:

'n Beduidende verband is gevind tussen fisiese probleme en swak prestasie. 8)

(v) Ander Probleme:

Volgens die vraelyste het 231 leerlinge onbevredigend of swak presteer. Die beskikbare gegewens is verwerk om vas te stel watter ander probleme hierdie leerlinge ervaar het.

7) Sien p. 171

8) Sien p. 189

TABEL NR. 22TIPE PROBLEME DEUR SWAK PRESTEERDERS ERVAAR

Probleem	F	Persentasie N = 231
Steurende gedrag	61	26,4
Ongedissiplineerdheid	32	13,9
Onttrekking van situasie	69	29,9
Angstigheid	16	6,9
Gespannendheid	17	7,4
Onvermoë om te konsentreer	143	61,9
Onvermoë om vriende te maak	10	4,3
Oorafhanklikheid van onderwyser	36	15,6
Gebruik van dwelm-middele	0	0
Onvoldoende voeding	15	6,5
Onvoldoende kleding	21	9,1
Totaal	420	

Leerlinge wat swak presteer, openbaar volgens tabel 22 ook 'n onvermoë om te konsentreer (61,9%). Onttrekking van die situasie by 29,9% van die leerlinge dui op dieperliggende probleme en steurende gedrag (26,4%) sal begryplik vordering strem, maar spruit moontlik uit ander faktore soos verveeldheid, belangeloosheid en soek na aandag.

Veral onvoldoende voeding en kleding het 'n negatiewe effek op leerlinge se prestasie, soos blyk uit tabel nommer 23.

TABEL NR. 23

PRESTASIE VAN LEERLINGE WAT ONVOLDOENDE
GEVOED EN GEKLEED GAAN

Prestasie	Aantal leerlinge onvoldoende gevoed/gekleed in onderskeie skole				Totaal	Persentasie N = 39
	L 1	L 2	H 1	H 2		
Goed				1	1	2,6
Bevredigend	3	2	2	0	7	17,9
Onbevredigend	12	3	2	2	19	48,7
Swak	4	1	6	1	12	30,8
Totaal	19	6	10	4	39	

Ongeveer 80% (79,5%) van die leerlinge wat onbevredigend gevoed of gekleed was, het onbevredigend of swak gepresteer.

(vi) Onderwysers se hantering van swak prestasie:

TABEL NR. 24ONDERWYSERS SE HANTERING VAN SWAK PRESTASIE

Bespreek met:	F	Persentasie N = 231
Skoolhoof	85	37
Skoolsielkundige	14	6
Welsynsorganisasie	7	3
Ouers	51	22
Geen persoon	74	32

Ten spyte daarvan dat onderwysers kennis dra van leerlinge wat nie volgens hul vermoë presteer nie, is 32% van hierdie leerlinge nie met die hoof, 'n sielkundige, 'n welsynsorganisasie of met hul ouers bespreek nie. Ongeveer een-derde van hierdie leerlinge het dus nie die nodige hulp ontvang nie. Dit spruit òf uit onkunde, òf uit belange-loosheid maar is meer waarskynlik die gevolg van 'n verstaanbare trotse gevoel by onderwysers. Om 'n leerling se mislukking te kenne te gee, kan as refleksie op sy eie bekwaamheid ervaar word.

(vii) Prestasie volgens woon-area:

Daar is gepoog om vas te stel of die probleme wat leerlinge in die verskillende areas ondervind, hul akademiese prestasie verskillend affekteer.

TABEL NR. 25PRESTASIE TEENoor WOONAREA

	Baie Goed	Bevredigend	Onbevredigend	Swak
	%	%	%	%
L 1 N = 98	3,1	19,4	41,9	35,7
L 2 N = 68	0	23,5	42,7	33,8
H 1 N = 66	0	19,7	30,3	50
H 2 N = 63	1,6	19,1	49,2	30,2

Alhoewel leerlinge van skool H 1 (behuisingskema) baie swak presteer, word 'n onbeduidende verband gevind indien areas vergelyk word. ($X^2 = 3,81$ onbeduidend op 5% en 1% peil). Prestasie word dus nie noemenswaardig verskillend geaffekteer deur woontoestande in die verskillende areas nie.

(f) Fisiese probleme

(i) Aard van Fisiese Probleme:

By 34 leerlinge het die volgende fisiese probleme voorgekom:

Ooggebreke	9
Spraakgebreke	6
Asma	5
Niersiekte	2
Hoofpyn	2
Ondervoeding	2
Kreupelheid	2
Sinusitus	1
Lekhart	1
Epilepsie	1
Sere op lyf	1
Vomering	1
Hardhorendheid	1
Brandmerke	1

(ii) Akademiese vordering

Die leerlinge met fisiese probleme het soos volg presteer:

TABEL NR. 26

AKADEMIESE PRESTASIE TEENoor FISIESE PROBLEEM

Prestasie	F	Leerlinge met fisiese probleme Persentasie N = 34
Baie Goed	2	5,9
Bevredigend	9	26,5
Swak	17	50
Baie Swak	16	47,1

189.

Met $X^2 = 21,5$ is 'n beduidende verband gevind tussen fisiese probleme en swak prestasie. Fisiese probleme beïnvloed akademiese prestasie negatief.

(iii) Gepaardgaande probleme

In tabel nr. 27 word probleme wat met fisiese gebreke gepaard gegaan het, uiteengesit.

TABEL NR. 27

FISIESE PROBLEME TEENOR ANDER PROBLEME

Probleem	f	% N = 34
Steurende gedrag	7	20,6
Ongedissiplineerdheid	4	11,8
Ottrekking van situasie	10	29,4
Angstigheid	6	17,6
Gespannendheid	4	11,8
Onvermoë om te konsentreer	18	52,9
Onvermoë om vriende te maak	2	5,9
Oorafhanklikheid van onderwyser	7	20,6
Gebruik van dwelm-middele	0	
Onvoldoende voeding	5	14,7
Onvoldoende kleding	2	5,9

By een leerling wat gereeld hoofpyne ondervind, het die onderwyser die gebruik van dwelm-middele vermoed. Die feit dat 10 leerlinge (29%) hul by tye van die situasie onttrek, kan op onsekerheid dui wat ook verband hou met swak konsentrasievermoë by 18 van die leerlinge (53%). Die leerlinge is onseker van hulself en het hulp nodig in hul aanpassing. Leerlinge wat hinkel, stotter of asma-aanvalle kry, is gewoonlik emosioneel sensitief en ervaar spanning wat ondersteuning en leiding verg van 'n opgeleide persoon.

(iv) Leerlinge verwys vir aandag:

Van die leerlinge wat fisiese probleme ervaar het, is 18 (53%) met geen persoon bespreek na aanleiding van sy fisiese en gepaardgaande probleme nie. Twaalf (35%) is met die hoof bespreek, 2 (6%) met 'n sielkundige, 2 (6%) met 'n welsynsorganisasie en ouers is in 9 gevalle (27%) gekontak. Ten spyte van die feit dat leerlinge wat fisiese gebreke ondervind se akademiese prestasie negatief beïnvloed word en hierdie leerlinge ander ernstige probleme ervaar wat moontlik daarmee saamhang (bv. spanning en asma) of die gevolg is van die fisiese kwaal (bv. brandmerke aan die gesig en anti-sosiale gedrag), het hulle nie die nodige aandag geniet nie. Veral ten opsigte van fisiese probleme wat 'n emosionele grondslag het, is kontak met die ouers nodig. In 73% van hierdie gevalle is die ouers nie gespreek nie.

(g) Ander probleme

n Poging is aangewend om vas te stel watter tipe probleme leerlinge ervaar en in watter mate dit voorkom. Na aanleiding van literatuur oor die onderwerp en ander ondersoeke,⁹⁾ is besluit om die volgende probleemareas te toets:

steurende gedrag
ongedissiplineerdheid
onttrekking van situasie
angstigtheid
gespannendheid
onvermoë om te konsentreer
onvermoë om vriende te maak
oorafhanklikheid van onderwyser
gebruik van dwelm-middele
onvoldoende voeding
onvoldoende kleding

(i) Verspreiding van probleme:

Die totaal van 295 leerlinge by die ondersoek betrek, het gesamentlik 531 probleme ondervind wat, soos in tabel nr. 28 aangetoon, versprei was:

9) Byvoorbeeld: Rose, G. & Marshall, T.F.: Counselling and School Social Work, John Wiley and Sons, London, 1974.

TABEL NR. 28VERSPREIDING VAN PROBLEME

Probleem	f	Persentasie N = 295
steurende gedrag	88	30
ongedissiplineerdheid	41	14
onttrekking van situasie	84	29
angstigheid	23	8
gespannendheid	29	10
onvermoë om te konsentreer	163	55
onvermoë om vriende te maak	15	5
oorafhanklikheid van onder- wyser	38	13
gebruik van dwelm-middele	-	-
onvoldoende voeding	19	6
onvoldoende kleding	31	11

Gebruik van dwelm-middele is slegs by een leerling vermoed. Dit is moontlik dat onvermoë om hierdie probleem uit te ken, uit onkunde aan die kant van onderwysers spruit. Ouers is ook geneig om die kind wat waarskynlik dwelm-middele gebruik te beskerm tensy hy ander probleme lewer wat vir die ouer steurend is.

Swak konsentrasie wat in 55% van die gevalle voorgekom het, hang saam met of is die gevolg van die ander probleme. Anti-sosiale gedrag en emosionele probleme het min of meer ewe veel voorgekom. Anti-sosiale gedrag het by 44% van die leerlinge ten opsigte van wie 'n vraelys voltooi is, voorgekom teenoor die 46% leerlinge wat emosionele probleme ervaar het. Emosionele probleme sluit in angstigtheid (8%), gespannendheid (10%) en onttrekking van die situasie (29%). Anti-sosiale gedrag aan die ander kant, dui op ongedissiplineerdheid (14%) en steurende gedrag (30%).

Probleme wat op ongunstige sosio-ekonomiese toestande dui, het by 17% van die leerlinge voorgekom. Dit sluit onvoldoende voeding (6%) en onvoldoende kleding (11%) in en spruit uit lae of ongereelde inkomste weens ongeskooldheid of ongereelde werkbywoning van ouers. Onvoldoende voeding en kleding kan ook die gevolg wees van 'n moeder wat nie belang het by haar kinders se fisiese versorging en behoeftes nie. Dit kan aanvaar word dat kinders wat fisies verwaarloos word, ook psigies sal gebrek ly. Die insekureit wat hierdie kinders ervaar, word weerspieël in die groot aantal wat oorafhanklik is van die onderwyser (13%).

(ii) Geslag

Vervolgens word gelet op die verskillende probleme deur die twee geslagte ervaar.

TABEL NR. 29PROBLEME VOLGENS GESLAG

Probleem	% Manlik N = 190	% Vroulik N = 105
steurende gedrag	35	20
ongedissiplineerdheid	16	11
onttrekking van situasie	26	33
angstigheid	6	11
gespannendheid	8	13
onvermoë om te kon- sentreer	58	49
onvermoë om vriende te maak	6	4
oorafhanklikheid van onderwyser	12	13
gebruik van dwelm- middele	-	-
onvoldoende voeding	7	5
onvoldoende kleding	11	11

In die Lancashire-projek is gevind dat dit moeiliker is om met seuns te werk weens hul anti-sosiale gedrag en die feit dat hul meer studieprobleme ondervind as wat by dogters die geval is.¹⁰⁾

10) Ibid., p. 60

Die huidige ondersoek onderskryf hierdie stelling. Seuns het meer as dogters steurende gedrag openbaar (35% teenoor 20%) was meer ongedissiplineerd (16% teenoor 11%) en hul konsentrasievermoë was swakker (58% teenoor 49%).

In ooreenstemming met literatuur oor die onderwerp, is meer emosionele probleme by dogters gevind as by seuns. Dogters was meer gespanne as seuns (13% teenoor 8%), meer angstig (11% teenoor 6%) het meer onttrek van die situasie (33% teenoor 26%) en was meer afhanklik van die onderwyser (13% teenoor 12%). Seuns het dus meer hulp nodig ten opsigte van anti-sosiale gedrag en dogters ten opsigte van emosionele probleme.

(iii) Ouderdom

Tabel nr. 30 toon 'n uiteensetting van die aard en omvang van probleme in elke ouderdomsgroep.

PROBLEME VOLGENS OUDERDOM

Probleem	Ouderdom														
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
steurende gedrag		8	6	4	9	4	7	7	12	9	11	6	5		
ongedissiplineerd		1		1	2	1	3	6	8	4	7	5	3	0	
onttrekking	1	5	7	7	9	4	4	2	9	10	14	6	5	1	
angstigheid	1	3	2	1	2		5	2	2	1	3		1		
gespannendheid	1	5	2	7	1		4	1	5	2	1				
swak konsentrasie	1	14	11	7	18	4	17	10	17	17	24	13	10		
onvermoë om vriende te maak		1	1		1	1	1		1	4	3	2			
oorafhanklik van onderwyser		8	1	2	3	2	3	2	2	5	6	4			
gebruik van dwelm-middele															
onvoldoende voeding			1	1	4	2	3	1	1	5	1				
onvoldoende kleding		1	2	2	5	3	4	4	3	4	2	1			
TOTAAL	4	46	33	32	54	21	51	35	60	61	72	37	24	1	

Bolgens tabel nr. 29 is meer probleme ondervind deur 16-jariges (72), 15-jariges (61) en 14-jariges (60) as deur ander ouderdomsgroepe.

Die probleme was soos volg versprei:

Probleme met betrekking tot prestasie

Die onvermoë om te konsentreer is die probleem wat die meeste by al die ouderdomsgroepe voorgekom het.

Emosionele probleme

Angstigheid is meer deur 12-jariges ervaar, gespannendheid deur 9-jariges en onttrekking het meesal by 15-jariges voorgekom. Oorafhanklikheid van die onderwyser het heel verstaanbaar meer by die jonger kind naamlik die 7-jariges, voorgekom.

Anti-sosiale gedrag

Steurende en ongedissiplineerde gedrag is die meeste deur 14-jariges en 16-jariges openbaar.

Uit bostaande uiteensetting is dit duidelik dat probleme nie volgens 'n vaste patroon by die verskillende ouderdomsgroepe voorgekom het nie.

Om tabel nr. 30 in die regte perspektief te sien, is dit nodig om die getal probleme in 'n ouderdomsgroep te vergelyk met die aantal leerlinge in daardie groep.

TABEL NR. 31GEMIDDELDE AANTAL PROBLEME PER LEERLING

Ouderdom	Aantal leerlinge	Aantal probleme	Probleme per leerling
6	1	4	4
7	20	46	2,3
8	15	33	2,2
9	17	32	1,9
10	27	54	2,0
11	10	21	2,1
12	26	51	2,0
13	22	35	1,6
14	26	60	2,3
15	36	61	1,7
16	54	72	1,3
17	25	37	1,5
18	13	24	1,9
19	3	1	0,3

Indien die een sesjarige leerling buite rekening gelaat word, het die 7-jariges en 14-jariges die meeste probleme per leerling geopenbaar naamlik 2,3.

(iv) Woon-area

Vervolgens word die persentasie leerlinge wat probleme in die verskillende skole ervaar, met mekaar vergelyk.

TABEL NR. 32AANTAL PROBLEME VOLGENS WOONAREA

Area	Skool	Aantal Vraelyste voltooi	Totale Leerling- tal	Persen- tasie probleme in skool	Persen- tasie in Area
Hervestig Sub-ekono- mies	L 1	98	1360	7,2	7,7
	H 1	66	774	8,5	
Gevestig Ekonomies	L 2	68	736	9,2	9,5
	H 2	63	649	9,7	

'n Groter persentasie probleme is dus in die beter area aangetref. Dit moet egter onthou word dat, weens die groter getal inwoners in die behuisingskemas, daar 'n groter aantal leerlinge met probleme aangetref is, naamlik 164 teenoor 131 leerlinge met probleme in die gevestigde ekonomiese area.

Wanneer in aanmerking geneem word dat leerlinge meesal meer as een probleem op 'n stadium ervaar, kan die intensiteit van probleme in die verskillende areas soos volg uitgedruk word:

200.

L 1 - 98 leerlinge met 201 probleme
= 2,1 probleme per leerling

L 2 - 68 leerlinge met 135 probleme
= 1,9 probleme per leerling

H 1 - 66 leerlinge met 109 probleme
= 1,7 probleme per leerling

H 2 - 63 leerlinge met 85 probleme
= 1,3 probleme per leerling

In sowel die laerskool as hoërskool het leerlinge in die sub-ekonomiese behuisingskema meer probleme per leerling ervaar as in die ekonomiese area.

Vervolgens word gelet op die aard van probleme deur leerlinge in die verskillende areas ondervind.

TABEL NR. 33AARD VAN PROBLEME VOLGENS AREA

	Area	
	L 1 + H 1 N = 164	L 2 + H 2 N = 131
steurende gedrag	28	32
ongedissiplineerdheid	10	18
onttrekking van situasie	28	29
angstigheid	9	6
gespannendheid	13	7
onvermoë om te konsentreer	50	62
onvermoë om vriende te maak	6	4
oorafhanklikheid van onderwyser	20	4
gebruik van dwelm-middele		
onvoldoende voeding	10	2
onvoldoende kleding	15	5

Volgens tabel nommer 33 het leerlinge die volgende soort probleme openbaar:

Sosio-ekonomiese probleme

Veel meer gevalle van onvoldoende voeding (10% teenoor 2%) en onvoldoende kleding (15% teenoor 5%) kom in die sub-ekonomiese area as in die ekonomiese area voor. Dit hang saam met die lae gesinsinkomste, asook met die feit dat die moeder dikwels buitenshuis werk en dus nie tuis is om toesig oor die kinders te hou nie.

Akademiese probleme

Probleme in verband met konsentrasie het veel meer in die ekonomiese area voorgekom. (62% teenoor 50%)

Anti-sosiale gedrag

Anti-sosiale gedrag het 'n groter deel uitgemaak van leerlinge se probleme in die ekonomiese area. Steurende gedrag het by 32% van die leerlinge in hierdie area voorgekom teenoor 28% in die behuisingskema. Ongedissiplineerdheid is by 18% teenoor 10% as probleem geïdentifiseer.

Emosionele probleme

Emosionele probleme het meer by leerlinge in die behuisingskema voorgekom, naamlik gespannendheid 13% teenoor 7%, en angstigheid 9% teenoor 6%. Onttrekking het by 28% teenoor 29% leerlinge voorgekom. Leerlinge in die behuisingskema het moeiliker vriende gemaak, en wel by 6% teenoor 4% in die ekonomiese area.

(v) Hantering van probleme

Die grootste bewys wat in hierdie ondersoek gevind is vir die behoefte aan 'n diens van skool-maatskaplike werk, is geleë in die wyse waarop leerlinge se probleme gehanteer is. Slegs 39% van die totaal van 295 leerlinge wat een of ander probleem ondervind, is met die hoof bespreek. Ten spyte van die ernstige aard van sommige probleme is slegs

6% na 'n skoolsielkundige verwys. Alhoewel algemeen aanvaar word dat huislike omstandighede 'n groot invloed het op kinders se gedrag, is ouers in slegs 22% van die gevalle gekontak. 'n Maatskaplike werker is slegs in 2% van die gevalle genader. Daar dien op gelet te word dat hierdie gevalle moontlik net met die betrokkenes bespreek is en dat dit dus nie hantering van 'n probleem impliseer nie.

Die grootste leemte is geleë in die feit dat 161 leerlinge (d.w.s. 56%) geen hulp of aandag geniet het met betrekking tot hul probleme nie. Die onderwyser self kan as gevolg van druk werksaamhede en gebrek aan die nodige maatskaplike werk opleiding nie hierdie probleme self hanteer nie. Hierdie leerlinge se akademiese prestasie sal dus verder gestrem word en die probleme wat die kind ervaar, kan verderger. Dit benadeel die kind se aanpassing en toekoms en bemoeilik die onderwyser se taak.

Vervolgens word twee gevalle bespreek wat vier leerlinge insluit wat by die ondersoek betrek was. Weens gebrekkige verslagskrywing kon daar nie volledige inligting uit die gevalleleggers verkry word nie. Die twee dogters wat eerste bespreek word (Tessa en Mary) was die enigste leerlinge sover vasgestel kon word wat onder die aandag van 'n wel-synsorganisasie verkeer het. Albei gevalle wat verteenwoordigend is van ander wat by die ondersoek betrek was, demon-

streer hoe huislike omstandighede verband hou met en 'n invloed uitoefen op leerlinge se aanpassing en vordering in die skool. Die feit dat die leerlinge geen hulp in dié verband geniet het nie, bewys weer eens die behoefte aan maatskaplike werk binne skoolverband.

Illustrasie nr. 1: Tessa en Mary

Tessa en Mary is susters en leerlinge aan skool L 1. Vraelyste is ten opsigte van albei voltooi. Die gesin het maatskaplike hulp geniet, en is na die Administrasie van Kleurlingsake verwys vir statutêre optrede teen die vader wat hom aan drankmisbruik skuldig maak en ook sy vrou en kinders mishandel. Die moeder het daarin geslaag om haar drankprobleem te beheer. Sy het egter 'n swak verhouding met haar kinders en bied weinig samewerking. Omstandighede tuis word deur die maatskaplike werker as uiters nadelig vir die opvoeding van die kinders beskou.

Die gesin bestaan uit 5 kinders. Tessa is die oudste. Die tweede oudste kind is 'n seun wat deur die vader verwerp word aangesien hy vaderskap ontken. Laasgenoemde woon by sy ouma. Mary is die volgende kind, gevolg deur twee voorskoolse kinders.

Die gesin bewoon 'n slordige een-slaapkamer woonstel waarvan die huurgeld dikwels agterstallig is. ¹¹⁾

11) Uit gevallewerklegger. Behalwe vir genoemde feite, bevat die legger slegs inligting oor die vader met die oog op 'n rehabilitasie-ondersoek

Uit vraelyste deur die onderwysers voltooi, is die volgende bekend:

Tessa is 9 jaar oud en in Sub B. Sy het Sub A herhaal en herhaal ook Sub B. Sy vorder steeds nie volgens haar vermoë nie. Skoolbywoning is ongereeld en sy maak haar skuldig aan steurende en ongedissiplineerde gedrag. Sy gaan swak gekleed. Sy is met niemand bespreek nie en het geen hulp ontvang nie. Die onderwyser dra geen kennis aangaande haar huislike omstandighede nie.

Mary is agt jaar oud en ook in Sub B. Sy woon gereeld die skool by maar vorder nie bevredigend nie. Haar swak prestasie spruit hoofsaaklik uit haar onvermoë om te konsentreer. Sy onttrek haar dikwels van die werklikheid en slaag nie daarin om vriende te maak nie. Sy gaan swak gekleed, 'n feit wat sosialisering verder strem. Ook Mary het geen aandag of hulp geniet nie en haar onderwyser dra geen kennis aangaande haar huislike omstandighede nie.

Bespreking

Die skool sowel as die welsynsorganisasie besef dat die dogters hulp nodig het. Die maatskaplike werker noem byvoorbeeld dat die huislike omstandighede nadelig is vir die kinders se welsyn en die onderwysers is bewus van sommige van die probleme wat hul openbaar. In albei gevalle word hulle

egter aan hul lot oorgelaat. Aangesien maatskaplike werkers swaar gevalleladings hanteer wat meesal dringende of statutêre optrede verg, kan die kind en sy situasie in die skool begrypplik nie die nodige tyd en aandag geniet nie. Die onderwysers wat tereg op onderrig ingestel is, sien hul taak te eng. Probleme word geïdentifiseer maar nie opgevolg deur verwysing na en bespreking met ander belanghebbende persone nie.

Hieruit volg 'n duidelike behoefte aan die dienste van 'n skool-maatskaplike werker, wat eerstens aan die personeel kan interpreteer hoe belangrik probleme soos onttrekking en vriendeloosheid is in 'n kind se ontwikkeling, en hoe dit verband hou met Tessa en Mary se swak akademiese vordering. Direkte hulp moet aan die dogters verleen word binne skoolverband en konsultasie en samewerking met die betrokke organisasie in die gemeenskap kan 'n volledige behandelingsprogram verseker. Inskakeling van die ouers of ouer in die behandelingsprogram is nie net van belang met betrekking tot hierdie kinders nie, maar kan preventatiewe voordele inhou vir die twee skoolgaande sowel as die voorskoolse kinders.

Illustrasie nr. 2: Yzelle en Clifford

Clifford en Yzelle is 'n broer en 'n suster wat skool L 1 bywoon.

Huislike omstandighede: Die vader van hierdie kinders het die gesin verlaat. Die moeder is alleen verantwoordelik vir

die gesin se inkomste. Sy is fisies swak en is 'n asma-lyer. Die gesin se inkomste is dus ongereeld. Die moeder dissiplineer die kinders nie na wense nie en laat skoolversuim sonder rede toe.

Probleme wat in die skoolsituasie manifesteer: Dit volg vanselfsprekend dat hierdie leerlinge probleme op skool moet ervaar. Yzelle is 12 jaar en Clifford 13 jaar oud en beide is in standerd 3. Albei is dus ouer as die verwagte ouderdom van 10 jaar wat daarop dui dat hulle voorheen kon gedruip het of laat by die skool aangesluit het. Ten tye van die ondersoek was albei leerlinge se prestasie steeds onbevredigend. Aangesien toesig ontbreek, maak albei hul aan stokkiesdraai skuldig. Die swak finansiële posisie van die gesin het tot gevolg dat albei ondervoed en swak gekleed gaan. Laasgenoemde dra noodwendig by tot swakker prestasie. Albei leerlinge is oorafhanklik van die onderwyser, waarskynlik as gevolg van die gebrek aan sekuriteit tuis.

Bespreking

In hierdie geval het die situasie tuis dus 'n duidelike negatiewe uitwerking op die kinders se skoolvordering. Dit lê die skool-maatskaplike werker ten taak om die leerlinge tot hulp te wees in die verwerking van die situasie, die daarstelling van geleenthede vir erkenning en groei, inskakeling van die moeder in die behandelingsprogram, skakeling met die organisasie wat maatskaplike hulp verleen en konsultasie met die hoof en personeel.

3. SAMEVATTING

'n Vraelys is ten opsigte van 295 leerlinge voltooi, dit is 8,7% van die totale leerlingtal van 3519 in die 4 skole gesamentlik. Hiervan was 36% dogters en 64% seuns. Die meeste probleme het by 16-jariges voorgekom. In die laerskool is in standerd 5 en in die hoërskool in standerd 7 die meeste probleme openbaar.

Skoolbywoning is 'n grootskaalse probleem by Kleurlingskole. In die vier skole wat by die ondersoek betrek was, is 2,4% ongereelde skoolbywoners en 1,3% stokkiesdraaiers gevind. Meer seuns as dogters maak hul aan skoolversuim skuldig en bywoning is swakker in die hoërskool as in die laerskool, en ook swakker in die beter gevestigde area as in die sub-ekonomiese behuisingskemas. Ongereelde skoolbywoning het 'n negatiewe invloed op akademiese prestasie. Die belangrikste gepaardgaande probleme wat aangedui is, was 'n onvermoë om te konsentreer, onttrekking van die situasie en steurende gedrag. Leerlinge wat hul aan skoolversuim skuldig maak, geniet nie die nodige hulp en aandag nie. Die stelsel wat voorsiening maak vir hierdie leerlinge se verwysing vir maatskaplike hulp word nie effektief aangewend nie. Dit spruit uit onkunde aan die kant van onderwysers insake vroeë identifisering van die probleem en onvermoë aan die kant van maatskaplike werkers om van buite die skool te midde van druk statutêre verpligtinge, die probleem op te los.

Ten spyte van die feit dat onderwysers bewus is van 'n negatiewe invloed wat fisiese probleme op leerlinge se akademiese prestasie uitoefen, het meer as die helfte van hierdie leerlinge geen hulp of aandag geniet nie.

Die probleme wat die meeste deur leerlinge ervaar is, was die onvermoë om te konsentreer, anti-sosiale gedrag en probleme van 'n emosionele aard.. Ongunstige sosio-ekonomiese toestande het by 17% tot onvoldoende voeding en kleding aanleiding gegee. Alhoewel die persentasie leerlinge wat probleme ervaar, hoër was in die ekonomiese area, was die voorkomsyfer in die behuisingskemas hoër. Daarbenewens het leerlinge uit die behuisingskemas meer probleme per leerling ervaar.

Op grond van bogenoemde bevindinge is daar tot sekere gevolgtrekkings gekom wat in die volgende hoofstuk bespreek word.

HOOFSTUK IX

GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

1. INLEIDING

Die bevindinge in Hoofstuk VIII dui op 'n groot aantal leerlinge wat probleme van een of ander aard ervaar. Die vier skole wat by die ondersoek betrek is, het 'n probleempersentasie van 8,7% opgelewer. Indien hierdie syfer as maatstaf gebruik word, dui dit in die Wynbergstreek alleen op 'n oorweldigende aantal leerlinge wat onderskraging met hul probleme benodig. Hierdie probleme is van uiteenlopende aard en hantering daarvan verg meesal gespesialiseerde kennis, waaroor onderwysers, uit die aard van hul opleiding, nie beskik nie. Hierbenewens bring onderwysverpligtinge dikwels mee dat onderwysers nie oor die tyd beskik om voldoende aandag te skenk aan leerlinge se persoonlike probleme nie. Indien die hantering van leerlinge se probleme aan 'n skoolmaatskaplike werker toevertrou word, sal dit die onderwyser vrylaat om sy volle aandag aan suiwer onderwysverpligtinge te gee.

2. GEVOLGTREKKINGS

(a) Ouderdom waarop die meeste probleme ondervind word

Die ondersoek toon duidelik aan dat probleme by alle skoolgaande kinders aangetref word, ongeag hul ouderdom, maar dat die grootste persentasie probleme by sestienjariges voorkom.

Dit dui daarop dat probleme nie op 'n vroeë ouderdom geïdentifiseer en gehanteer word nie, met die gevolg dat dit oorgedra word en uiteindelik in die pubertiteitsstadium van 'n kind se lewe pertinent na vore kom. Voorkomingsdienste binne skoolverband moet 'n groter rol speel as wat binne die huidige onderwysopset moontlik is.

(b) Ouderdomsverspreiding binne skoolstanders

Die gaping tussen die verskillende ouderdomme wat in sommige standers aangetref word, het 'n negatiewe effek op die skander sowel as die leerling wat gemiddeld presteer. In standerd III is daar byvoorbeeld leerlinge aangetref vanaf elfjarige tot sewentienjarige ouderdom. Die feit dat onderwysers nie hierdie leerlinge op dieselfde wyse kan benader en hanteer nie, bemoeilik hul taak aansienlik. Hierdie situasie spruit uit:

- swak hantering van skoolversuim,
- ontoereikendheid van skoolsielkundige dienste,
- gebrek aan genoeg aanpassingsklasse ¹⁾
- die feit dat nie genoeg gebruik gemaak word van ge-

1) Dit is klasse vir leerlinge wat nie daartoe in staat is om die normale leerplan te bemeester nie

differensieerde onderwys nie en

- leerlinge se probleme nie die nodige aandag geniet nie.

(c) Skoolbywoning

Swak skoolbywoning word deur die meeste onderwysers as die grootste enkele probleem by leerlinge beskou. By die skole wat by hierdie ondersoek betrek is, was daar 2,4% leerlinge wat hulle skuldig gemaak het aan ongereelde skoolbywoning, terwyl 1,3% stokkiesdraaiers uitgeken kon word. Ouers hou nie die nodige toesig oor skoolbywoning nie aangesien hulle meesal buitenshuis werk, en maatreëls neergelê deur die onderwysowerheid met betrekking tot skoolplig word nie effektief toegepas nie.

Onbevredigende skoolbywoning hang nou saam met ander probleme, en het veral 'n direkte verband met swak skoolprestasie. Van die leerlinge wat nie gereeld skool bywoon nie, het 52% onbevredigend en 30% swak gepresteer.

Die verskynsel dat skoolbywoning beter was in die sub-ekonomiese behuisingskema as wat die geval was in die meer goeie areas, dui daarop dat negatiewe omgewingsfaktore nie noodwendig swak skoolbywoning tot gevolg het nie. Die oorsaak is meer waarskynlik by die betrokke skole geleë, en veral by die wyse waarop dissipline gehandhaaf word en leerlinge se belangstelling in die skool en hul motivering tot prestasie geprikkel word.

Die ondersoek toon ook aan dat skoolbywoning nie effektief gehanteer word nie. Bykans 42% van die leerlinge wat as ongereelde skoolbywoners geïdentifiseer is, het geen aandag in dié verband geniet nie. Van die stokkiesdraaiers het 11% geen hulp hoegenaamd ontvang nie. Die voorgeskrewe stelsel waarvolgens skoolversuim deur die onderwyspersoneel gehanteer moet word, is omslagtig en tydrowend. Dit tree gewoonlik eers in werking wanneer 'n leerling reeds begin stokkiesdraai. Administratiewe prosedure bring mee dat 'n lang periode verloop alvorens so 'n leerling by maatskaplike werk hulp vanuit die streekkantoor van die Administrasie van Kleurlingsake betrek word. Aangesien so 'n persoon dan nie deur die leerling met die skool geïdentifiseer word nie, en die maatskaplike werker ook nie kennis dra van die situasie by die skool nie, is behandeling selde suksesvol.

(d) Die invloed van nie-fisiese probleme op leerlinge se skoolprestasie

Die probleme wat leerlinge ervaar, oefen 'n groot invloed uit op hul prestasie en skoolvordering. Uit die 295 leerlinge wat probleme van een of ander aard ervaar het, het 40% nie volgens hul vermoë presteer nie terwyl 38% baie swak presteer het. Van hierdie leerlinge het 32% geen hulp met betrekking tot hul probleme ontvang nie. 'n Skool-maatskaplike werker kan aan die personeel interpreteer dat dieperliggende emosionele probleme 'n blokkasie kan veroorsaak, wat konsentrasie by leerlinge verswak en sodoende prestasie

nadelig beïnvloed. Daarbenewens is dit die maatskaplike werker se taak om hierdie probleme te hanteer sodat die leerling vry is om soveel moontlik te baat by die onderwys.

(e) Fisiese gebreke

Daar is gevind dat fisiese gebreke 'n beduidende rol speel in leerlinge se aanpassing in die skool, en veral prestasie negatief beïnvloed. Gehoor- of gesigsgebreke kan vordering direk strem, maar bekommernis oor ander siektetoestande kan 'n leerling se konsentrasievermoë belemmer en sy vordering derhalwe aan bande lê. Swak prestasie kan ook verdere spanning skep en toestande soos byvoorbeeld asma-aanvalle verderger. Interpretasie aangaande die wedersydse effek van probleme moet aan onderwysers geskied en maatskaplike werk hulp aan leerlinge moet meer geredelik beskikbaar wees.

(f) Die voorkoms van probleme in die verskillende woonareas

Tydens die ondersoek was daar in die gevestigde ekonomiese area 'n groter persentasie leerlinge met probleme (9,5%) as wat die geval was in die hervestigde sub-ekonomiese area (7,7%). (Weens die groter aantal inwoners in die behuisingsskema, dui laasgenoemde syfer egter op 'n groter totale aantal leerlinge). Die oorsaak vir die hoë persentasie probleme wat in die ekonomiese area gevind word, moet in die gemeenskap of in die skoolopset gesoek word. Skool-maatskaplike werk by hierdie skole sal dus op beide die gemeenskap en die opset binne die skool moet konsentreer.

Daar is gevind dat leerlinge wat in die behuisingskema woon, meer probleme per leerling ervaar as dié woonagtig in die ekonomiese area. Hierdie leerlinge het direkte hulp nodig. Daar moet veral aandag geskenk word aan angs en spanning wat by 'n groot persentasie van hierdie leerlinge voorkom. Onvoldoende voeding en kleding is 'n ander belangrike aspek wat prestasie negatief beïnvloed. In sulke gevalle is verwysing na 'n welsynsorganisasie in die gemeenskap nodig.

In die gevestigde ekonomiese areas het leerlinge se probleme meesal betrekking gehad op anti-sosiale en ongedissiplineerde gedrag met gevolglike gebrekkige konsentrasievermoëns. Hierdie probleme moet dus gehanteer word ten einde beter prestasie te verseker.

(g) Die hantering van leerlinge se probleme

Die situasie wat die sterkste dui op 'n behoefte aan 'n diens van skool-maatskaplike werk, is die gebrekkige hantering van leerlinge se probleme. Volgens die huidige stelsel word verwag dat 'n onderwyser, nadat 'n probleemsituasie aan hom bekend geword het, die betrokke leerling met die skoolhoof bespreek, waarna verwysing na die skoolsielkundige of 'n welsynsorganisasie oorweeg word. Weens die gebrek aan interpretasie en leiding oor die aard en invloed van probleme, is onderwysers nie altyd in staat tot vroeë identifisering daarvan nie. Selfs wanneer 'n onderwyser wel bewus is van 'n

probleem, word dit nogtans dikwels verwaarloos. Ses-en-vyftig persent van die leerlinge wat volgens die onderwysers probleme ervaar, is nie met die skoolhoof, die sielkundige of ander belanghebbende persone bespreek nie.

Hierdie situasie, sowel as die ander faktore hierbo uiteengesit, wys pertinent op 'n behoefte aan 'n diens van skool-maatskaplike werk. Interpretasie en leiding aan die onderwyspersoneel met betrekking tot die probleme wat leerlinge ondervind, sowel as direkte hulp aan leerlinge en ouers, sal die onderwyser se taak vergemaklik, leerlinge se aanpassing bevorder en meehelp tot beter prestasie op skool. Aanbevelings in dié verband word hieronder uiteengesit.

3. AANBEVELINGS

(a) Instelling van 'n diens van skool-maatskaplike werk

Die doel, aard, waarde en funksionering van 'n skool-maatskaplike werk-diens in sommige westerse lande, soos uiteengesit in Afdeling A van hierdie verhandeling, onderstreep op ondubbelsinnige wyse die belangrikheid van hierdie diensvorm op die welsynsterrein. Ewe-eens dui die bevindinge van die ondersoek, soos in Afdeling B van hierdie dissertasie uiteengesit, op die noodsaaklikheid van die instelling van sodanige diensvorm in skole vir Kleurlinge in die area van ondersoek.

(b) Verantwoordelikheid vir die instelling van 'n skool-
maatskaplike werk-diens

Daar bestaan by die ondersoeker geen twyfel oor watter instansie verantwoordelikheid moet aanvaar vir die instelling van 'n skool-maatskaplike werk-diens nie. Die inisiatief moet uitgaan van die Onderwys-Direktoraat van die Administrasie van Kleurlingsake, en dit moet ewe-eens onder hierdie Direktoraat funksioneer. Spesiale voorsiening sal gemaak moet word vir finansiële middele om sodanige diens van stapel te stuur en in stand te hou.

(c) Bekendstelling van 'n skool-maatskaplike werk-diens

Soos in Hoofstuk VI aangetoon, het die Administrasie van Kleurlingsake se takkantoor te Bellville, die behoefte aan 'n diensvorm op hierdie terrein reeds in die sestiger jare bevestig deur middel van 'n ondersoek wat in dié verband gedoen is. Verdere wetenskaplik gefundeerde feite ter staving van hierdie behoefte, wat vertrou word ook uit die onderhawige studie sal voortspruit, sal die hand van die betrokke Direktoraat sterk wanneer besin word oor die instelling van sodanige diens. Hierbenewens sal die Onderwys-Direktoraat moet toesien dat die nodige publisiteit aan hierdie diensvorm verleen word. Omdat skool-maatskaplike werk naas doelstellings van 'n maatskaplike aard ook opvoedkundige doelstellings het, is dit begryplik dat welsynsinstansies, staats - sowel as partikulier, in vennootskap met

172081

die bogenoemde Direktoraat sal tree wat betref die bekendstelling van hierdie diens.

(d) Aard van 'n diens van skool-maatskaplike werk

i) Aanstelling van skool-maatskaplike werkers: Ofskoon daar geen twyfel bestaan oor die noodsaaklikheid sowel as dringendheid ten opsigte van die instelling van 'n skool-maatskaplike werk-diens nie, sal die aanbieding daarvan, veral ten aanvang, vanweë finansiële oorwegings op beperkte skaal moet geskied. In die lig hiervan, sal daar by die inisiëring van hierdie diens, 'n beperkte aantal maatskaplike werkers aangestel moet word om 'n aantal uitgesoekte skole groepsgewys te bedien. Sodra die diens gevestig is, sal daar besin moet word oor uitbreidingsmoontlikhede veral t.o.v. die aantal skole, en vanselfsprekend ook die aantal leerlinge wat aan 'n bepaalde maatskaplike werker toegeken moet word. Hierdie diens sal derhalwe ten aanvang in 'n mate eksperimenteel van aard wees.

ii) Die rol van bestaande welsynsorganisasies: Bestaande welsynsorganisasies moet by hernuwing ingelig word oor die aard en waarde van hierdie diens, maar ook pertinent daarop gewys word dat hulle steeds 'n belangrike bydrae te lewer het ten opsigte van die welsyn van die kind, en dat noue skakeling en samewerking met hierdie afdeling van die Onderwys-Direktoraat dus 'n essensiële vereiste is.

(e) Begrip en samewerking van die onderwyspersoneel

Die begrip en samewerking van die onderwyspersoneel is 'n basiese vereiste vir die lewering van 'n diens van skool-maatskaplike werk. Duidelike bekendstelling van die diens aan die hoof, van wie die belangrikste invloed uitgaan, asook aan die onderwysers, word as gebiedend noodsaaklik geag.

(f) Begrip en samewerking van die ouers en kinders

Skakeling met die ouers is van kardinale belang ten einde 'n volledige behandelingsprogram met betrekking tot hul kinders te verseker. Individuele skakeling met die ouers moet as die ideaal beskou word. Waar dit onuitvoerbaar blyk te wees, word aanbeveel dat skakeling in groepsverband geskied. Die belangrikste skakelingsmotiewe kom in hoofsaak neer op (i) bekendstelling met die diens en (ii) verkryging van die volle samewerking van die ouers.

Ewe-eens moet die kind begryp wat die diens behels en is bekendstelling deur middel van formele besprekings sowel as informele kontak van wesentlike belang.

(g) Basiese akkommodasievereistes

Vanweë die feit dat die skool-maatskaplike werker 'n professionele taak verrig, is akkommodasie, veral wat betref 'n private lokaal vir die doel van onderhoude met die onderwys-

personeel, die ouers, sowel as die kinders, 'n verdere vereiste. Vir groepsbesprekings - ouers afsonderlik sowel as ouers en kinders - sal ewe-eens voorsiening gemaak moet word.

(h) Opleiding van skool-maatskaplike werkers

Dit blyk duidelik uit die taak-omskrywing van die skool-maatskaplike werker in Hoofstuk V, dat gespesialiseerde kennis daarvoor vereis word. Aangesien daar nie op hierdie stadium gespesialiseerde opleiding vir skool-maatskaplike werkers in Suid-Afrika bestaan nie, sal hierdie betrekkinge gevul moet word deur verkieslik maatskaplike werkers met ervaring, en, veral persone wat spesiale belangstelling toon in die welsyn van kinders en jeugdiges. Intussen behoort opleidingsentra aangemoedig te word om ooreweging te skenk aan die daarstelling van gespesialiseerde opleiding ten opsigte van skool-maatskaplike werk op 'n na-graadse basis, soos dit tans bestaan ten opsigte van byvoorbeeld geneeskundige-maatskaplike werk en psigiatriese-maatskaplike werk.

(i) Navorsing

Om die behoefte aan 'n diens van skool-maatskaplike werk verder te formuleer, uit te bou en bestendiging te verkry t.o.v. faktore soos beleid, funksionering en finansiering van hierdie diens, moet navorsing deur belanghebbende instansies oor alle aspekte daarvan aangemoedig word.

B I B L I O G R A F I EBOEKE:

- Brindley, Marianne : Western Coloured Township, Ravan Press, Johannesburg, 1974.
- Bulman, I.; Craft, M & Wilson, F : Youth Service : Interprofessional Studies, Pergamon Press, Oxford, 1970.
- Conant, James B. : Slums and Suburbs, McGraw-Hill, New York, 1961.
- Cullen, K. : School and Family, Social Research Series, Gill & MacMillan, Dublin, 1969.
- Departement van Volkswelsyn & Pensioene : Verklarende Afrikaanse Woordeboek vir Maatskaplike Werk, Staatsdrukker, Pretoria, 1971.
- Douglas, J.W.B. : The Home and the School, MacGibbon & Kie, London, 1964.
- Dupont, Henry : Educating Emotionally Disturbed Children, Holt, Rinehart & Winston, Inc., New York, 1969.
- Ferinden, William E. & Van Handel, Donald, C. : The Handbook of School Social Work, Remediation Associates, Inc., New Jersey, 1974.
- Fink, A.E.; Anderson, C.W. & Conover, M.B. : The Field of Social Work, Holt, Rhinehart & Winston, New York, 1968.

- Foff, A. & Grambs, J.D. (Eds.) : Reading in Education, Harper & Row Publishers, New York, 1956.
- Fraser, Elizabeth : Home Environment and School, University of London Press, Ltd., London, 1959.
- Gilbert, Harold C. (Ed.) : A Manual for Classroom Teachers-How to Recognize and Help Children with Mental and Emotional Disorders, M.S.S. Educational Publishing Co., New York, 1969.
- Horrell, Muriel : The Education of the Coloured Community in South Africa 1652 - 1970, South African Institute of Race Relations, Johannesburg, 1970.
- Johnson, Arlien : School of Social Work : Its Contribution to Professional Education, N.A.S.W., New York, 1962.
- Lee, G. : Helping the Troubled School Child, N.A.S.W., New York, 1959.
- Lindgren, H.C. : Educational Psychology in the Classroom, John Wiley & Sons, New York, 1956.
- Meyer, H.J.; Borgatta, E.F. & Jones, W.C. : Girls at Vocational High (An Experiment in Social Work Intervention), Russel Sage Foundation New York, 1965.
- Nebo, J. : Administration of School Social Work, N.A.S.W., New York, 1960.

- Riesman, Frank : The Culturally Deprived Child,
Harper & Brothers, New York,
1962.
- Rose, G. & Marshall, T.F. : Counselling and School Social
Work, John Wiley & Sons, London,
1974.
- Rosecrance, F.C. & Hayden,
V.D. : School Guidance and Personnel
Services, Allyn & Bacon, Inc.,
Boston, 1960.
- Williams, Phillip (Ed.) : Behaviour Problems in School,
University of London Press,
London, 1974.

TYDSKRIFARTIKELS

- Alderson, John, J. &
Krishef, Curtis H. : Another Perspective on Tasks in
School Social Work, Social Case-
work, Vol. 54, No. 10, Des. 1973,
pp. 591 - 600.
- Anderson, Richard J. : School Social Work : The Promise
of a Team Model, Child Welfare,
Vol. 53, No. 8, Okt. 1974,
pp. 524 - 530.
- Andrews, Chris : Social Work in Relation to
Schools, Social Work Today,
Vol. 4, No. 25, Maart 1974,
pp. 797 - 8000.
- Beck, B.M. : School Social Work : An Instru-
ment of Education, Social Work,
Vol. 4, No. 4, Okt. 1959,
pp. 87 - 91.

- Berger, Stanley : Casework with the Nonattendant School Child, Social Work, Vol. 6, No. 1, pp. 105 - 110.
- Blomqvist, J. : Some Social Factors and School Failure, International Review of Education, Vol. 3, No. 2, 1957, pp. 165 - 172.
- Boston, O. : School Social Services, Social Work Yearbook, Vol. 14, 1960, pp. 517 - 521.
- Braverman, S. : The Informal Peer Group as an Adjunct to Treatment of the Adolescent, Social Casework, Vol. 47, No. 3, Maart 1966, pp. 153 - 157.
- Brooks, E.E.; Buri, J.;
Byrne, E.A. & Hudson M. : Socio-economic Factors, Parental Attitudes, and School Attendance, Social Work, Vol. 7, No. 4, Okt. 1962, pp. 103 - 108.
- Costin, L.B. : An Analysis of the Tasks in School Social Work, Social Service Review, Vol. 43, No. 9, No. 1968, pp. 274 - 284.
- Costin, L.B. : A Historical Review of School Social Work, Social Casework, Vol. 50, No. 8, Okt. 1969, pp. 439 - 453.
- Costin, L.B. : School Social Work, Encyclopaedia of Social Work, Vol. 16, Deel II,

- N.A.S.W., 1970.
- Costin, L.B. : Adaptations in the Delivery of School Social Work Services, Social Casework, Vol. 53, No. 6, Junie 1972, pp. 348 - 354.
- Costin, L.B. : School Social Work Practice : A New Model, Social Work, Vol. 20, No. 2, Maart 1975, pp. 135 - 139.
- Cox, Rachel D. : Social Work in the Elementary Schools : Techniques and Goals, Social Work, Vol. 8, No. 2, April 1963, pp. 77 - 82.
- Crow, M.S. : Preventive Intervention through Parent Group Education, Social Casework, Vol. 48, No. 3, Maart 1967, pp. 161 - 165.
- Culbert, Jane F. : Visiting Teachers, Social Work Year Book, 1929, pp. 466 - 469.
- Euster, Gerald L. : Social Learning in School Groups, Social Work, Vol. 17, No. 5, Sept. 1972, pp. 63 - 70.
- Goldscmied, Elinor : Social Work and the School : A Shared Responsibility, Social Work Today, Vol. 5, No. 5, Mei 1974, pp. 129 - 133.
- Gottlieb, B.H. & Gottlieb, L.J. : An Expanded Role for the School Social Worker, Social Work, Vol. 16, No. 8, Okt. 1971, pp. 12 - 21.

- Hallowitz, D. & Stulberg, B. : The Vicious Cycle in Parent-child Relationship Breakdown, Social Casework, Vol. 40, No. 5, Mei 1959, pp. 268 - 274.
- Holbrook, David, H. : Professional Partnerships, The Family, Vol. 14, No. 1, Maart 1933, pp. 16 - 20.
- Hoyt, D. : The School and American Culture. A Problem for Social Workers, Social Work, Vol. 9, No. 4, April 1976, pp. 90 - 97.
- Janvier, Carmelite : Visiting Teachers, Social Work Yearbook, 1937, pp. 527 - 529.
- Johnson, A. : Social Work Practice in Schools, Encyclopedia of Social Work, Vol. 15, 1965, pp. 672 - 679.
- Leonard, Shirley : Visiting Teachers, Social Work Yearbook, 1935, pp. 532 - 535.
- Lornell, Wallace M. : Differential Approach to School Social Work, Social Work, Vol. 4, No. 8, Okt. 1963, pp. 76 - 80.
- Lornell, Wallace M. : Group Supervision in School Social Work - An Experiment, Child Welfare, Vol. XLV, No. 9, Nov. 1966, pp. 533 - 535.
- McGarritty, Michael : Building Early Relationships in School Social Work, Social Casework, Vol. 56, No. 6, Junie 1975, pp. 323 - 327.
- Moss, Alice Foster : Consultation in the Inner-City

Moynihan, F.

- School, Social Work, Vol. 21, No. 2, Maart 1976, pp. 142 - 146.
- : Family Service Agency Collaboration with Schools, Social Casework, Vol. 47, No. 1, Jan. 1966, pp. 27 - 31.

Muilwijk, W.

- : Schoolmaatschappelijk Werk in Amsterdam, Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk, Jaargang 22, No. 16, Sept. 1968, pp. 375 - 380.

Nebo, J.C.

- : The School Social Worker as Community Organizer, Social Work, Vol. 8, No. 1, Jan. 1963, pp. 99 - 105.

Nudd, H.W.

- : Social Work as Applied to the schools, Proceedings of the National Conference of Social Work, Univ. of Chicago Press, 1923.

Paulsen, F.R.

- : Education and Man's Search for Self, Social Work, Vol. 8, No. 3, Julie, 1963, pp. 110 - 116.

Perlman, Helen Harris

- : Social Casework : A Problem Solving Approach, Encyclopaedia of Social Work, Vol. 16, Deel II, 1970, pp. 1206 - 1217.

Poole, F.

- : An Analysis of the Characteristics of School Social Work, Social Service Review, Des. 1949, Vol. 23, pp. 456 - 469.

- Poole, F. : The School's Professional Responsibility for Casework to Parents, Child Welfare, Vol. 38, No. 6, Junie 1959, pp. 24 - 27.
- Prunty, Odessa : The School Social Worker's Role in Overcoming Learning Handicaps, Child Welfare, Vol. 50, No. 8, Okt. 1971, pp. 442 - 447.
- Rabichow, H. : Casework Treatment of Adolescents with Learning Inhibitions, Social Work, Vol. 8, No. 4, Okt. 1963, pp. 55 - 59.
- Radin, Norma : A Personal Perspective on School Social Work, Social Casework, Vol. 56, No. 10, Des. 1975, pp. 605 - 613.
- Rapaport, L. : Consultation in Social Work, Encyclopaedia of Social Work, Vol. 16, Deel I, 1970, pp. 156 - 160.
- Reisman, Esther F. & Beyer, Linda M. : Group Counselling in an Elementary School Setting, Child Welfare, Vol. 52, No. 3, Maart 1973, pp. 192 - 195.
- Rietveldt, A.J. : Schoolmaatschappelijk Werk in een Schooladviesdienst, Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk, Vol. 27, No. 10, Mei 1973, pp. 245 - 247.

- Schour, E. : Casework with Parents in the School Setting, Social Work, Vol. 3, No. 1, Jan. 1958, pp. 68 - 75.
- Sikkema, Mildred : The School Social Worker Serves as Consultant, Casework Papers National Conference on Social Work, 1955, pp. 75 - 82.
- Smalley, Ruth E. The School Worker Helps the Troubled Child, Casework Papers National Conference on Social Work, 1955, pp. 66 - 74.
- Taft, Jessie : The Relation of the School to Mental Health of the Average Child, Proceedings of the National Conference of Social Work, University of Chicago Press, Chicago, 1923.
- Trost, Mary Ann : The Preventive Role as Social Work in a School Setting, Child Welfare, Vol. 47, No. 7, Julie 1968, pp. 397 - 404.
- Vinter, R.D. & Sarri, R.C. : Malperformance in the Public School : A Group Work Approach, Social Work, Vol. 10, No. 1, Jan. 1965, pp. 3 - 13.
- Wachstein, Sonia : Child Guidance without Involving Parents?, Child Welfare, Vol. 39 No. 4, April 1960, pp. 19 - 25.

- Walker, Wilma : Social and Health work in the Schools, Social Work Yearbook, 1943, pp. 482 - 489.
- Weiner, Anita (et. al.) : Applying the Helper-therapy Principle. A Children-Teach-Children Project, Child Welfare, Vol. 53, No. 7, Julie 1974, pp. 445 - 451.

KONFERENSIEVERSLAE:

Konferensie oor Skakeling tussen die Maatskaplike Werk -en Onderwysberoepe : 22 Oktober 1976, Streekswelsynsraad vir Wes Kaapland.

Konferensie van Maatskaplike Werkers gehou op 8 en 9 Februarie 1972.
Administrasie van Kleurlingsake, Kaapstad.

KOERANTE:

"Tyd dalk Reg vir Welsyn in Skole", Die Burger, Dinsdag 25 Maart 1975.

"Children not at School: Fines", The Cape Herald, 22 November 1975.

VERHANDELINGS EN PROEFSKRIFTE:

- Meyorowitz, S. : Dynamics of Incorporating a Social Work Service into a Private High School in Johannesburg, M.A.-verhandeling, Univ.

Rocher, H.J.W.

van Witwatersrand, 1973.
: An Investigation into the Role of School Social Work with Special Reference to the Republic of South Africa. Proefskrif ingelewer ter verkryging van die graad D.Pdil in Maatskaplike Werk aan die Universiteit van Pretoria, 1977.

VERSLAE VAN KOMMISSIES:

Verslag van die Kommissie van Onderzoek insake die Kaapse Kleurlingbevolking van die Unie, U.G. 54/1937.

Verslag van die Kommissie van Onderzoek na aangeleenthede rakende die Kleurlingbevolkingsgroep. Die Staatsdrukker, Pretoria, R.P. 38/1976.

Report of the Committee on Local Authority and Allied Personal Social Services, H.M.S.O., London, 1968.

ANDER BRONNE:

Eindrapport van de Landelijke Begeleidingscommissie van het Project Inschakeling Maatschappelijk Werk by L.O.M. Scholen, April 1975, Rijswijk.

Verslag oor Voorlopige Onderzoek na die Moontlike Instelling van Skoolwelsynsdienste by Kleurlingskole, Augustus 1967, Administrasie van Kleurlingsake, Kaapstad.

Spesiale Onderwysbulletin, Handeleiding en Program vir Voorligting in Standerd 5 tot Standerd 10, Vol. 8, No. S1/73, 31 Julie 1973, Administrasie van Kleurlingsake, Kaapstad.

STRENG VERTROUOLIK

BYLAE A

For English See Overleaf

DIE UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH
DEPARTEMENT MAATSKAPLIKE WERK

ONDERSOEK I.V.M. DIE WENSLIKHEID VAN DIE DAARSTELLING
VAN 'N DIENS VAN SKOOL MAATSKAPLIKE WERK
(OKTOBER 1975)

VRAELYS VIR VOLTOOIING DEUR ONDERWYSERS/ESSE

(Instruksies vir voltooiing van bepaalde items: sien p.3)

1. Naam

2. Adres

.....

3. Geslag

4. Ouderdom

5. Standerd

6. Skoolbywoning:

Gereeld

☐

Ongereeld

☐

Stokkiesdraaier

☐

7. Skoolvordering:

Baie goed

☐

Bevredigend

☐

Onbevredigend

☐

Swak

☐

8. Enige fisiese gestremdheid of fisiese probleme wat moontlik skoolvordering beïnvloed:

Ja

☐

Nee

☐

Onbekend

☐

Indien enige, noem asseblief

.....

9. Probleme in skool geopenbaar:
(Dui asseblief aan indien meer as een probleem)

Steurende gedrag

☐Ongedissiplineerd=
heid☐Onttrekking van
situasie☐

THE UNIVERSITY OF STELLENBOSCH
DEPARTMENT OF SOCIAL WORK

RESEARCH INTO THE DESIRABILITY OF IMPLEMENTATION OF
SCHOOL SOCIAL WORK
(OCTOBER 1975)

QUESTIONNAIRE FOR COMPLETION BY TEACHERS

(Instructions for completion of certain items: see p.3)

1. Name

2. Address

.....

3. Sex

4. Standard

5. Age

6. School Attendance:

Regular

☐

Irregular

☐

Truant

☐

7. Performance at School:

Very good

☐

Satisfactory

☐

Unsatisfactory

☐

Poor

☐

8. Any Physical handicap or physical problem which possibly influences performance at school:

Yes

☐

No

☐

Unknown

☐

..... If any, please state

.....

9. Problems revealed at school:
(Please indicate all problems involved)

Disruptive behaviour

☐

Undisciplined

☐

Withdrawn behaviour

☐

Anxiety

☐

Angstigheid	☐
Gespannendheid	☐
Onvermoë om te konsentreer	☐
Onvermoë om vriende te maak	☐
Oorafhanklikheid van onderwyser	☐
Gebruik van verdowingsmiddels	☐
Onvoldoende voeding	☐
Onvoldoende kleding	☐

Ander:

.....

.....

10. Is leerling bespreek met of verwys na

Skoolhoof	☐
Skoolsielkundige	☐
Welsynsorganisasie	☐
Ouers	☐
Geen persoon	☐

11. Opmerkings:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DANKIE

Nervousness

☐Poor concentration
ability☐Unable to make
friends☐Over-dependant on
teacher☐

Drug-taking

☐

Undernourishment

☐

Inadequate clothing

☐

Other:

.....

.....

10. Has scholar been referred to or discussed with:

Principal

☐

School Psychologist

☐

Welfare Organization

☐

Parents

☐

Nobody

☐

11. Remarks:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

THANK YOU

Voltooi asseblief hierdie vraelys ten opsigte van al die leerlinge wat:

- i) in verhouding met hul vermoë onbevredigend presteer,
- ii) probleme ten opsigte van skoolbywoning lewer en/of
- iii) enige van die probleme onder punt 9 genoem, openbaar.

Skoolbywoning:

Ongereeld: Soms n dag of twee afwesig met of sonder rede.

Stokkiesdraaier: Periodiek sonder rede afwesig vir langer as 3 dae.

Skoolvordering:

Gesien in die lig van die onderwyser se mening.

Probleme geopenbaar:

Steurende gedrag: raserig, skoorsoekerig, ens.

Onttrekking van situasie: Asof in wêreld van sy eie, dagdroom.

Angstigheid: Gespanne.

Onvermoë om vriende te maak: Altyd alleen, kommunikeer nie met klasmaats.

Opmerkinge:

Enige verdere inligting wat u wil oordra insake betrokke leerling.

INSTRUCTIONS FOR COMPLETION OF CERTAIN ITEMS

Please complete this questionnaire in respect of all pupils who:

- i) perform poorly in relation to their abilities,
- ii) have a poor attendance record and/or
- iii) reveal any problems mentioned under point 9.

School Attendance:

Irregular: Absent for a day or two with or without reason.

Truant: Attendance highly irregular, more than three days without reason.

Performance at School:

According to the teacher's opinion on the pupil's abilities.

Problems Revealed:

Disruptive behaviour: Troublesome, noisy, etc.

Withdrawn: daydreaming.

Anxiety: Tense.

Unable to make friends: Does not communicate freely, always on his own.

Remarks:

Any additional information that you would like to supply.

BYLAE, B

VR-L 1

Telegramadres:

Telegraphic Address:

"KLEURSAKE" Kaapstad
Cape TownPos: Priyaatsak, 9008 Kaapstad
Post: Private Bag, Cape Town
8000

TEL. 45-5641

REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA—REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Navrae: Mnr.
Enquiries: MrGeliewe in u antwoord te meld
In reply please quote

7/49

ADMINISTRASIE VAN KLEURLINGSAKE
ADMINISTRATION OF COLOURED AFFAIRSROELANDSTRAAT 37
37 ROELAND STREETKAAPSTAD
CAPE TOWN

8001

Mev. S.P. Kruger
Sewende Laan Nr. 3
Boston
BELLVILLE

24 -7- 1975

Geagte mev. Kruger

ONDERSOEK IN VERBAND MET SKOOL-MAATSKAPLIKE WERK

Ontvangs van u skrywe gedateer 30 Junie 1975 word
erken.Goedkeuring word hiermee verleen dat u die voorgestelde
ondersoek by Kleurlingskole mag onderneem op voorwaarde
dat:

- (a) die voorgenome besoeke vooraf met die betrokke
skoolhoofde gereël word;
- (b) besoeke tot 'n minimum beperk word en nie die normale
werksaamhede van die skool strem of ontwrig nie;
- (c) gegewens deur u ingewin, as streng vertroulik
beskou word en op so 'n wyse aangewend word dat dit
nie die Administrasie of enige leerling benadeel of
inkrimineer nie; en
- (d) die Administrasie voorsien word van 'n afskrif van u
verhandeling.

Hierdie toestemmingsbrief of 'n gewaarmerkte afskrif daarvan
moet tydens u besoeke aan die skole aan die skoolhoofde
getoon word as bewys dat die Administrasie die nodige goed-
keuring verleen het.

Na aanleiding van paragraaf 4.6 van u skrywe moet ek u
meedeel dat die Administrasie slegs statistiek en inligting
wat nie vertroulik van aard is nie aan u beskikbaar sal stel.

Die uwe

115 KOMMISSARIS VAN KLEURLINGSAKE